

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції студентів,
аспірантів і молодих вчених

«ШЕВЧЕНКІВСЬКА ВЕСНА 2021»

м.Київ

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова оргкомітету:

Копійка В.В., директор Інституту міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка, доктор політичних наук, професор.

Заступник голови оргкомітету:

Новицька Н.В., аспірантка спеціальності Міжнародне регіоназнавство, координатор Ради молодих вчених

Члени оргкомітету:

Нанавов А.С., заступник директора з науково-педагогічної роботи, канди- дат економічних наук, доцент кафедри світового господарства та міжнаро- дних економічних відносин.

Білас І.Г., завідувач кафедри порівняльного і європейського права, доктор юридичних наук, професор;

Дайнеко В.В., завідувач кафедри іноземних мов, кандидат філологічних наук, професор;

Даниленко С.І., завідувач кафедри міжнародних медіакомунікацій та ко- мунікативних технологій, доктор політичних наук, доцент;

Дорошко М.С., завідувач кафедри міжнародного регіоназнавства, доктор історичних наук, професор;

Мицик В.В., завідувач кафедри міжнародного права, доктор юридичних наук, професор;

Калакура В.Я., завідувач кафедри міжнародного приватного права, канди- дат юридичних наук, доцент;

Манжола В.А., завідувач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики, доктор історичних наук, професор; 3

Матвієнко В.М., завідувач кафедри міжнародних організацій та дипломатичної служби, доктор історичних наук, професор;

Расшивалов Д.П., завідувач кафедри міжнародного бізнесу, кандидат економічних наук, доцент;

Рижков М.М., завідувач кафедри міжнародної інформації, доктор політичних наук, професор;

Рогач О.І., завідувач кафедри міжнародних фінансів, доктор економічних наук, професор;

Шнирков О.І., завідувач кафедри світового господарства та міжнародних економічних відносин, доктор економічних наук, професор;

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ “МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА”

Алієва Е.Е.

Crimean Platform and Turkey’s stance on it8

Краєв О.В.

Національна безпекова стратегія США 2017: міжнародний вимір12

Путкарадзе К.З.

Торгово економічні відносини Росії та Ірану15

Рогоуля К.С.

Політика США за президентства Д.Трампа по відношенню до Ізраїлю18

СЕКЦІЯ “ДИПЛОМАТІЯ І МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО”

Дейнеко Д.О.

Перспективи автоматизації процесів консульської служби23

Носенко С.Р.

Трансформація бачення дипломатії у науці про міжнародні відносини27

СЕКЦІЯ “МІЖНАРОДНЕ РЕГІОНОЗНАВСТВО”

Елмаджуб О.А.

Позиція Російської Федерації щодо врегулювання кризи в Лівії30

Зіневич І.В.

Зовнішньополітична стратегія КНР на період до 2035 року: перспектива світового лідерства34

Мамішова Н.Ш.

Чотиристоронній діалог з безпеки (Quad) – «азіатська НАТО»?38

Мішин О.В.

Політичні оцінки офіційного візиту Президента України Володимира Зеленського до ОАЕ (14-15.02.2021 р.) в арабських джерелах42

Новицька Н.В.

Сомалі в зовнішньополітичній стратегії ОАЕ в регіоні Північно-Східної Африки47

Сябро А.В.

Інформаційна безпека у стратегіях діяльності міжнародних регіональних організацій (на прикладі АТР)51

Терентьева О.П.

Регион африканських Великих Озер в оборонній стратегії Королівства Бельгія55

Хочунська В.А.

Пріоритети регіональної політики Афганістану на підставі аналізу Концепції національної безпеки держави60

Цай Яо

The Development Aid of Extra-regional countries in Central Asia and Its Comparison and Evaluation 63

Черкас Б.О.

Налагодження відносин між Ізраїлем і ОАЕ: вплив на арабсько-палестинське мирне врегулювання67

СЕКЦІЯ “МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО”

Дейнеко Д.О.

Перспективи та правові механізми торгово-економічного співробітництва між Україною та Королівством Таїланд.....70

Задорожній О.О.

Приватні космічні польоти: правове регулювання в США74

Неділько Б.І.

Значення санкціонування розслідування Палатою попереднього провадження в Афганістані для Міжнародного кримінального суду77

Рашевська К.Є.

Вплив оновленого санкційного механізму ЄС на захист прав людини в Україні.....79

Семенчук М.Р.

Особливості використання КНР гібридних супутників.....84

Череповський К.В.

Міжнародне інвестиційне право: актуальні джерела, походження принципу справедливого та рівноправного режиму.....87

Чубінідзе О.О.

Застосування універсальної юрисдикції Російською Федерацією проти українських високопосадовців91

СЕКЦІЯ “МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО”

Давидюк Х.В.

Напрями вдосконалення національного законодавства у сфері допоміжних репродуктивних технологій95

Мартова Ю.О.

Деривативні контракти, ускладнені іноземним елементом98

Міліцина К.М.

Аргумент китайської кімнати як одна з перешкод для визначення правового статусу штучного інтелекту101

Чечулін М.В.

Особливості правового регулювання фактичних шлюбних відносин у Великобританії
105

СЕКЦІЯ П“ОРІВНЯЛЬНЕ І ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПРАВО”

Савицький В.В.

Особливості залучення висококваліфікованої робочої сили з третіх країн державами ЄС на прикладі Німеччини
....109

Синявський П.М.

Європейський вектор цифровізації міграційних процесів в Україні112

Фокіна Н.В.

Institutional Mechanism for State Aid in EU in the context of COVID-19 pandemic116

Футорянська К.П.

Застосування Правил 39 Регламенту Європейського суду з прав людини у справі пана Навального: можливі наслідки та особливості виконання119

Шукюров Тархан Юсіф огли

Особливості застосування практики Європейського суду з прав людини Конституційним Судом Азербайджану123

СЕКЦІЯ “СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ”

Жолос Т.О.

Проблема гетерогенності досліджень в економічній літературі127

Замятін А.В.

Оцінка впливу пандемії на зовнішньоекономічні відносини на прикладі Російської Федерації та Азербайджанської Республіки131

Плющ Д.С.

Ефекти та наслідки торговельної війни Росії проти України для євроінтеграційних процесів.....135

Савчук А.В.

Блакитна картка як один із способів працевлаштування висококваліфікованих працівників на території ЄС.....139

СЕКЦІЯ “МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС”

Бех А.А.

Data Behaviourism as an Efficient Approach to Digital Media Business Development.....143

СЕКЦІЯ “МІЖНАРОДНА ІНФОРМАЦІЯ ТА КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ”

Фурсай О.В.

Медіа агент як базова ланка пропагандистської діяльності терористичних угруповань...147

СЕКЦІЯ “МІЖНАРОДНІ МЕДІАКОМУНІКАЦІЇ ТА КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ”

Бай Лу

Іміджева комунікація Китаю в Україні в умовах пандемії та її вплив на відносини між двома країнами.....150

СЕКЦІЯ «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА»

Алієва Ельнара Ельчинівна¹

Crimean Platform and Turkey's stance on it

The Crimean Platform as a diplomatic initiative of Ukraine to return the issue of Crimea to the agenda, protect human rights in Crimea and promote the de-occupation of the peninsula can become a real coordination mechanism in the nearest future. Announcing the move on Twitter, Ukrainian Foreign Minister Dmytro Kuleba wrote, “The signal is clear: we don’t just call on the world to help us return Crimea, Ukraine makes its own dedicated and systemic efforts under President [Volodymyr] Zelensky’s leadership.” The veiled message here is that Ukraine won’t just rely on international help represented by international organizations, but would become more assertive and pragmatic in this question on its own. The initiative itself marks a real retreat from seeking aid on the international platforms and the resort to interstate interaction.

Worth noting that international organizations are useful and influential only to the extent that it meets the interests of the member states of these organizations. This opinion is figuratively reflected in the metaphor of the famous American political scientist St. Hoffmann, who compared international organizations to a mirror that only reflects the palette of state interests. The proponents of the realistic paradigm believe that IGOs produce only what the member states invest in them, and are not able to generate any impulse that goes beyond the boundaries of their foreign policy.

International organizations have declared the occupation of Crimea illegal and condemned Russia's actions, and Western countries have imposed economic sanctions on Russia. Unfortunately, the role of international organizations in the Crimean question boils down to declarative functions. Taking into consideration the energy interests of the leading countries trying to make contribution for the conflict

¹ аспірант спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Інститут міжнародних відносин КНУ ім. Т. Шевченка
Константинов В. Ю, кандидат політичних наук, доцент

resolution, the argument made by St. Hoffmann comes to fit Ukrainian case. The vivid example here is Nord Stream 2 that is currently the most important bilateral German-Russian economic project.

Turkey many times reiterated the unrecognition of the annexation of Crimea and its support for Ukraine's territorial integrity, including in Crimea, declaring this on all international platforms. The chairman of the Grand National Assembly of Turkey, Mustafa Shentop said, "I can say that all political parties represented in the Grand National Assembly of Turkey are unanimous in preserving the territorial integrity and sovereignty of Ukraine" [1].

It is noteworthy that Turkish President Recep Tayyip Erdoğan re-affirmed Turkey's non-recognition of Russia's annexation of Crimea three weeks after Azerbaijan launched anti-terror operation in Karabakh that had been illegally occupied by Armenia [2]. Turkey's refusal to recognize Armenia's occupation of Nagorno-Karabakh since 1992 proved to be durable and staunch. In the words expressing support for Azerbaijan's territorial integrity, the analogous joint statement issued by R. Erdoğan and V. Zelensky in Ankara prove that Turkey would continue to support steps towards the de-occupation of Crimea and Russian-controlled Donbas.

But what makes Turkey a real ally in the Crimean issue? What induces President Erdogan to publicly declare that he does not recognize the annexation of Crimea and that he supports Ukraine?

First and foremost, among all the countries in the region, Turkey has its own self-interest, namely Crimean Tatars. Deputy Foreign Minister Kyran said that they support the desire of the Tatar people to live freely and safely in their historical homeland: "We have over 3 million Tatar citizens. Therefore, it is extremely important for us to protect the rights of the Crimean Tatars [3]. Referring to the Crimean Tatar population with whom Turkey has unique, historical relations and ties, Kiran said Russian annexation of the peninsula in 2014 worsened their plight significantly. Since the annexation of Crimea by Russia, the Crimean Tatar diaspora in Turkey has been actively helping its people in Ukraine. Here they collect money for the families of political prisoners, humanitarian aid, hold rallies at the Russian embassy, disseminate information about repressions in the Crimea. This is mainly done by people united in

parties - the Society of Culture and Mutual Assistance of the Crimean Tatars. In total, there are about fifty of them in Turkey.

The reason for the Tatar factor to acquire such a prominent importance is the Pan-Turkic dimension in Ankara's current policy. The attention should be drawn to the statements made by R. Erdogan during the victory parade in Baku about the restoration of historical justice. But the very logic of pan-Turkism or neo-Ottomanism, are albeit veiled, but understandable enough.

The second factor is of geopolitical nature. Turkey has agreed with Russia on various territories - in Nagorno-Karabakh, in Syria. Despite such seemingly warm relations, Ankara doesn't see Russia as an ally, especially when it comes to the contested areas of interest between the two, namely the Eastern Mediterranean and the Black Sea region. The latter remains equally important for Turkey especially after Crimean annexation. Turkey's steps to strengthening its naval forces are indicative in this regard. The MILGEM (National Ship) project, which had stalled for years, is again a clear priority. Given the persistent tensions with Western Allies, Turkey can help NATO efforts and make tensions relieve [4]. In a 2016 plea to Turkey's NATO allies, R. Erdoğan said the Black Sea (historically called the Ottoman/Turkish Lake) had become a "Russian lake" and called for a greater NATO presence, reversing a decades-old Turkish policy of keeping the alliance out [5].

In what Russia has long been vehemently opposed to, R. Erdoğan gave his support for Ukraine's membership of NATO. Last year, R. Erdoğan unveiled a \$36 million military aid package for Ukraine [6]. By deepening partnership with Ukraine or Georgia and teaming up with them while simultaneously not leaving Euro-Atlantic structures through active participation in NATO operations, Turkey aims to moderate Russia's ambitions in the region. As Russia is building up military footprint in the Black Sea-South Caucasus during the last decade, Turkey starts to take more assertive steps. As far as Middle East seems to be less lucrative for Ankara these years, Turkey's policy makes a considerable shift to the Black Sea and the South Caucasus to counter Moscow. And it goes without saying that the Turkish containment strategy will be impossible without the de-occupation of Crimea. Thus,

Turkey's participation will definitely be the indispensable part of the Crimean platform.

Список використаних джерел:

1. Туреччина надасть необхідну підтримку Кримській платформі - Шентоп [Електронний ресурс] // UKRINFORM. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-crimea/3201578-tureccina-nadast-neobhidnu-pidtrimku-krimskij-platformi-sentop.html>.
2. Turkey doesn't, never will recognize illegal annexation of Crimea, Erdoğan says [Електронний ресурс] // Daily Sabah. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.dailysabah.com/politics/diplomacy/turkey-doesnt-never-will-recognize-illegal-annexation-of-crimea-erdogan-says>.
3. Demirci Z. Bakan Yardımcısı Kıran: Türkiye, Kırım'ın yasa dışı ilhakını tanımıyor ve tanımayacaktır [Електронний ресурс] / Zuhale Demirci // Anadolu Ajansı. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/bakan-yardimcisi-kiran-turkiye-kirimin-yasa-disi-ilhakini-tanimiyor-ve-tanimayacaktır/2154493>.
4. Tol G. Turkey-NATO ties are problematic, but there is one bright spot [Електронний ресурс] / G. Tol, Y. Işık // Middle East Institute. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.mei.edu/publications/turkey-nato-ties-are-problematic-there-one-bright-spot>.
5. Kucera J. Erdogan, In Plea To NATO, Says Black Sea Has Become "Russian Lake" [Електронний ресурс] / Joshua Kucera // Eurasianet. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://eurasianet.org/erdogan-plea-nato-says-black-sea-has-become-russian-lake>.
6. Khalilova E. Türkiye'den Ukrayna'ya milyon dolarlık askeri destek [Електронний ресурс] / Elvina Khalilova // Kırım Haber Ajansı. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://qha.com.tr/haberler/turkiye-den-ukrayna-ya-milyon-dolarlik-askeri-destek/154893/>.

Національна безпекова стратегія США 2017: міжнародний вимір

Стратегія національної безпеки є обов'язковим до створення президентською адміністрацією документом. Відповідно до Закону Голдвотера-Ніколса від 1986 року щодо реорганізації міністерства оборони США, президентська адміністрація зобов'язана надавати власне бачення розвитку оборонного сектору та його стратегічних цілей на розгляд Конгресу [1].

Президент Сполучених Штатів є однією з ключових посад у сфері формування зовнішньої політики та визначення загального стратегічного курсу держави на період, що часто може виходити за рамки його терміну на посаді. Уже класичною для історіографії міжнародних відносин є ситуація, коли зовнішня політика США ХХ століття буквально вивчається епізодами, які іменуються відповідно до тієї чи іншої індивідуальної стратегії та або доктрини президента. Звісно, помилкою буде вважати адміністрацію президента єдиною реперною точкою відповідальності за формування порядку денного у зовнішній політиці держави. Проте, в той же час, з огляду на публічність та інформаційний вплив цієї посади - на кшталт того, що Теодор Рузвельт свого часу називав «bully pulpit» -, саме стратегії, представлені адміністрацією Білого дому несуть в собі і чи не найбільше ілюстративне та наративне навантаження.

В даному матеріалі ми здійснимо спробу виокремити ключові позиції безпекової доктрини сорок п'ятого президента США Дональда Трампа та охарактеризувати її зовнішньополітичні складові та чинники.

Очевидно, що більша частина цієї стратегії присвячена саме зовнішнім чинникам, зовнішнім загрозам та загалом міжнародному реагуванню Сполучених Штатів на виникнення певних безпекових питань. Однак для цілей цієї статті ми концентруємося саме на міжнародному вимірі як аспекті

* Аспірант спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Інститут міжнародних відносин КНУ ім. Т.Шевченка
Галака Сергій Павлович, доктор політичних наук, професор

співпраці та формуванні даної стратегії, а не на інструментальній складовій. Таким чином, надалі розглянемо географічний вимір даної стратегії, основні наративи Сполучених Штатів щодо країн-партнерів, країн-опонентів та основних міжнародних зовнішніх загроз.

Основні міжнародними загрозами для США стратегія визначає Китай та Росію. За твердженням авторів стратегії, “Китай і Росія кидають виклик американській владі, впливу та інтересам, що погіршує безпеку та процвітання США. Вони вирішили зробити економіку менш вільною та менш справедливою, наростити військові сили та контролювати інформацію та дані, щоб репресувати свої суспільства та розширити свій вплив. У той же час диктатури Кореїської Народної Демократичної Республіки та Ісламської Республіки Іран налаштовані на дестабілізацію регіонів, на утворення загрози американцям та нашим союзникам та на жорстоке поводження зі своїм народом” [2, ст. 2].

Крім того, на міжнародній арені авторами виділяються два типи недержавних загроз. У розділі, що описує перший “стовп” американської безпеки - а саме «Переслідування загроз до їх основ» -, визначено дві мети для нейтралізації інтернаціональних загроз Сполученим Штатам. Перша з них перемога над терористами-джихадистами [2, ст. 10-11], друга - знищення системи транснаціональних злочинних угруповань [2, ст. 11-12].

В регіональному вимірі стратегія представляє інтереси Сполучених Штатів у наступних регіонах: Індо-Тихоокеанський, Європа, Близький Схід Південна та Центральна Азія, Західна півкуля та Африка. В регіональному аспекті вкрай цікавим є виділення Індо-Тихоокеанського регіону. Таке районування не було звичним для декількох попередніх стратегій американських адміністрацій і, скоріш за все, говорить нам про фронтальність підходу адміністрації Трампа до врегулювання ситуації в регіоні, з огляду на зміну китайської політики протягом першого терміну його президентства.

Однією з визначальних особливостей стратегії є новий підхід до класифікації безпекових питань Близького Сходу. З часів закінчення Холодної війни в межах кожної президентської адміністрації ми спостерігали постановку

в центр усіх безпекових та політичних питань регіону арабо-ізраїльського конфлікту. Відходячи від такого підходу, стратегія адміністрації Трампа, в свою чергу, стверджує, що ключовим питанням для безпеки регіону є не політика Ізраїлю, а загрози, які створюють уже згадані терористичні організації та загроза зміцнення Ірану і його впливу на сусідні країни та терористичні організації.

Варто відзначити, що хоча більшість аналітиків проголосили перший термін президента Трампа повним відходом від так званої «великої стратегії» Сполучених Штатів, в цей же час безпекова стратегія його адміністрації в загальних рисах притримується курсу даної геополітичної максими. Звісно, певні видозміни можна спостерігати як у регіональному районуванні стратегії, так і в зміні певних нормативів стосовно ключових гравців у цих регіонах. У той же час перелік загроз - як державних, так і недержавних - , а також загальний погляд на союзників та ворогів залишився континуально сталим.

Список використаних джерел:

1. H.R.3622 - Goldwater-Nichols Department of Defense Reorganization Act of 1986 [Електронний ресурс] // US Congress Official Website. – 1986. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.congress.gov/bill/99th-congress/house-bill/3622>.;
2. National Security Strategy of the United States of America [Електронний ресурс] // White House Official Website. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>.

Торгово-економічні відносини Росії з Іраном

В останні роки, в умовах посилення санкційного режиму країн Заходу проти Російської Федерації, Москва шукає шляхи і засоби з нейтралізації негативних для себе економічних наслідків. Здійснюються спроби диверсифікації торговельних та коопераційних зв'язків, активізації відносин та розширення співробітництва з країнами Сходу та Півдня.

Однією з таких держав сьогодні виступає Іран. Росія має амбіції зміцнити зв'язки з Іраном насамперед у питаннях торгівлі та економічного співробітництва. Перспективними в цьому плані вбачаються: 1) реалізація транспортних й інфраструктурних проектів; 2) розширення обсягів торгівлі й асортименту промислової і сільськогосподарської продукції; 3) розгортання промислово-виробничої кооперації двох держав.

В галузі транспорту МТК «Північ-Південь» можна назвати одним з найбільш довгострокових транспортних проектів в російсько-іранському співробітництві. Важливість МТК «Північ-Південь» для розвитку національного транспортного потенціалу визначається однаковою мірою обома державами. І у Росії, і в Ірані будівництво нової інфраструктури на маршруті зазначеного МТК було включено до державних програм розвитку економіки. В Росії його будівництво включено в Транспортну стратегію РФ до 2030 року [1]. Розбудова транспортних маршрутів та збільшення обсягів перевезень спрямовані також на покращення стану торгівлі між Росією та Іраном.

Утім, упродовж 2010-х років МТК «Північ-Південь» так і не став повноцінним транзитним євразійським шляхом. Коридор використовується виключно в рамках двосторонньої торгівлі Росії з Іраном й іншими прикаспійськими державами. Невдачі зазнав й проект із запуску

* Аспірант спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: Коппель О.А., д.і.н., професор.

контейнерних перевезень в рамках МТК. Вузкими місцями тут залишаються наявність процедурних труднощів в частині митних, прикордонних та інших процедур, відсутність чіткого графіка проведення контейнерів і недостатній розвиток використовуваної інфраструктури і, як результат не привабливий ціновий ефект.

У галузі торгівлі у травні 2016 року були підписані угоди про надання Росією митних пільг на ряд товарів (у середньому до 25%) і введення на деякі групи товарів нульових тарифів. Ці заходи позитивно позначилися на розширенні торговельних відносин двох країн [2]. Загальний двосторонній товарообіг між державами зріс з 1,74 млрд доларів - у 2018 році до 2 млрд доларів - у 2019 році за рахунок експорту машин, сталі та сільськогосподарських товарів з Росії та фруктів, овочів та молочних продуктів з Ірану. За перші п'ять місяців 2020 року російський експорт до Ірану зріс ще на 31% [3].

Разом з тим торгово-економічні відносини все ще не відповідають їх можливому потенціалу. У період з березня 2018 року по березень 2019 року експорт Ірану до Росії становив 533 млн доларів із загального обсягу двосторонньої торгівлі в 1,9 - 2 млрд доларів. Утім, поки що іранський експорт до Росії не переважає обсяг торгівлі з рештою держав-членів ЄАЕС [4].

У 2014 році Росія запропонувала Ірану проект з формування зони вільної торгівлі з ЄАЕС, але після двох років затримок і подальших двох років переговорів було підписано лише тимчасову й обмежену угоду (яка охоплює лише половину групи товарів, які залучені в торгівлю), що веде до створення ЗВТ. Угода набула чинності 27 жовтня 2019 року має діяти упродовж трьох років, протягом яких сторони повинні продовжити переговори про створення повноцінної зони вільної торгівлі.

У березні 2017 року за підсумками переговорів президента Ірану Хасана Роухані з російським лідером Володимиром Путіним у Москві було підписано угоду про співпрацю між фондом «Росконгресс» і Торгово-промисловою палатою Ірану. В якості основних напрямків взаємодії

визначені розвиток загальних комунікаційних майданчиків міжнародного рівня, пошук і розвиток нових довгострокових партнерських зв'язків між представниками бізнес-співтовариств, а також розвиток діалогу між сторонами з питань співробітництва в інвестиційно-фінансовій сфері, експортно-імпортній діяльності та інших галузях [5].

Значна кількість перспективних проектів російсько-іранського співробітництва зачіпає сферу машинобудування. Іранська сторона зацікавлена в удосконаленні своєї нафтовидобувної галузі, в зв'язку з чим виник попит на поставку та сервісне обслуговування російською стороною електро-центробіжних насосів для нафтовидобутку, наземних бурових установок, компресорного та іншого обладнання. З іншого боку, російські товари даної групи знаходяться в конкурентному середовищі з аналогічними виробами з ряду інших країн, таких як Китай, Південна Корея і Японія. Санкційний режим загалом є недостатнім чинником для просування на іранський ринок подібних товарних позицій. Залишається потреба в удосконаленні технологічної бази, цінової політики, умов обслуговування і логістичних каналів. Багато російських експортерів зіткнулися з проблемами платежів за поставлену в Іран продукцію, адже платежі через іранські банки, що включені до санкційних списків, не можуть здійснюватися.

Таким чином, незважаючи на окреслені вище вектори торгово-економічного російсько-іранського співробітництва та наявні там успіхи, всі вони, так чи інакше, характеризуються значимими проблемами і бар'єрами, що в цілому не дозволяє нам визначати даний напрям як плідний у двосторонніх відносинах Росії та Ірану.

Список використаних джерел:

1.Транспортная стратегия Российской Федерации на период до 2030 года [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://mintrans.gov.ru/documents/3/1009>.

2. Внешняя торговля России [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://russian-trade.com/reports-and-reviews/2016-12/torgovlya-mezhdu-rossiey-iranom/>.
3. Trade with Iran rising despite pressures: Russian official // Tehran Times. February 12, 2020 [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://www.tehrantimes.com/news/445084/Trade-with-Iran-rising-despite-pressures-Russian-official>.
4. تجارت-ایران-روسیه-محدود-است-380996-بخش-بازرگانی [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://www.eghtesadonline.com/تجارت-ایران-روسیه-محدود-است-380996-بخش-بازرگانی/>
5. «Росконгресс» подписал соглашение о сотрудничестве с Торгово-промышленной палатой Ирана. – 28 марта 2017 г. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://finance.rambler.ru/economics/36462571>.

*Роголя К.С.**

Політика США за президентства Д.Трампа по відношенню до Ізраїлю

Підхід США до міжнародної взаємодії на Близькому Сході можна структурувати за трьома найбільш важливими, з позиції національних інтересів США, напрямками: Ізраїль, нафта і стабільність/статус-кво.

Після подій 2011 року та кроків адміністрації Обама із зменшення присутності США на Близькому Сході стало очевидним, що США не користуються авторитетом і не володіють достатніми ресурсами, щоб домінувати в регіоні. І хоча відносини з Ізраїлем за президенства Б.Обама зберігали позитивну динаміку, адже щонайменше у грудні 2014 року Конгрес США прийняв Закон про стратегічне партнерство США з Ізраїлем, Д.Трампа отримав досить сумнівну близькосхідну спадщину. [1] Протягом багатьох десятиліть, США переслідували ряд основних інтересів в регіоні: боротьба з

* Аспірант спеціальності Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії
Інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка
Перепелиця Г.М., доктор політичних наук, професор кафедри Міжнародних відносин

тероризмом і запобігання розповсюдженню ядерної зброї; забезпечення вільного потоку торгівлі та безпеки в регіоні; охорона Ізраїлю і посередництво у арабо-ізраїльському врегулюванні. Такі ж цілі і переслідує Вашингтон останні 4 роки, але пріоритети були вибудовані у зворотному напрямку.

Такі акценти розставив Дональд Трамп у своїй близькосхідній політиці ще під час передвиборчих перегонів. Тим не менш позитивна динаміка та суттєве наповнення американсько-ізраїльських відносин за чотири роки зробили Трампа найбільш проізраїльським президентом за всі часи. З такою думкою важко не погодитися з огляду на ряд факторів.

Розпочнемо з найбільш персоналізованого фактору, який пов'язаний із призначенням спеціальної команди, яка займалася ізраїльсько-палестинською проблематикою. Це були не фахові політики, експерти чи дипломати, тріо його найближчих радників склали - зять Дж.Кушнер, спецпосланець по Близькому Сходу Дж.Грінблатт і посол США в Ізраїлі Д.Фрідман, які були наближеними Трампа в сфері нерухомості. Також варто врахувати, що перший зовнішньополітичний візит Д.Трампа почався з Близького Сходу. Для багатьох це стало несподіванкою. Вперше американський лідер відвідав в перший же свій візит за кордон не найближчих союзників по НАТО, а далекий регіон, за сьогоденню нестабільність якого США несуть пряму відповідальність.

З візитом Д. Трампа ізраїльтяни пов'язували певні надії у контексті врегулювання за допомогою США палестинської проблеми в інтересах Ізраїлю. І сподівання Ізраїлю були виправдані у ряді питань. Окрім представлення мирного плану по врегулюванню ізраїльсько-палестинського конфлікту, 6 грудня 2017 року Трамп визнав Єрусалим столицею Ізраїлю, а 14 травня 2018 року Посольство США в Ізраїлі було урочисто відкрите в Єрусалимі. А офіційне визнання Вашингтоном Голанських висот частиною територій Ізраїлю всупереч рішенням ООН свідчить про особливий статус відносин, який не варто применшувати.

Ізраїль став своєрідним виключенням з огляду на зовнішньополітичну модель поведінки Президента Трампа, яка базувалася на принципі зменшення військової та політичної присутності за межами кордонів Сполучених Штатів.

Про це свідчить щорічна військова та матеріальна допомога Ізраїлю, яка щороку лише збільшувалася. [2] У політичному плані ряд кроків США на близькосхідній арені відповідав саме інтересам Ізраїлю. Список довгий, але основна увага приділяється поступкам ультранаціоналістичному уряду Ізраїлю, послабленню палестинців і тиску на арабські держави припинити регіональну ізоляцію Ізраїлю. Першим кроком стало скорочення гуманітарної допомоги палестинцям – рішення, яке розглядалося США як інструмент політичного впливу на лідерів Палестини, щоб змусити їх сісти за стіл переговорів.

Пізніше Трамп представив План щодо врегулювання конфлікту між Ізраїлем та Палестиною, який би давав Ізраїлю все, що він хоче, намагаючись відкупитися від палестинців обіцянкою допомоги вартістю в \$50 млрд. Також варто звернути уваги на те, що оприлюднено цей План було того ж дня, коли відбулося важливе голосування в Кнесеті щодо недоторканності прем'єр-міністра Ізраїлю Нетаньяху, і менш ніж за рік до американських виборів. [3] Таким чином, адміністрація Трампа намагалася допомогти Нетаньяху на виборах в Ізраїлі, які мали б відбутися через шість тижнів, і більше того, Трамп намагався допомогти сам собі - посилити підтримку з боку євангелістів та консервативних республіканців під час передвиборчої кампанії.

Подібним чином США сприяли укладенню угод з нормалізації відносин між Ізраїлем та ОАЄ, Бахрейном, Суданом та Марокко. Трамп дозволив Ізраїлю пожинати плоди дипломатичних відносин з цими арабськими країнами з метою посилення тиску на палестинців. [4] Вихід США з ядерної угоди з Іраном відбувся не без аргументів Ізраїлю і сприяв поглибленню відносин між двома країнами. Для Ізраїлю саме іранська програма ядерної зброї представляє головну загрозу безпеці, а не ізраїльсько-палестинський конфлікт. [5] Лідери Ірану часто закликають знищити Ізраїль. Поеднання цієї крайньої ідеології та ЗМЗ справді робить Іран найнебезпечнішою загрозою для виживання Ізраїлю. Тому вихід США з ядерної угоди був не лише в їхніх інтересах.

Така рішуча політика Трампа на Близькому Сході відображає його переконаність, що невикористана влада – це марнування сили, що влада повинна використовуватися, щоб вирішити проблеми минулого, і що колишні

президенти витратили занадто багато часу на занепокоєння про те, як суперники США відреагують на її дії, коли суперникам США слід турбуватися про те, як США відреагують на їхні дії. Саме цей принцип ліг в основу близькосхідної політики Трампа та визначив основні форпости взаємовідносин з Ізраїлем – вживати заходів задля реалізації власних інтересів та забезпечення власної безпеки, не дивлячись на політику інших гравців. Для США, що виступають посередниками між Ізраїлем та Палестиною, саме побажання Ізраїлю, межі компромісів, на які він готовий піти, і найбільшою мірою – його безпека, стали основною ізраїльсько-американських відносин за президента Трампа. А головним чинником, що свідчить про наявність інституту особливого партнерства, став той факт, що вплив вищезазначених кроків американської адміністрації був надзвичайно важливим, оскільки вони порушили десятиліття тривалого зовнішньополітичного статус-кво.

Список використаних джерел:

1. Закон про стратегічне партнерство США та Ізраїлю 2014 року. [Електронне джерело]. Режим доступу: <https://www.congress.gov/bill/113th-congress/house-bill/938/text>
2. Стратегічне співробітництво США-Ізраїль: еволюція стратегічного альянсу. Мітчелл Г. Бард. [Електронне джерело]. Режим доступу: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/evolution-of-us-israel-strategic-alliance-jewish-virtual-library>
3. The Real Goal of Trump's Middle East Plan, Opinion by Robert Malley and Aaron David Miller, Politico. [Електронне джерело]. Режим доступу: <https://www.politico.com/news/magazine/2020/01/28/the-real-goal-of-trumps-middle-east-plan-108125>
4. Will Trump's major foreign policy legacy be Israel and Palestine?, opinion by Oliver Holmes. [Електронне джерело]. Режим доступу: <https://>

www.theguardian.com/us-news/2020/nov/19/will-trumps-major-foreign-policy-legacy-be-israel-and-palestine

5. Trump: the most pro-israel president in american history, Eytan Gilboa. [Электронне джерело]. Режим доступу: <https://spectator.clingendael.org/en/publication/trump-most-pro-israel-president-american-history>

СЕКЦІЯ «ДИПЛОМАТІЯ І МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО»

*Дейнеко Д.О.**

Перспективи автоматизації процесів консульської служби

Станом на кінець 2020 року кількість громадян України, що постійно та тимчасово проживали за кордоном, становила 6 130 00 осіб. [1] З них 451 944 громадянина України перебували на консульському обліку в закордонних дипломатичних установах України, більшість з них отримували консульські послуги або інформаційно-роз'яснювальні консультації щодо держави перебування. Зважаючи на попит отримання державних послуг он-лайн та необхідність покращення якісних та кількісних показників на консульському напрямі роботи, Міністерство закордонних справ України законодавчо визначило пріоритетом цифровізацію надання консульських послуг. [2]

Варто одразу наголосити, що будь-яка сучасна інноваційна діяльність разом з предметом покращення повинна враховувати необхідність: 1) створення механізму безпеки; 2) формування компетентностей використання; 3) розроблення плану сервіс-підтримки; та, 4) внесення змін до законодавства.

Усвідомлюючи можливість цифровізації деяких послуг та керуючись законами України «Про національну програму автоматизації», «Про електронні документи та електронний документообіг», Концепцією розвитку електронного врядування України, МЗС використало цифровий майданчик державних закупівель «Prozorro» для замовлення цифрової модульної системи, що могла б одночасно охопити комунікацію між «Центром» та усіма ЗДУ, можливість віртуального отримання консульської послуги, запис на фізичний прийом он-лайн та забезпечити безпеку цих дій.[3]

*Аспірант спеціальності «Міжнародне право»

Інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка. Посольство України в Королівстві Таїланд.
Науковий керівник: к.п.н., доц. Петюр Р.К.

Як наслідок, у 2015 році розпочалося розроблення інформаційно-телекомунікаційної системи «Е-консул». У 2019 році компанія-розробник ТОВ «Ентенсо Україна» публічно звітувала про створення наступних модулів системи: «Е-нотаріат», «Е-витребування», «Е-легалізація». Станом на 1 квартал 2021 року заявники активно використовують систему «Е-черга», що, з однієї сторони, додає зручності для запису на прийом он-лайн, а з іншої сторони, здійснює роз'яснювальну функцію щодо необхідних документів для конкретної консульської дії. Цією інновацією спробували зловживати окремі особи, які здійснювали фіктивне бронювання «слотів» у системі «Е-черга» з метою продажу. МЗС рішуче засудило таку практику. [4]

До кінця 2021 року МЗС планує надати громадянам України доступ до модулів «Е-громадянство» та «Е-облік». Передбачається, що перший модуль здійснить цифровізацію набуття та припинення громадянства України. «Е-облік» вже пройшов тестове випробування у ЗДУ в країнах ЄС та невдовзі стане доступним для охочих стати на консульських облік не виходячи з дому.

Запорукою успішного використання цифрових благ є освоєння системи користування заявниками. Для цього Розпорядженням КМУ від 03.03.2021 року №167-р схвалено Концепцію розвитку цифрових компетентностей до 2025 р. [5] Результатом повинна стати можливість подачі заяви на державну послугу он-лайн та отримання відповідної довідки у кабінеті користувача. Дійсно, он-лайн обслуговування особливо стало у нагоді під час пандемії.

Успішним прикладом взаємодії інформаційних систем органів дипломатичної служби з іноземцями та особами без громадянства є модуль «Е-віза». Система передбачає дистанційне заповнення візової анкети у будь-який зручний час та отримання візи он-лайн. Варто зазначити, що впровадження системи «Е-віза» врахувало загрози, які становлять держави з високим рівнем міграційного ризику. Протягом 2019-2020 рр. посадовими особами було оформлено 39508 е-віз, що є позитивною динамікою.

Існує перспектива впровадження найбільш очікуваного модуля ІТС «Е-закордонний паспорт». Найбільшою перепорою впровадження даного модуля було міжнародне законодавство та питання безпеки. Проте Міжнародна

організація з цивільної авіації (ІКАО) вже представила оновлену систему «LDS 2».[6] Проект паспорта передбачає високий рівень захисту персональних даних, віртуалізацію сторінок для віз та неможливість зчитування паспортних даних програмним забезпеченням, яке не пройшло сертифікацію ІКАО.

Цікавою є практика отримання закордонного паспорта в Королівстві Таїланд. По-перше, на відміну від української практики, оформлення закордонних паспортів є виключною компетенцією МЗС Таїланду. По-друге, для оформлення паспорта для виїзду за кордон достатньо взаємодії заявника та комп'ютера. Строк отримання нового паспорта становить лише 2 дні. [7]

МЗС України поступово впроваджує інноваційні цифрові продукти. Наприклад, електронна черга на консульський прийом стала першим етапом взаємодії громадян з інформаційно-телекомунікаційною системою МЗС. У перспективі модуль «Е-довідки» надасть змогу отримати довідки он-лайн за години, а не місяці. «Е-легалізація» та «Е-громадянство» матимуть високий рівень захисту персональних даних та механізм виявлення загроз. Слід врахувати, що в 2020 р. в структурі МЗС було запроваджено новий підрозділ – Департамент цифровізації, а також було введено посаду заступника міністра з питань цифрового розвитку. Таким чином, цифровізація консульської служби та автоматизація процесів стала не просто результатом еволюційного розвитку дипломатичної служби України. За впровадженням цифрових консульських послуг стоять реальні люди, які несуть за це відповідальність.

Соціальні інновації, що запроваджені МЗС України спрямовані якісно покращити процес надання консульських послуг, прискорити отримання необхідних документів та, в ідеалі, покращити якість життя людей. В перспективі необхідно створити Єдиний центр обслуговування громадян, що бажають отримати державну послугу он-лайн. Україна повинна, не шкодуючи коштів, здійснити закупівлю обладнання, серверів та укласти договори про забезпечення адміністрування державних послуг он-лайн 24/7. Процедура отримання цифрового підпису за кордоном повинна займати розумний, оперативний строк, а МЗС України здійснити політичну комунікацію з

зовнішньополітичними відомствами іноземних держав з проханням приймати і визнавати документ з накладеним електронним цифровим підписом.

Список використаних джерел:

1. Результати роботи на консульському напрямку МЗС України за 2020 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://afly.co/3155>
2. План дій МЗС на 2020 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/oficijni-dokumenty/plani-ta-zviti/plan-diy-mzs-na-2020-rik>
3. Prozorro. «Послуги з розробки пакетів програмного забезпечення» (розвиток ІТС «е-Консул» - третій етап (функціонал API для взаємодії з інформаційними системами МЗС) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2019-10-30-002439-b>
4. Електронна черга для запису на консульський прийом. МЗС України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://online.mfa.gov.ua/application>
5. Розпорядження КМУ від 3 березня 2021 року №167-р – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text>
6. ICAO. Logical Data Structure (LDS) for Storage of Data in the Contactless IC. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://clck.ru/TymSV>
7. MFA of the Kingdom of Thailand. Application for an E-passport. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.mfa.go.th/en/page/electronicpassport?menu=5e2013adaff2fd00c8267234>

Трансформація бачення дипломатії у науці про міжнародні відносини

1. У панівних парадигмах науки про міжнародні відносини, серед яких неореалізм та неолібералізм, дипломатія не розглядається як предмет і радше вміщена в дослідження абстрактного контексту міждержавних відносин та функціонування міжнародних організацій [1].

2. Чи не єдиним дослідницьким напрямом, для якого дипломатія є частиною його предметної сфери, виступає англійська школа. В останній дипломатія – це один із п'яти базових інститутів, які визначають нормативну структуру будь-якого міжнародного суспільства, поряд із війною, великими державами, балансом сил та міжнародним правом [2].

3. У рамках даного напрямку дослідження дипломатії пройшло три методологічні етапи, яким можна дати такі умовні назви:

- текстуальний (представлений у роботах М. Вайта [3]), на якому джерельною базою слугували тексти виступів політиків та дипломатів. На цьому етапі дипломатію було виокремлено як специфічну соціальну практику, яка не дорівнює абстрактним цінностям акторів, що її здійснюють. У працях М. Вайта її було виведено на рівень «надінституту», що охоплює всі інші і слугує основою для створення т.зв. дипломатичних систем держав. Науковець виділяє три такі історичні системи, однак не проводить між ними повноцінного порівняння та не наводить параметрів сучасної дипломатичної системи. Цей підхід також критикувати за статичність та акцент на еволюційності у сенсі лінійної логіки [1];

- культурний (представлений у роботах Г. Булла), на якому виникає поняття дипломатичної культури – спільного набору ідей та цінностей, що поділяються офіційними представниками держави [4]. На цьому етапі дипломатія втрачає статус «надінституції» і розглядається Г. Буллом як така, що не конститує, а

* аспірант спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: проф. Матвієнко В.М., д. іст. н., завідувач кафедри міжнародних організацій та дипломатичної служби

суто відображає стан міжнародного суспільства, центральне місце в якому посідають проблеми безпеки й дотримання договорів [1];

- посткласичний (представлений у роботах Дж. дер Деріана), на якому підпорядкованість нематеріального виміру (дипломатії як соціальної практики) матеріальному (військовій могутності) була заперечена [1]. Відповідно, визнавалося й те, що малі держави можуть, поряд із великими, брати участь у формуванні дипломатичних практик. У своїх останніх працях Дж. дер Деріан виходить на новий методологічний рівень і застосовує до дипломатії та міжнародних відносин у цілому природничу методологію, представлену квантовою фізикою [5]. Цей підхід є недетерміністичним і дозволяє розвинути класичну онтологію неореалізму в контексті взаємодії держав різного порядку через поняття «суперпозиції» – накладання дипломатичних практик акторів, за рахунок якого відбувається формування міжнародного порядку.

4. Okремо слід згадати про зростання взаємозв'язку англійської школи з регіональними безпековими студіями (зокрема, у роботах Б. Бузана [6]), що створює простір для дослідження локальних дипломатичних практик різних держав і їхнього впливу на міжнародну безпеку.

Список використаних джерел:

1. Neumann, I. (2002). *The English School on Diplomacy*. Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael'. [Online]. Available at: https://www.clingendael.org/sites/default/files/2016-02/20020300_cli_paper_dip_issue79.pdf

2. Buzan, B. (2004). *From international to world society? English school theory and the social structure of globalisation*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, p. 169.

3. Wight, M. (1966). 'Why is There no International Theory?' pp. 17–50, in M. Wight & H. Butterfield (eds). (1966). *Diplomatic Investigations. Essays in the Theory of International Politics*. London: Unwin.

4. Bull, H. (1977). *The Anarchical Society. A Study of Order in World Politics*. London: Macmillan, p. 316.
5. Der Derian, J., Wendt, A. (2020). 'Quantizing international relations': The case for quantum approaches to international theory and security practice. *Security Dialogue*, 51(5), pp. 399–413.
6. Buzan, B. (2015). The English School: A neglected approach to International Security Studies. *Security Dialogue*, 46(2), pp. 126–143.

СЕКЦІЯ “МІЖНАРОДНЕ РЕГІОНОЗНАВСТВО”

*Елмахжуб Абдалла Омар Абдалла**

Позиція Російської Федерації щодо врегулювання кризи в Лівії

Темі громадянського протистояння в Державі Лівія, початок якому було покладено поваленням диктаторського режиму Лівійської Джамагіїрії полковника Муаммара Каддафі за сприяння іноземних інтервенціоністських сил, присвячено багато публікацій українських [1; 2] і зарубіжних [3; 4] авторів. Здебільшого в них йдеться про геополітичні інтереси зовнішніх чинників впливу на перебіг лівійського конфлікту. Автор даної публікації пропонує зосередитись на визначенні позиції одного з чільних зовнішніх гравців - Російської Федерації – у врегулюванні лівійської кризи.

Щоби зрозуміти, які інтереси в Лівії переслідує РФ та якою є її політика в Лівії, слід згадати про чинники зближення СРСР з режимом лівійського диктатора М.Каддафі на початку 1970-х рр. Саме тоді, зважаючи на важливе військово-стратегічне розташування Лівії в центрі Північної Африки, СРСР почав продавати режиму Каддафі озброєння і військову техніку в значних обсягах. Тільки в перше десятиліття такого військово-технічного співробітництва СРСР продав Лівії озброєнь і військової техніки на 20 млрд дол. США. У 1980-х роках кількість радянських військових радників, фахівців і перекладачів, які щорічно відряджалися до Лівії, сягала 1 тис. осіб [5]. На початку 1980-х років радянсько-лівійське співробітництво, в тому числі й у військовій сфері, почало поступово скорочуватися, що було викликано, насамперед, ослабленням економічного потенціалу Радянського Союзу.

Після розпаду Радянського Союзу в 1991 р. М. Каддафі вирішив за краще врегулювати свої відносини з Заходом, аніж триматися проросійського курсу. Посприяла утвердженню нового зовнішньополітичного курсу Лівії й підтримка Росією резолюції № 748, ухваленої Радою Безпеки ООН 31 березня 1992 р., в

* Аспірант спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Науковий керівник – д.і.н., проф. Дорошко М.С.

якій лівійський режим звинувачувався в міжнародному тероризмі. Ця обставина на довгий час практично унеможливила продовження воєнно-технічного співробітництва між РФ і Лівією. І лише незадовго до повалення режиму М. Каддафі Москва домовилася з ним про великі поставки новітніх російських озброєнь до Лівії. Так, у серпні 2009 року було досягнуто домовленостей про модернізацію в Лівії російськими фахівцями танків Т-72, велися переговори про постачання новітніх танків Т-90. У 2010 році Росія і Лівія уклали контракт на поставку озброєнь на суму 1,3 млрд євро, включно з винищувачами Су-35. Лівійське керівництво також цікавилось придбанням винищувачів Су-30, навчально-бойових літаків Як-130 [5].

Після повалення в 2011 р. за допомогою військової інтервенції країн Заходу режиму Каддафі і початку громадянського протистояння в Лівії, Росія, попри своє негативне ставлення до військової операції НАТО в Лівії, не скористалась правом вето при голосуванні щодо лівійських резолюцій в Раді Безпеки ООН. Не маючи на той час значних економічних інтересів в Лівії, схоже, що в Кремлі вважали за краще не втручатися в лівійський конфлікт з його непередбачуваними наслідками.

Теперішню політику РФ в Лівії можна вважати частиною її нової стратегії у Африці, спрямованої на посилення свого впливу і забезпечення геополітичних та економічних інтересів на цьому континенті. В даний час Росія прагне створити там постійні військові бази, перш за все на Африканському Розі. На відміну від європейських країн, США, Китаю, арабських країн Перської затоки і нових «азійських тигрів», Росія вважає за краще діяти «нетрадиційно» і знаходити в Африці ще не зайняті ніші або ті країни, які не дуже приваблюють згаданих вище конкурентів. Інакше кажучи, Росія прагне забезпечити собі швидкі дивіденди і преференції, діючи в досить ризикованих військово-політичних умовах, пов'язаних з громадянськими війнами, тероризмом, бідністю населення і тоталітарним правлінням місцевих авторитарних режимів.

При цьому передбачається широке використання приватних військових компаній (ПВК), що дозволяє російському керівництву уникати відповідальності за наслідки своїх дій в тій чи іншій африканській країні, якщо

інформація про такі дії стає надбанням світової громадськості. За даними агенції Bloomberg, найманці російської ПВК Wagner Group на даний час присутні в 10 африканських країнах – Лівії, Судані, Зімбабве, Анголі, ДР Конго, ЦАР та інших країнах. Як заявив 7 лютого 2019 р. командувач Африканським командуванням ЗС США генерал Т. Вальдхаузер, «завдяки використанню квазі-найманих військових радників, які фінансуються олігархами, особливо в країнах, де лідери прагнуть до беззастережного авторитарного правління, російські інтереси отримують доступ до природних ресурсів на вигідних умовах» [5].

Останнім часом політика Росії в Лівії стає все більш активною. В геополітичному плані Москва намагається закріпитися на півночі Африки й на додаток до прагнення взяти під контроль Сирію прагне в цілому посилити свою присутність в Середземномор'ї. Для досягнення цієї мети Росія разом з Єгиптом і ОАЕ надає всебічну підтримку маршалу Х. Хафтару, який веде війну проти визнаного ООН Уряду національної єдності (УНЗ) Ф. Сараджа з метою встановлення одноосібної влади в Лівії. Підтримуючи бунтівного маршала Росія сподівається отримати від нього в обмін на російські озброєння і військову техніку гарантії для російських нафтогазових компаній, а також на сприяння у створенні своїх військових баз в Тобруку і Тріполі. В Кремлі розраховують також на те, що встановлення контролю Росії над середземноморським узбережжям Лівії допоможе Москві керувати потоками біженців з Африки в Європу з тим, щоб провокувати у разі потреби нові міграційні хвилі і гуманітарні катастрофи задля здійснення тиску на ЄС і європейські країни. Також Москва шукає можливості з відновлення постачання озброєнь до Лівії у великих обсягах і прагне долучитись до розвитку лівійської нафтовидобувної інфраструктури. Наразі Росія прагне стати головним посередником між командувачем ЛНА Х.Хафтаром і головою УНС Ф. Сараджем.

Контакти Москви з маршалом Х.Хафтаром активізувалися в 2016 р. Фігура Х. Хафтара привернула увагу кремлівських чиновників не лише тому, що у 1978 році він закінчив військові курси «Выстрел» в Москві, а в 1983 році - курси у військовій академії імені М. Фрунзе і спілкується російською, а

насамперед тому, що він контролює в розділеній країні найбільшу територію, командує найбільшими військовими формуваннями, і найголовніше - під його контролем перебувають основні родовища нафти і порти, через які здійснюється її експорт.

МЗС Росії неодноразово намагалось організувати прямі переговори між Ф. Сараджем і Х. Хафтаром у Москві, але успіху не досягло. Однак чимало експертів налаштовані досить скептично щодо російського посередництва в Лівії. Так, професор Г. Косач вважає, що посередницькі зусилля Москви навряд чи призведуть до серйозного прориву у мирному врегулюванні внутрішнього лівійського конфлікту, оскільки, на його думку, «Лівія - це європейська зона відповідальності, де правлять бал Франція, Італія та інші держави-члени ЄС, тому зміцнити позиції Росії в Лівії буде неймовірно складно» [5]. Втім, оцінити реальний вплив Росії на перебіг лівійського конфлікту, можна лише проаналізувавши лінію поведінки країн Західного світу - основних геополітичних конкурентів Росії в регіоні.

Список використаних джерел:

1. Кияниця Л. Л. Революція та громадянська війна в Лівії як чинник впливу Франції в Північній Африці / Л. Л. Кияниця // Наукові записки НаУКМА. Політичні науки. - 2013. - Т. 147. - С. 51-56. - Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>
2. Олексій Волович. Новий етап громадянської війни в Лівії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bintel.com.ua/uk/article/novu_vytok_hromadyanskoyi_viny_v_liviyi/
3. Быстров А.А. Некоторые уроки операции НАТО в Ливии// Институт Ближнего Востока - Режим доступа: <http://www.iimes.ru/rus/stat/2011/02-11-11b.htm>
4. Zoubir Y. The End of the Libyan Dictatorship: The Uncertain Transition / Y. Zoubir, E. N. Rózsa // Third World Quarterly. – 2012. – № 33 (7). – P. 1267–1283.

5. Волович Олексій. Політика Росії в Лівії після 2011 року / Олексій Волович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bintel.com.ua/uk/article/polityka-rosiyi-v-liviyi-pislya-2011-roku/>

*Зіневич І.В.**

Зовнішньополітична стратегія КНР на період до 2035 року: перспектива світового лідерства

11 березня 2021 року завершили роботу дві сесії: четверта сесія парламенту КНР – Всекитайських зборів народних представників (ВЗНП) і четверта сесія Всекитайського комітету Народної політичної консультативної ради Китаю (ВК НПКРК), під час якої депутати затвердили план на чотирнадцяту п'ятирічку (2021-2025 роки), а також ухвалили довгострокові цілі розвитку країни до 2035 року. Традиційно дві сесії відбуваються щороку на початку березня для обговорення та затвердження планів соціально-економічного розвитку країни. Проте, цього року сесії привернули особливу увагу світового суспільства з декількох причин. По-перше, наразі Китай є єдиною з провідних економік світу, яка демонструє позитивне економічне зростання в умовах пандемії та її наслідків – 2,3% у 2020 році. По-друге, у 2021 році дві сесії розширили горизонт стратегічного планування, затвердивши не тільки п'ятирічний план, а й основні настанови розвитку та план дій на наступні 15 років – до 2035 року.

Проте, особливе місце уваги займає саме аналіз зовнішньополітичної складової, затвердженої у тексті вищезазначених цілей, насамперед через поступове зміцнення позицій Китаю на політичній арені. Це підтверджується останніми подіями, 19 березня 2021 р., через тиждень після завершення двох сесій, під час перших перемовин між США та КНР після зміни влади у Вашингтоні, Китай вперше жорстко і рішуче відповів опонентам, відстоюючи власну позицію [1]. Даним переговорам, що відбулись за участі держсекретаря

* Аспірантка спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.і.н., проф. Дорошко М.С.

Е. Блінкена, радника президента з нацбезпеки Дж. Саллівана з американського боку, та міністра закордонних справ КНР Ван І, члена політбюро ЦК китайської комуністичної партії Ян Цзечи, який опікується зовнішньою політикою Китаю (за рангом є вищим за голову МЗС КНР) – з китайського боку, вже пророкують увійти у підручники дипломатії. Китай завершив етап «м'якої» дипломатії та перейшов до нового, де Китай на рівних веде діалог зі світовим гегемоном та не поступається власною позицією.

На основі документа «Чотирнадцятий п'ятирічний план національного економічного та соціального розвитку та план довгострокових цілей розвитку до 2035 року» (далі по тексту – «14 п'ятирічка та цілі 2035») [2], ми розглянемо основні положення щодо зовнішньополітичного вектору КНР до 2035 року.

Перше, що важливо відзначити, це загальний напрямок документу, та якою мірою питання зовнішньої політики стоять на порядку денному в Піднебесній на наступні 15 років. Так, в тексті «14 п'ятирічки та цілей до 2035» слова «зовнішньополітичний» «міжнародний», «іноземний» та їх синоніми зустрічаються у тексті 193 рази, на відміну від тексту «Тринадцятого п'ятирічного плану» (2016-2020) [3], де слова такого синонімічного ряду згадуються 269 разів. Різниця невелика, проте, саме термін «зовнішня політика» та похідні у найсвіжішому документі згадано всього 18 разів, в порівнянні з попереднім текстом, де ця сума складала 39 разів, що на 216,67% більше.

Насправді, такий простий підрахунок показово ілюструє, що на найближчі роки у стратегічному плануванні вектор Китаю зміщується з зовні на внутрішнє впорядкування і подальший стрімкий розвиток: подвоєння до 2035 року розміру національної економіки та ВВП на душу населення, та досягнення рівню доходу понад \$12,5 тис. на рік до 2025 року. Така переорієнтація виглядає логічною принаймні з двох причин: пандемія, яка задає загальний світовий тренд до автаркії, та протистояння з США, яке накладає відбиток на вже традиційну експортну перевагу Китаю.

Проте, не дивлячись на зменшення уваги до «зовнішніх» питань порівняно з минулим періодом, цей аспект стоїть на порядку денному, загалом цей напрямок окреслено як «Виведення на новий рівень зовнішньої відкритості

країни та розвиток нових умов для взаємовигідного співробітництва», в рамках якого варто виділити такі стовпи, на які буде спиратись вище керівництво Піднебесної у майбутні роки:

1. Розбудова нової системи відкритої економіки, що включає в себе лібералізацію та сприяння торгівлі; захист іноземних інвестицій; забезпечення захисту законних прав та інтересів підприємств, що фінансуються з-за кордону; розбудову нових зон вільної торгівлі; інтернаціоналізація китайського юаня, розвиток китайських виставкових майданчиків, на кшталт China International Import Expo.

2. Сприяння спільній розбудові ініціативи «Один пояс, один шлях»: розбудова взаємовигідного ланцюга виробництво-поставка; поглиблення співпраці в галузі охорони здоров'я, цифрової економіки, екологічного розвитку, науково-технічної освіти, культурного обміну; посилення рівня безпеки.

3. Активна участь Китаю у реформуванні глобальної системи економічного регулювання: сприяння роботі G20 та іншим міжнародним організаціям як платформ для економічної співпраці; підтримання системи багатосторонньої торгівлі; активна участь у реформуванні Світової організації торгівлі; розбудова глобальної мережі зон вільної торгівлі; сприяння координації та співпраці між великими державами, поглиблення відносин з сусідніми країнами та зміцнення кооперації з країнами, що розвиваються; дотримання принципів мультилатералізму; захист міжнародної системи з ООН у якості ядра системи; активне виконання Порядку денного ООН у сфері сталого розвитку до 2030 року.

Особливе місце займають питання національної безпеки, серед яких важливо відзначити:

1. «Одна країна, дві системи», сприяння возз'єднанню Китаю. Мова йде, з одного боку, про підтримання конституційного порядку в Гонконзі та Макао, про стабільність даних особливих адміністративних районів, але з іншого боку, про підсилення інтеграції районів у загальний розвиток країни та побудову економічних мостів, призначених з'єднати частини в одне ціле.

2. Захист державного суверенітету, недопускання та відсіч ворожих сил, що підривають цілісність Китаю, у тому числі диверсійна діяльність, спроба перевороту, та усілякі сепаратистські рухи.

3. Найболючіше «Тайванське питання». Тут позиція однозначна – неуклінне дотримання принципу єдиного Китаю та «Консенсусу 1992 року», сприяння мирному та інтегрованому розвитку відносин співвітчизників по обидві сторони протоки, та в той же час прояв надзвичайної пильності та рішуче стримування будь-якої сепаратистської діяльності, на кшталт «Незалежний Тайвань».

Чи є перспектива світового лідерства з урахуванням вищезазначеного зовнішньополітичного курсу Китаю у найближчі п'ять, десять, п'ятнадцять років? Відповідь однозначно позитивна. Китай прагне до відродження своєї великої нації, до «Китайської мрії», проголошеної головою КНР Сі Цзіньпіном у листопаді 2012 року, і ми вже бачимо поступове втілення цієї мрії. Наразі, Китай вдосконалює всі процеси всередині держави: втілює інновації, модернізує виробничі потужності, впроваджує новітні технології в сільське господарство, оптимізує фінансові ринки, активно впроваджує заходи по охороні навколишнього середовища, та впевнено крокує до досягнення рівня вуглецевої нейтральності до 2060 р., виправляє демографічну ситуацію, і це тільки 15% від планів розвитку Китаю на найближчі роки.

Проте, важливо відрізнити лідерство від панування. Звідси витікає наступне питання – чи прагне Китай світового панування, але це вже тема окремого дослідження. Так само, як і відповідь на питання: чи можливими до реалізації були би плани офіційного Пекіна на світове лідерство у разі трансформації політичного режиму в КНР?

Список використаних джерел

1. Жорстка розмова на Алясці: як США та Китай домовлялися про новий порядок у світі [Електронний ресурс] / Європейська правда. –

Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/rus/articles/2021/03/22/7121132/>

2. Outline of the 14th Five-Year Plan (2021-2025) for National Economic and Social Development and the Long-Range Objectives Through the Year 2035 /中华人民共和国国民经济和社会发展第十四个五年规划和2035年远景目标纲要 [Electronic source] / People's Daily Online. – Access mode: <http://politics.people.com.cn/n1/2021/0313/c1001-32050444.html>

3. Outline of the 13th Five-Year Plan for the National Economic and Social Development of the People's Republic of China / 中华人民共和国国民经济和社会发展第十三个五年规划纲要 [Electronic source] / Official website of the State Council of the PRC. – Access mode: http://www.gov.cn/xinwen/2016-03/17/content_5054992.htm

*Мамішова Н. Ш.**

Чотиристоронній діалог з безпеки (Quad) – «азіатська НАТО»?

12 березня 2021 року в онлайн форматі відбувся перший саміт лідерів країн-учасників Чотиристороннього діалогу з безпеки – міжнародної стратегічної платформи, що об'єднує США, Японію, Індію та Австралію. Фактично ініціатива стала відповіддю на бюрократичні обмеження, передбачені існуючими механізмами в рамках сфери повноважень універсальних та регіональних міжнародних організацій.

Так звана «Четвірка» (Quad) була створена у 2004 році як неформальний союз для консолідації зусиль навколо ліквідації наслідків цунамі в Індійському океані. У якості масштабної демонстрації військової спроможності та демократичної «м'якої сили» під егідою Вашингтону було мобілізовано

* Аспірант спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

ІМВ КНУ ім. Т. Г. Шевченка

Науковий керівник – Дорошко М. С., доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного регіоназнавства ІМВ КНУ ім. Т. Г. Шевченка

військово-морський флот чотирьох держав з метою оперативного реагування на гуманітарну катастрофу, спричинену найбільш смертоносним в сучасній історії підводним землетрусом [1]. До теперішнього часу союз функціонував переважно у форматі регулярних зустрічей – для обговорення питань регіональної безпеки та організації командно-штабних навчань – на рівні високопосадовців зовнішньополітичних відомств чотирьох держав, перша з яких відбулася у 2017 році [2]. Номінально уособлюючи так званий Індо-Тихоокеанський регіон, таким чином сьогодні діяльність Чотиристороннього діалогу з безпеки набуває нової динаміки після довготривалої перерви.

Зміцнення дипломатичної та політичної консолідації «Четвірки» свідчить про посилення в системі сучасних (або навіть пост-сучасних) міжнародних відносин ролі так званих неформальних клубів держав, які часто утворюються на основі *ab origine* ситуативних союзів. На відміну від «статутних» міжнародних організацій, вони не мають формалізованої адміністративної структури, постійного секретаріату, а також чітко регламентованих процедур та повноважень учасників. В той же час такі неформальні групи проявляють себе як міжнародні механізми «ефективного та швидкого реагування» як правило обмеженого кола країн-одномудців на ті чи інші питання регіонального або глобального значення.

Так, наприкінці ХХ століття сформувалася так звана Велика сімка (G7) – міжнародний клуб урядів семи високорозвинених країн світу (США, Японія, Німеччина, Британія, Франція, Італія, Канада). Концепція створення форуму могутніх індустріалізованих демократичних держав світу виникла після нафтової кризи 1973 року. Сьогодні діяльність Великої сімки уособлена у регулярних зустрічах та консультаціях на високому рівні для обговорення питань, що становлять взаємний інтерес або занепокоєння (глобальна економіка, енергетика, тероризм, зміна клімату) та останнім часом узгодження зовнішньополітичних позицій щодо найбільш актуальних проблем міжнародних відносин.

В той же час потужною альтернативою для G7 постає інше міждержавне об'єднання – БРІКС – із стрімко зростаючою економіко-політичною вагою на світовій арені. Неформальний союз, що об'єднує Бразилію, Росію, Індію, Китай та Південну Африку, заявив про себе у 2006 році, коли під час 61-ї сесії ООН відбулася зустріч міністрів закордонних справ на той час чотирьох держав (ПАР приєдналася у 2011 році). За оцінками Голдман Сакс 2003 року, до середини XXI століття їхні ВВП разом можуть перевищити сукупний показник економік країн Великої сімки [3]. У сучасних геополітичних умовах – на тлі зростання протистояння класичних ліберальних економік та консервативних демократій – «п'ятірка» реалізує зусилля щодо поглиблення політичної співпраці в рамках БРІКС, в тому числі шляхом узгодження Планів дій в рамках щорічних самітів на найвищому рівні.

Тенденція до актуалізації ролі неформальних клубів держав викликана здебільшого «кризою» традиційних міжнародних організацій, їх інституційною неспроможністю ефективно та своєчасно реагувати на глобальні та регіональні виклики, зокрема у сфері безпеки, а також зміцненням ролі держави як ключового актора міжнародних відносин. Наприклад, загальновідомим трендом є інколи «імпотентність» ООН, зокрема Ради Безпеки, у виконанні покладених на неї Статутом функцій щодо підтримання міжнародного миру та безпеки. Так, для прийняття рішення Ради Безпеки, зокрема з будь-якого питання усунення загрози або відновлення міжнародного миру і безпеки, необхідні голоси 9 її членів (із 15), включаючи співпадаючі «за» з боку всіх постійних членів [4] – Китаю, Франції, Росії, Великобританії та США.

Сьогодні Чотиристоронній діалог з безпеки – колись ситуативний союз – завдяки політичній волі країн-учасників стає на один щабель із впливовими неформальними об'єднаннями держав, такими як Велика сімка та БРІКС, і повертається «до великої гри». Чи можливо його перетворення на «азіатську НАТО», в тому числі як прояв контр-стратегічних намірів Вашингтону щодо створення противаги для Шанхайської організації співробітництва і, насамперед, зростаючої ролі Китаю в регіоні? В осяжному майбутньому така

перспектива унеможлиблюється, по-перше, конфліктом національних інтересів серед країн-союзників НАТО. По-друге, відверте протиставлення себе сусідньому Пекіну не є ані пріоритетом «номер один», ані бажаним сценарієм для Індії. По-третє, на відміну від «Четвірки», в основі ідеї НАТО було створення блоку західних країн із схожою ментальністю, усталеним інститутом взаємної довіри та співпраці, а головне, стійким сприйняттям спільної зовнішньої загрози – Москви. І, нарешті, саме статус неформальної групи держав залишає за «Четвіркою» механізми та процедури прийняття тих чи інших рішень, що є менш забюрократизованими, менш витратними, менш часомісткими, аніж в рамках чітко формалізованих та інституціоналізованих міжнародних організацій.

Список використаних джерел:

1. Rao, V. Venkateswara. The Quadrilateral Security Dialogue Can Be a Turning Point for Indo-Pacific. The Geopolitics, 2021. Retrieved from <https://thegeopolitics.com/the-quadrilateral-security-dialogue-can-be-a-turning-point-for-indo-pacific/>
2. CSIS Briefs. Defining the Diamond: The Past, Present, and Future of the Quadrilateral Security Dialogue. Center for Strategic and International Studies, 2021. Retrieved from <https://www.csis.org/analysis/defining-diamond-past-present-and-future-quadrilateral-security-dialogue>
3. Goldman Sachs. Dreaming with BRICs: The Path to 2050. Goldman Sachs, 2003. Retrieved from <https://www.goldmansachs.com/insights/archive/brics-dream.html>
4. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду (поточна редакція). – 2005. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/995_010#Text

Політичні оцінки офіційного візиту Президента України Володимира Зеленського до ОАЕ (14-15.02.2021 р.) в арабських джерелах

Розгляд переліку закордонних візитів Президента України Володимира Зеленського з моменту вступу на посаду голови держави в травні 2019 р. засвідчує його значну увагу саме до держав регіону Близького Сходу. Станом на початок квітня 2021 р. відбулося 25 його офіційних поїздок за кордон, з них 5 – до близькосхідних країн, а саме: Туреччини (7-8 серпня 2019 р. та 16 жовтня 2020 р.), Оману (5-6 січня 2020 р.), Ізраїлю (23-24 січня 2020 р.) та ОАЕ (14-15 лютого 2021 р.). Звертає на себе увагу той факт, що в умовах пандемічних обмежень та загострення безпекової ситуації на Сході України й прикордонні з РФ, розвиток відносин з означеними країнами лишається в полі зору Офісу Президента. Свідченням цього є продовження практики контактів на найвищому рівні, зокрема офіційний візит В.Зеленського до Держави Катар 5 квітня 2021 р. Отже, частота двосторонніх контактів з країнами Близького Сходу зростає, підтверджуючи суттєвий український інтерес до подальшого розвитку діалогу.

В цьому контексті постає потреба виявлення ставлення протилежної сторони щодо України та усвідомлення позиціонування нашої держави в регіональному інформаційному просторі. З цією метою автором проведено контент-аналіз арабських джерел на предмет політичних аспектів висвітлення офіційного візиту Президента В.Зеленського до Об'єднаних Арабських Еміратів, який став першим виїздом голови держави за межі України в 2021 році.

До аналізованої вибірки увійшли 49 матеріалів, з яких арабською мовою – 42 матеріали, а також 7 матеріалів англійською мовою. З переліку арабських джерел, перед усім, необхідно виділити матеріали телевізійних каналів, що відповідно дають найбільше інформаційне охоплення, а саме згадування візиту

* к.політ.н., викладач кафедри міжнародного регіонаознавства

Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.і.н., проф. Дорошко М.С.

на каналах ENA (WAM), Akhbar al-Emarat, Sharja 24 News, Sharja TV, 6 TV Abu Dhabi, al-Masdar.

Характеристиками цих відеоматеріалів виступають, по-перше, їх новинно-інформативний характер, або місцями просто спеціально змонтований відеоряд без жодних коментарів чи пояснень; по-друге, інтерес еміратської аудиторії до візиту складно назвати високим, оскільки середня кількість переглядів відео на Youtube через 1,5 місяці після візиту коливається в межах 300 переглядів, окрім матеріалів на сторінці ENA (WMA) – 3100 переглядів (станом на 01.04.2021 р.); по-третє, у відеоматеріалах відсутні політичні оцінки візиту, що є ключовим об'єктом інтересу та свідченням осмислення візиту експертним середовищем приймаючої сторони.

Канали еміратського телебачення, описуючи візит, обмежуються сухими протокольними формулами, і лише 6 канал з Абу-Дабі або 'Ulum al-Dar підкреслює, що візит Зеленського переслідує на меті розвиток відносин в різних сферах (туризм, ВПК, продовольча безпека) в інтересах народів двох дружніх держав (*al'baladayn al-sadiqain*) [1].

Розгляд матеріалів арабомовних онлайн-джерел еміратського походження, а саме видань WAM.ae, al-Khaleej, al-Bayan, MEBusiness, al-Ittihad, 24.ae, Shorouk News, The New Khaleej, Alfujairah Daily, Emirates Voice, Emarat al-Youm, Emaratyah, засвідчив їхній інтерес до візиту, на що вказують новини та прес-релізи за його підсумками. Втім, означені матеріали не є авторськими, а з мінімальними правками ретранслюють офіційні повідомлення, оприлюднені через сайт WAM – Emirates News Agency. Тому, в них не виявлені політичні оцінки, з чого можна також дійти висновку, що або місцеве експертне середовище уникає оціночного аналізу україно-еміратських відносин, або повністю погоджується з виключною монополією держави на висвітлення міжнародних проблем.

Отже, загальна картина візиту у віддзеркаленні цих видань подається наступним чином:

- 1) керівництво ОАЕ сподівається на встановлення тісних відносин з Україною (*'alaqat al-wasiqa*), що за висловленням спадкового принца Абу-

Дабі та заступника головнокомандувача ЗС ОАЕ Мохаммада бін Заєда аль-Нахаяна є «дружньою республікою» (*jumhuriya ukraniya as-sadiqiya*) [2];

- 2) до сфер, що приносять користь двом народам (*al-majalat al'aty ta'ud bi-al-munf'ea*) відносяться туризм, економіка, будівництво інфраструктури, продовольча безпека;
- 3) відносини між ОАЕ та Україною розвиваються добросовісно, отже мають позитивну динаміку та довгостроковий характер (*'alaqat al-'ijabiya waal-daima*). Прикладами цього є взаємна візова лібералізація; швидко зростаючий товарообіг, що перетнув межу у понад 1 млрд.\$ (3,92 млрд. AED); 200 великих українських компаній працюють на ринку ОАЕ; українська діаспора в ОАЕ зросла до 15000 осіб; ОАЕ надавали гуманітарну допомогу Україні в подоланні пандемії COVID-19 [3];
- 4) нові угоди та меморандуми про взаємопорозуміння, що включають сфери боротьби із злочинністю та тероризмом, поправки в угоди щодо уникнення подвійного оподаткування, взаємне визнання водійських прав, впорядкування відноси у земельній, туристичній та продовольчій сферах, дозволять подвоїти інвестиційне співробітництво між сторонами;
- 5) сторони виробляють спільний погляд та план просування в напрямку розвитку співробітництва та координації, розбудови двостороннього інвестиційного партнерства, що базується на обопільній вигоді й дотриманні національних інтересів обох сторін [4].

Представники вищого керівництва ОАЕ в ході зустрічі з Президентом В.Зеленським виклали підхід щодо вирішення міжнародних проблем, що полягає на встановленні дружніх, ефективних партнерських відносин в різних сферах. Також ОАЕ підтримують мир, стабільність, мирне співіснування країн Близького Сходу та держав на міжнародній арені, тому наявні конфлікти між державами слід вирішувати політичним шляхом на базі діалогу. З цього випливає, що в лютому 2020 р. керівництво ОАЕ на публічному рівні не вбачало наявності можливостей для військового вирішення конфлікту в Ємені, так само

очевидно, що в Абу-Дабі вбачають, що конфлікт на Сході України бажано розв'язувати в рамках існуючих механізмів політичної комунікації.

Щодо висвітлення візиту Зеленського до ОАЕ в інших арабських країнах, то слід виділити наступні особливості.

В єгипетських ЗМІ, таких, як al-Masry al-Youm та Youm7 акцент робиться на тому, що Україна та ОАЕ шукають шляхи укріплення двосторонніх відносин, що мають багатовимірний характер (*muhtalif al-mustawiyat*), хоча ключовий пріоритет належить інвестиційній сфері [5]. Ліванське видання «Al-Joumhouria» подає візит в схожу ключі вказуючи на обговорення сторонами горизонтів двостороннього співробітництва [6]. В саудівських джерелах візит Зеленського подається, як «інструмент поглиблення двосторонніх відносин», зокрема через можливість України бути гарантом продовольчої безпеки ОАЕ. Натомість ОАЕ робить інвестиції у важливі інфраструктурні проекти в Україні, зокрема йдеться про діяльність DP World в Одеській області. При цьому офіційний Київ вітає нормалізацію відносин між ОАЕ та Ізраїлем, підтримуючі цей історичний крок [7].

Підсумовуючи розгляд теми політичних оцінок візиту Президента Зеленського до ОАЕ, варто вказати, що арабська експертна спільнота не проводила його широкого обговорення, отже візит є нішевою подією в контексті зовнішньої політики ОАЕ. Показовим є факт віддзеркалення у арабських ЗМІ відсутності політичних суперечностей між двома країнами, чії стосунки поліпшуються. Хоча в цілому на офіційному рівні артикульовані позитивні настрої щодо розвитку україно-еміратських відносин, їх не можна назвати симетричними, оскільки Київ демонструє суттєво більш високий рівень інтересу з розширення співробітництва. Це обумовлено потребою залучення еміратських фондів до діяльності в українських умовах, які, враховуючи чинник російської агресії, слід віднести до високо ризикованих. Але з огляду на досвід роботи ОАЕ в Ємені, Лівії, Еритреї, Сомалі для Абу-Дабі це зовсім не є перешкодою.

Список використаних джерел

1. Muhammad bin rashid yastaqbalya al-raisa al-ukraniya [Електронний ресурс]: 6 TV Abu Dhabi, 15.02.2021. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=3vRvBrwg4sY>
2. Muhammad bin zayid wa al-raisa al-ukraini yabthathani taaziz alyaqat al-taawun wa al-qadaya al-iqlimiya wa ad-dawliya [Електронний ресурс]: WAM, 14.02.2021. – Режим доступу: <https://wam.ae/ar/details/1395302909971>
3. Ukrainian President Volodymyr Zelenskiy Hails UAE on First Visit [Електронний ресурс]: The National, 13.02.2021. – Режим доступу: <https://www.thenationalnews.com/uae/ukrainian-president-volodymyr-zelenskiy-hails-uae-on-first-visit-1.1165471>
4. Muhammad bin rashid yastaqbalu al-raisa al-ukraniya [Електронний ресурс]: WAM, 15.02.2021 <https://wam.ae/ar/details/1395302910292>
5. Tafathil lyaqaa wali ahd abu zabi wa al-raisa al-ukraniya [Електронний ресурс]: Masr al-Yom, 14.02.2021. – Режим доступу: <https://www.masrallyoum.net/Arab-and-world/7731196/صور-تفاصيل-لقاء-ولي-عهد-أبو ظبي-والرئيس-الأوكراني>
6. Hakim dubai wa rais ukraniya yastaaradani aafaq al-tawwun al-thunaiyun [Електронний ресурс]: Al-Joumhouria, 16.02.2021. – Режим доступу: <https://cutt.ly/wcnY00d>
7. Zelensky: Deepening Bilateral Relations with UAE a Priority of Our Foreign Policy [Електронний ресурс]: Saudi Gazette, 14.02.2021. – Режим доступу: <https://saudigazette.com.sa/article/603494/World/Mena/Zelensky-Deepening-bilateral-relations-with-UAE-a-priority-of-our-foreign-policy>

Сомалі в зовнішньополітичній стратегії ОАЕ в регіоні Північно-Східної Африки

Аравійський півострів та Африканський континент поєднують багато сторінок історії через їх географічну близькість. Наразі монархії Перської Затоки все активніше звертають увагу на Африку. Вже з 2011 року Об'єднані Арабські Емірати почали розглядати держави Африки, які мають вихід до Червоного моря не тільки, як комерційних партнерів. Нестабільність на Близькому Сході, піратство, що походить з Сомалі, а також війна в Ємені. Саме ці факти посприяли тому, що основні актори у регіоні взялися до пошуку можливості досягти важливого стратегічного інтересу на Африканському Розі, а саме — стабільності.

Починаючи з арабської весни 2011 року, Об'єднані Арабські Емірати беруть активну участь у ряді гарячих точок від Єгипту, Лівії до Ємену. З 2016 року ОАЕ витрачають 26 мільярдів доларів на свій оборонний бюджет, і, як очікується, до 2025 року ця сума зросте до 37,8 мільярда доларів [1]. Станом на 2021 рік ОАЕ мають військові бази в Еритреї, Джибуті та Сомаліленді, що ще більше вказує на важливість Африканського Рогу для офіційного Абу-Дабі [2]. Військові бази гарантують, що монархія зможе розповсюдити свій вплив на Східну Африку разом, розширюючи потоки свого доходу, не лише за рахунок нафтодоларів.

Війна 2015 року в Ємені та блокада Катару 2017 року призвели до того, що офіційний Абу-Дабі почав відігравати більш агресивну роль у Східній Африці. Країни Африканського Рогу загалом вітали зростаючі зв'язки з арабським світом, але в 2017 році після розриву дипломатичних відносин між Саудівською Аравією, ОАЕ, Бахрейном, Єгиптом і Катаром країни по всьому

* Аспірантка спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д. і. н., проф. Дорошко М.С., завідувач кафедри міжнародного регіоназнавства

світу були змушені «стати на чийсь бік», за що країни Африки вже заплатили не малу ціну.

Хоч уряд Сомалі зайняв нейтральну позицію щодо суперечки з Катаром, однак ОАЕ побачили офіційний Могадішо в прокатарському таборі, і Абу-Дабі це не сподобалось. Загальновідомим є той факт, що в Сомалі єдиною законною владою в країні є Федеральний уряд, який визнається міжнародною спільнотою, але реальна влада цього уряду розповсюджується лише на місто Могадішо. Решта ж території розділена на регіони, які перебувають під контролем невизнаних державних утворень.

Президент Сомалі Мохамед Фармаджо, який вступив на посаду лише за місяць до кризи в Перській затоці, зіткнувся з сильним тиском Саудівської Аравії та Еміратів з вимогою розірвати зв'язки з Катаром. Хоча президент Сомалі наполягав на тому, що він хоче залишатися нейтральним у цьому конфлікті, офіційний Абу-Дабі широко розповсюдив повідомлення про те, що Фармаджо отримував катарські кошти перед своїм обранням і призначив на посаду головного помічника колишнього кореспондента катарського каналу Аль-Джазіра. У квітні 2018 року влада Сомалі вилучила з літака, який прибув з ОАЕ, майже 10 мільйонів доларів готівкою, які, за словами офіційного Абу-Дабі, були призначені для фінансування підготовки силових структур Сомалі. Проте, як стверджує офіційний Могадішо, кошти мали бути використані для фінансування політичних конкурентів президента [3].

Внаслідок скандалу офіційний Абу-Дабі відкликав своїх представників з Могадішо, евакуював військовий табір та зачинив лікарню. ОАЕ також посилила свої зв'язки з лідерами невизнаних федеральних територій Сомалі та невизнаної республіки Сомаліленд.

Уряд Сомалі стверджує, що ОАЕ зараз активно дестабілізує країну, звинувативши її у фінансуванні опозиційних сил. Ці підозри посилюються після того, як DP World обійшов центральний уряд Сомалі та підписав угоду з напівавтономним регіоном Сомаліленд про розробку та експлуатацію порту Бербера. DP World навіть залучив ефіопські інвестиції та віддав Аддіс-Абебі частку в порту. Окрім того ОАЕ в 2017 році почала будувати другу базу в порті

Бербера, у невизнаному Сомаліленді, прилеглу до порту, який DP World розробляє в рамках угоди на суму 442 мільйони доларів [4].

Іноді таке суперництво між монархіями затоки має негативний вплив на держави Африканського Рогу. Так сталося і в Сомалі, Емірати, сприймають Федеральний уряд Сомалі, визнаний міжнародною спільнотою, як занадто наближений до Катару і намагаються захистити свої інвестиції [5]. Саме ці ключові інтереси ОАЕ посприяли посиленню співробітництва з урядами невизнаних самокерованих територій в Сомалі.

Безсумнівно, через конкуренцію між ОАЕ та Катаром Сомалі отримала не лише негативний досвід, але і значні інвестиції та дивіденди. Якщо про розбудову порту Бербера було вже згадано, то варто також нагадати і про гуманітарну допомогу. Особливо пандемія COVID-19 посилила суперництво ОАЕ-Катар у сфері м'якої сили, оскільки обидві країни використовують гуманітарну допомогу для диверсифікації своїх партнерських відносин в Африці. До прикладу, делегація Фонду Халіфи бін Заєда Аль Нахаяна з ОАЕ у січні цього року відкрила дві лікарні в Сомаліленді [6]. В минулому ж році активно допомагали Путленду у боротьбі з Covid-19, надаючи медичну допомогу [7]. Сомаліленд теж не залишився без фінансової допомоги. Катарська сторона, а саме міжнародна організація Qatar Charity, ще у 2018 році відкрили лікарню в Сомалі, що дало змогу 150 000 жителів міста Якшид отримати доступ до медичних послуг [8]. В цілому з 2010 року по березень 2020 року загальна допомога ОАЕ Сомалі досягла 326 мільйонів доларів, що допомогло понад 1,2 мільйону сомалійців, особливо жінкам та дітям. Більше половини допомоги (58,3 відсотка) було надано на цілі сприяння розвитку, що становило 200 млн. доларів.

Підсумовуючи, можна з впевненістю передбачити, що швидше за все найближчим часом ситуація не зміниться, незважаючи на пом'якшення відносин між ОАЕ та її союзниками з Катаром. Об'єднані Арабські Емірати дуже зацікавлені у розширенні свого впливу та неодноразово заявляли, що їх взаємодія з Африкою буде продовжуватись, це стосується і Сомалі, де ОАЕ крок

за кроком проводять власну політику та здійснюють значний вплив для реалізації своїх цілей та інтересів.

Список використаних джерел:

1. United Arab Emirates (UAE) Defense Market Outlook to 2025: Size & Drivers, Budget Allocation & Key Challenges, Import & Export Dynamics, Market Opportunities, Competitive Landscape, Strategic Insights // The World's Largest Market Research Store. – 2020. – March 02. – Режим доступу до сайту: <https://www.globenewswire.com/news-release/2020/03/02/1993237/0/en/United-Arab-Emirates-UAE-Defense-Market-Outlook-to-2025-Size-Drivers-Budget-Allocation-Key-Challenges-Import-Export-Dynamics-Market-Opportunities-Competitive-Landscape-Strategic-In.html>
2. UAE: The scramble for the Horn of Africa / Middle East Monitor. – 2021. – January 31. – Режим доступу до сайту: <https://www.middleeastmonitor.com/20210131-uae-the-scramble-for-the-horn-of-africa/>
3. Somalia Seizes Nearly \$10M From UAE Plane in Mogadishu [Електронний ресурс] // VOA News. – 2018. – August 18. – Режим доступу до сайту: <https://www.voanews.com/africa/somalia-seizes-nearly-10m-uae-plane-mogadishu>
4. Todman, Will. The Gulf Scramble for Africa: GCC states' foreign policy laboratory // CSIS Briefs. – 2018. – November 20. – Режим доступу до сайту: <https://www.csis.org/analysis/gulf-scramble-africa-gcc-states-foreign-policy-laboratory>
5. The United Arab Emirates in the Horn of Africa [Електронний ресурс] // Crisis Group Middle East Briefing N°6. – Abu Dhabi/Washington/Brussel. – 2018. – November, 8. – 12 p. – Режим доступу: <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/united-arab-emirates/b65-united-arab-emirates-horn-africa>

6. UAE opens two hospitals in Somaliland [Електронний ресурс] // Relief Web. – 2021. – January 20. – Режим доступу до сайту: <https://reliefweb.int/report/somalia/uae-opens-two-hospitals-somaliland>
7. UAE sends more medical assistance to Somalia's Puntland state // Somali Affairs. – 2020. – May 09. – Режим доступу до сайту: <https://www.somaliaffairs.com/news/uae-sends-more-medical-assistance-to-somalias-puntland-state/>
8. Qatar Charity's clinic improves quality of lives in Somalia [Електронний ресурс] // Gulf Times. – 2021. – January 25. – Режим доступу до сайту: <https://www.gulf-times.com/story/683208/Qatar-Charity-s-clinic-improves-quality-of-lives-i>

*Сябро А.В.**

Інформаційна безпека у стратегіях діяльності міжнародних регіональних організацій (на прикладі АТР)

Архітектура безпеки азійсько-тихоокеанського регіону нині формується під впливом цілої низки факторів, що обумовлюють її базові характеристики. Одну з провідних ролей відіграє фактор інформаційно-технологічного розвитку, що призвів до суттєвого прискорення не тільки процесу розбудови цифрової економіки та електронного державного управління, а й модернізації військової сфери та стратегій безпеки та оборони. Саме тому питання інформаційної безпеки стали актуальними для більшості країн регіону і увійшли до порядку денного діяльності міжнародних регіональних організацій.

Питання інформаційної безпеки увійшли до пріоритетів діяльності Асоціації Південно-Східної Азії (АСЕАН) ще у 2000 р., коли було ухвалено стратегію цифрового розвитку регіону, яка отримала назву «Цифровий АСЕАН» [1]. До цього проблеми кіберзлочинності та системи захисту від неправомірного

* Аспірантка кафедри міжнародної інформації Інституту міжнародних відносин

Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник – М.М.Рижков, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародної інформації Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

використання технологій хоча й обговорювалися, але колективної програми протидії новим викликам не було. З 2003 р. питання інформаційної безпеки почали розглядатися в рамках організації як окремий пріоритет діяльності. Були утворені спеціальні механізми для розгляду питань кібербезпеки та ухвалення відповідних рішень – Міністерські наради з питань транскордонної злочинності, Міністерські наради з питань розвитку телекомунікацій та інформаційних технологій, Міністерські конференції з питань кібербезпеки, Програма формування кіберпотенціалу, Регіональний форум АСЕАН [2]. Але, як показала практика, виникли складності у реалізації пріоритетів у сфері кібербезпеки, що було обумовлено передусім нерівністю цифрового розвитку країн регіону та відмінністю підходів до виконання рішень організації, оскільки на національному рівні по-різному оцінювалися інформаційні загрози для системи національної безпеки та оборони. Після 2007 р. ситуація змінилася, оскільки події в Естонії та Грузії продемонстрували ступінь вразливості держав перед кіберзагрозами. У 2015 р. країни АСЕАН ухвалили рішення про створення спеціальної робочої групи з питань кібербезпеки із залученням інших країн АТР для вироблення спільних механізмів протидії кіберзагрозам та створення кіберпотенціалу регіону. А у 2016 р. в рамках Першої міністерської конференції з питань кібербезпеки було представлено регіональну стратегію у сфері кібербезпеки. Головним досягненням стало вироблення спільного бачення проблеми кібербезпеки для всіх країн регіону та загальних підходів до вирішення проблеми підвищення рівня безпеки та нарощування кіберпотенціалу [3]. Під час Третьої міністерської конференції у 2018 р. обговорювалося питання не тільки удосконалення механізмів забезпечення кібербезпеки на рівні регіону, але й важливості багатостороннього співробітництва з міжнародними партнерами [4]. У документах, ухвалених під час П'ятої міністерської конференції у 2020 р. особливу увагу було приділено питанням вироблення спільних регіональних норм у сфері кібербезпеки задля забезпечення відкритості, безпечності та стійкості кіберпростору як основи для підтримання міжнародної системи інформаційної безпеки, підвищення

кіберстійкості регіону та безпеки інформаційного середовища впровадження технологій Четвертої індустріальної революції, зокрема Інтернету речей [5].

Для Організації Азіатсько-Тихоокеанського економічного співробітництва (АТЕС) питання інформаційної безпеки також є вкрай важливими, оскільки ефективність програм економічного співробітництва в умовах формування нової моделі економічної діяльності, що базується на широкому впровадженні цифрових технологій, напряду залежить від рівня кібербезпеки держав регіону. Починаючи з 2001 р. кібербезпека розглядалася в рамках проблеми протидії тероризму та новим методам терористичної і злочинної діяльності. Але вже у 2002 р. було ухвалено спеціальні документи у сфері кібербезпеки – Заяву щодо безпеки інформаційних та телекомунікаційних інфраструктури та Програму дій, в яких особливу увагу було приділено питанням протидії злочинному використанню сучасних інформаційних технологій та зміцненню кіберпотенціалу держав-учасниць АТЕС [6]. Упродовж 2002-2008 рр. було розроблено і ухвалено Стратегію кібербезпеки регіону, в якій наголошувалося на актуальній проблемі створення нормативної та матеріально-технічної бази для реалізації завдань у сфері кібербезпеки, організації діяльності спеціальних підрозділів швидкого реагування на кіберінциденти, а також інтенсифікації обміну інформацією про потенційні і реальні загрози у кіберсередовищі, обміну позитивним досвідом країн регіону у сфері забезпечення кібербезпеки. Серед чинників, що можуть позитивно вплинути на ефективність впровадження стратегії, було визначено узгодження національних підходів до розробки і реалізації стратегій кібербезпеки, поглиблення транскордонного співробітництва в цій сфері, а також залучення до участі у розробці та реалізації стратегій усіх зацікавлених сторін [7; 8]. Важливим етапом розвитку стратегії інформаційної безпеки регіону стало ухвалення у 2015 р. Стратегічного плану дій, розрахованому до 2020 р., в якому було визначено такі пріоритети діяльності у сфері кібербезпеки, як: підвищення стійкості до кібератак інформаційної інфраструктури держав регіону, розвиток потенціалу у сфері кібербезпеки, удосконалення систем інформаційного обміну для більшої

обізнаності усіх учасників інформаційної діяльності з питань кіберзагроз та методів протидії ним, поглиблення співпраці між країнами регіону [9].

Список використаних джерел:

1. ASEAN, 2000. *e-ASEAN Framework Agreement* – [online]. Available at: <https://asean.org/?static_post=e-asean-framework-agreement> [Accessed 4 April 2021];
2. Lung, N. *ASEAN leaders issue statement on cybersecurity cooperation* (April 30, 2018) – [online]. Available at: <<https://opengovasia.com/asean-leaders-issue-statement-on-cybersecurity-cooperation/>> [Accessed 4 April 2021];
3. The ASEAN Ministerial Conference on Cybersecurity, 2016. *Opening speech by Dr. Yaacob Ibrahim, Minister for Communications and Information, Minister-in-charge of Cybersecurity* (11 October 2016). – [online]. Available at: <<https://www.mci.gov.sg/pressroom/news-and-stories/pressroom/2016/10/the-asean-ministerial-conference-on-cybersecurity>> [Accessed 4 April 2021];
4. ASEAN, 2018. *ASEAN Member States Agree to Strengthen Cyber Coordination and Capacity-Building Efforts* (19 September 2018). – [online]. Available at: <<https://www.csa.gov.sg/news/press-releases/amcc-2018>> [Accessed 4 April 2021];
5. The ASEAN Ministerial Conference on Cybersecurity, 2020. *Opening Speech by Mr. S. Iswaran, Minister for Communications and Information, Minister-in-Charge of Cybersecurity* (07 October 2020). – [online]. Available at: <<https://www.csa.gov.sg/news/speeches/asean-ministerial-conference-on-cybersecurity-2020>> [Accessed 4 April 2021];
6. APEC Ministerial Meeting of the Telecommunications and Information Industry, 2002. *Statement by Ministers of the Telecommunications and Information Industry* Shanghai, People's Republic of China (29 May 2002). – [online]. Available at: <https://www.apec.org/Meeting-Papers/Sectoral-Ministerial-Meetings/Telecommunications-and-Information/2002_tel> [Accessed 4 April 2021];
7. APEC Telecommunications and Information Working Group, 2002. *APEC Cybersecurity Strategy* (19-23 August 2002). – [online]. Available at: <<https://>>

www.ccdcoe.org/uploads/2018/10/APEC-020823-CyberSecurityStrategy.pdf >

[Accessed 4 April 2021];

8. APEC Ministerial Meeting On The telecommunications And Information Industry, 2008. *Bangkok Declaration “Digital Prosperity: Turning Challenges into Achievement”* (23-25 April 2008) – [online]. Available at: < http://www.mofa.go.kr/www/brd/m_3905/down.do?brd_id=148&seq=313633&data_tp=A&file_seq=1 >

[Accessed 4 April 2021];

9. APEC Telecommunications and Information Working Group, 2015. *Strategic Action Plan 2016-2020*. – [online]. Available at: <https://www.apec.org/-/media/Files/Groups/TEL/20150331_APEC-TEL-Strategic-Action-Plan-2016-2020.pdf>

[Accessed 4 April 2021].

*Терентьєва О.П**

Регіон африканських Великих Озер у безпековій стратегії Королівства Бельгія

У 2014 році до влади в Бельгії приходить новий уряд на чолі із Шарлем Мішелем, одним із перших кроків якого (лише через 6 місяців після перебирання повноважень) став амбітний план формування концепції Стратегічного Плану Міністерства оборони на найближчі 15 років (тобто до 2030). Очікувалося, що до цього часу військовий бюджет Бельгії подвоїться з 2019 року, коли завершиться п'ятирічна підготовка до якісно нового етапу оборонної стратегії і відбудеться чергова зміна уряду (з 2,5 млрд євро у 2015 році до 9,5 млрд у 2030). [1] У 2019 цей показник склав 5 млрд доларів (4,2 млрд євро). [2]

Бельгія позиціонує країни Центральної Африки і свої колишні колонії зокрема як один із ключових і навіть стратегічних векторів своєї зовнішньої політики. Такий вибір ґрунтується на цілому ряді факторів: спільній

* аспірантка спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Інститут міжнародних відносин КНУ ім. Т. Шевченка, кафедра міжнародного регіоназнавства
Науковий керівник: кандидат політичних наук, доцент Кривонос Р.А.

неоднозначній і досі фактично непропрацьованій історичній пам'яті, відчутті провини і разом із ним відчутті непричетності до сучасної кризи в регіоні, що поперемінно змінюють одне одного у різних бельгійських урядах, кризи ідентичності у самій Бельгії (на чому базується різний рівень зацікавленості проблемою у Валлонії і Фландрії) тощо. Окрім того, мають місце і важелі суто економічні: бельгійська держава зацікавлена у ряді інфраструктурних проєктів (розбудова дорожно-транспортної системи і використання гідропотенціалу регіону) і збереженні доступу до природних ресурсів, торговельні потоки навколо їх є як 'білими', так і тіншовими.

Однак, говорити про безпекове військове партнерство між державами не доводиться. За останні роки воно було або повністю припинене, або тимчасово згорнуте, а Бельгія переорієнтувалась на більш перспективні субсахарські держави. Так, серед поточних місій збройних сил серед таких значаться Нігер і Малі [3], із якими Королівству очевидно не доводиться працювати на спільним постколоніальним багажем.

Із 2003 року бельгійські збройні сили, а також команди інструкторів були залучені до співпраці із місцевими структурами у кожній із трьох країн. З одного боку, це дало Бельгії можливість підготувати плацдарм для потенційної швидкої евакуації своїх громадян із зони конфлікту, а з іншого — посилювало імідж держави в рамках ЄС і ООН: Бельгія вбачалась консультантом у відповідних робочих групах з питань африканської політики. Так, незважаючи на напругу у відносинах, в усіх країнах в рамках посольств досі функціонує військовий аташат. [4]

У ДРК бельгійські інструктори тренували бригаду з 3-х батальйонів швидкого реагування і їхній генштаб між 2008 і 2015. Також військові офіцери були направлені до Військової Академії у місті Кананга. У 2017 році Міністерство оборони країни направило ноту бельгійському військовому аташе із заявою про припинення подальшої військової співпраці країн, що стало наслідком критики з боку Міністра закордонних справ Бельгії призначення Брюно Чібала Прем'єр-Міністром ДРК (це мала б бути призначена опозицією, а

не президентом Кабілою людина згідно з угодою 31.12.2016). [5; 6] На той час у ДРК знаходилось 30 бельгійських військових (8 з них тренували елітний спецпідрозділ у Кінду, 7 займались побудовою житла для конголезьких військових поблизу Кінду та Локанду, 6 перебували поблизу Канеміє, де відбудовувався інфраструктурно важливий залізничний міст Ньємба). [7]

Руандійці ж, у свою чергу, взагалі проходили військове навчання у самій Бельгії, а не на території Руанди. У 2012 року у якості санкцій проти підтримки Руандою повстанського угруповання М23 на сході ДРК, співпраця була зупинена і з цією державою.

Нарешті у Бурунді у 2005 році було розпочато тренування нової інтегрованої армії після закінчення громадянської війни, а також відкрито курси підготовки майбутніх інструкторів і проведено загальний аудит генеральського складу бурундійської армії. Партнерство проіснувало рівно до нової політичної кризи 2015 року і невдалого політичного перевороту проти чинного тоді П'єра Нкурунзіза . [8]

Таким чином, Бельгія не має певної послідовної концепції співпраці із субсахарськими країнами. У цитованій вище праці *Belgian Special Forces in the Sahel: A Minimal Footprint with Maximal Output?* Ніни Вілен авторка зазначає, що поточна співпраця із Нігером і відсутність бельгійської присутності у стратегічно важливому для неї регіоні Великих Озер може розглядатись як тимчасова зміна фокусу і надання державам часу розібратися із своїми внутрішніми проблемами. Як тільки ситуація стане менш напруженою, є вірогідність, що Бельгія повернеться до військової співпраці із своїми колоніями, про що вже свідчать нещодавні переговори деяких міністрів нового уряду на чолі із Прем'єр-Міністеркою Софі Вільямс та президентом ДРК Феліксом Чисекеді, в рамках яких обидві сторони окреслили свої плани на поступове відновлення кооперації, в тому числі, і продовження навчання конголезьких військових у бельгійських інструкторів, чому завадили лише наслідки пандемії COVID-19. [9]

У якості висновку варто згадати тут розгорнуте інтерв'ю екс-командира бельгійських збройних сил Марка Комперноля, у якому перед відходом від

справ він обурений відсутністю у Бельгії якої-небудь безпекової стратегії в цілому. Генерал зазначає, що бельгійська держава, орієнтуючись на сусідні Францію та Нідерланди, єдина в регіоні не має практично корисного документа, де було б зафіксовано розподіл повноважень між дотичними міністерствами, способи досягнень інтересів, а також алгоритмів дій на випадок непередбачуваних ситуацій . [10]

Держави регіону африканських Великих Озер, таким чином, за наявного історичного багажу орієнтуючись на бельгійську державу в тому числі, хоч і декларуються як пріоритетний для співпраці регіон, насправді, залишаються осторонь зовнішньополітичного курсу європейської держави як тільки напруга, що часто носить не суто військовий характер і бере своє коріння якраз у бельгійській колоніальній політиці, переходить у активну фазу. Постійні поновлення і скасування такої співпраці позбавляють військові навчання системності, завершеності, а отже і ефективності як з точки зору роботи на перспективу, так і з точки зору банального раціонального використання коштів.

Список використаних джерел:

1. Van Muylem S. The Delusional Defense Plan of the Belgian Minister of Defense. *Vrede.be*. 2016. URL: <https://www.vrede.be/nieuws/delusional-defense-plan-belgian-minister-defense> (дата звернення: 24.03.2021).
2. Belgium Military Expenditure 1949-2019. *Trading Economics*. URL: <https://tradingeconomics.com/belgium/military-expenditure> (дата звернення: 24.03.2021).
3. Nos Missions. *La défense*. URL: <https://www.mil.be/fr/nos-missions/#waarom-missies> (дата звернення: 24.03.2021).
4. Des ambassades et consulats belges à l'étranger. *Service public fédéral Affaires étrangères*. URL: https://diplomatie.belgium.be/fr/Services/Ambassades_et_consulats/ambassades_et_consulats_belges_a_l_etranger (дата звернення: 24.03.2021).

5. Larcher L. RD-Congo, l'accord de la Saint-Sylvestre. *La Croix*. 2017. URL: <https://www.la-croix.com/Monde/Afrique/RD-Congo-laccord-Saint-Sylvestre-2017-01-01-1200814018> (дата звернення: 24.03.2021).
6. Didier Reynders prend acte de la nomination de Bruno Tshibala comme Premier Ministre de la RDC. *Service public fédéral Affaires étrangères*. URL: https://diplomatie.belgium.be/fr/newsroom/nouvelles/2017/didier_reynders_prend_acte_de_la_nomination_de_bruno_tshibala (дата звернення: 24.03.2021).
7. La Belgique prise de court par la suspension de la coopération militaire par la RDC. *L'avenir.net*. 2017. URL: https://www.lavenir.net/cnt/dmf20170414_00989768/la-belgique-prise-de-court-par-lasuspension-de-la-cooperation-militaire-par-la-rdc (дата звернення: 24.03.2021).
8. Wilén N. Belgian Special Forces in the Sahel: A Minimal Footprint with Maximal Output? *Africa Policy Brief*. 2019. № 26. URL: <https://www.egmontinstitute.be/content/uploads/2019/05/apb26.pdf?type=pdf> (дата звернення: 24.03.2021).
9. RDC : vers une reprise de la coopération militaire avec la Belgique. *JeuneAfrique*. 2020. URL: <https://www.jeuneafrique.com/892827/politique/rdc-vers-une-reprise-de-la-cooperation-militaire-avec-la-belgique/> (дата звернення: 24.03.2021).
10. Delepierre F. Général Comperol: «La Belgique n'a pas de stratégie intégrée de sécurité et de défense». *Le Soir*. 2020. URL: <https://plus.lesoir.be/310804/article/2020-07-02/general-comperol-la-belgique-na-pas-de-strategie-integree-de-securite-et-de> (дата звернення: 24.03.2021).

Національна безпека Афганістану: основні виклики та шляхи їх подолання

За останні роки події в Афганістані призвели до виникнення нових та до суттєвого посилення вже існуючих загроз безпеки (тероризм, організована злочинність, нелегальна міграція). При цьому усі ці загрози вкрай негативно впливають на безпеку суміжних з Афганістаном держав. Таким чином, ситуація в Афганістані може вважатися найбільш яскравим підтвердженням обґрунтованості окремих положень регіональної безпеки: неналежний рівень національної безпеки Афганістану (як одного з найбільш вразливих об'єктів в регіоні) перешкоджає створенню ефективної системи регіональної безпеки в Центральній Азії.

Що стосується внутрішньої безпеки країни, то перед силами оборони і безпеки Афганістану постають величезні завдання. Вони протистоять добре оснащеним бойовикам-повстанцям, які користуються беззастережною підтримкою організованої злочинності, міжнародних терористів і деяких сусідніх країн. Тому, в реаліях сьогодення Афганістан не може існувати без силової підтримки із зовні як цілісна держава. Офіційну владу не визнають не лише повстанці руху Талібан, але й велика частина афганських племен. Непокірні місцеві командири утримують великі приватні армії, які не визнають легітимність влади центрального уряду, оскільки не хочуть втрачати свого впливу в регіонах [1, с.181]. Наразі, всередині країни немає ні національної ідеї, ні єдності. Тому, ефективної централізованої державної влади в Афганістані фактично немає – існує конгломерат центральних і місцевих «центрів сили», яких підтримують або іноземні коаліційні війська, або місцеві національні чи родоплемінні озброєнні формування, або окремі «польові командири» та навіть злочинні угруповання.

* аспірант спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Одним з ключових компонентів національної безпеки є економічна безпека[2,с.3]. Афганістан традиційно займає місце в кінці другої сотні країн за обсягом ВВП. Внаслідок безперервних, протягом більше 20 років, військових дій, економіка Афганістану прийшла в повний занепад. Приблизно третина населення покинула країну. Було зруйновано багато підприємств, порушено транспортні і торговельні зв'язки між окремими частинами країни та іншими державами. Половина жителів 29-мільйонного Афганістану потерпає від бідності та недоїдання [3, с.81]. До 2014 року економіка показала майже десятиліття сильного зростання, здебільшого завдяки міжнародній допомозі. З 2014 року, розвиток економіки сповільнився, в значній мірі через виведення майже 100 тисяч іноземних військ, які штучно підтримували економічне зростання країни. На мою думку, незважаючи на донорську фінансову допомогу, уряду Афганістану необхідно подолати ряд проблем, включаючи низький рівень прибутків, відсутність робочих місць, високий рівень корупції, слабкий потенціал уряду. Тому, питання економічної безпеки Афганістану розглядається у царині незаконного наркообігу, організованої злочинності, корупції, міграції і тероризму.

Чинний уряд Афганістану проводить боротьбу з нетрадиційними загрозами безпеки. Наприклад, проблема біженців не обійшла стороною сучасний Афганістан, ставши на багато років частиною його національної трагедії. Причини міграції були пов'язані спочатку з загостренням демографічної ситуації в країні, болісними процесами капіталізації афганського суспільства і зумовленими нею глибокими соціальним розшаруванням, а також з нездатністю влади вирішити нагальні внутрішні соціальні та політичні проблеми[4, с.8]. Основна маса афганських мігрантів опинилася в Пакистані (середньомісячний показник - приблизно 69 тис. чол). Останнім часом, питання перебування афганських біженців на пакистанській території доволі часто стоїть на порядку денному у двосторонніх відносинах. Ініціатива репатріації надходить саме від пакистанської сторони. Так, імпульсом до такої актуалізації став негативний вплив на розвиток всіх аспектів соціально-політичного життя Пакистану. Крім того, з афганськими

біженцями в Пакистан «йде зброя, наркотики і гроші для пакистанських талібів, яких необхідно зупинити», – як зазначав екс-президент Пакистану Асіф Алі Зардарі [5, с.328]. Зауважу, що афганські біженці є однією з ланок фінансування талібів та терористів у Пакистані, які, у свою чергу, підтримують їхні сепаратистські настрої [5, с. 329].

Проблема незаконного обігу опіатів залишається проблемою першочергового значення у світі. Наразі в Афганістані виробляється більше героїну, ніж будь-коли за всю історію країни: виробництво складає основу економіки і є єдиною конкурентноздатною статтею нелегального експорту цієї бідної країни. За різними оцінками, від півмільйона до двох мільйонів афганців зайнято вирощуванням опійного маку, екстрагуванням опію, транспортуванням, переробкою і доставкою героїну. Враховуючи, що близько 30–35 % доходів виробників і перевізників наркотиків опійної групи (у першу чергу, героїну) йшло до бюджету руху Талібан (Taliban Islamic Movement), то немає нічого дивного в тому, що саме це джерело доходу стало основним як для фінансування боротьби з опозицією всередині країни, так і для розширення міжнародної терористичної діяльності[6, с.102].

Забезпечення національної безпеки Афганістану потребує вжиття комплексу скоординованих заходів щодо одночасної ліквідації (нейтралізації) зазначених вище загроз внутрішнього і зовнішнього характеру. Забезпечення повноцінної ефективної національної безпеки Афганістану можливо за наступних умов:

- подолання усіх внутрішніх традиційних та нетрадиційних загроз за допомогою як суміжних держав (передусім, Пакистану та Ірану) так і глобальних акторів.
- одночасне досягнення взаємоприйняттого компромісу між Афганістаном, усіма сусідніми з ним державами і усіма глобальними акторами щодо відбудови системи регіональної безпеки в Центральній Азії та її подальшої інтеграції в систему міжнародної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Гринів Д. Політика США в Південній Азії: стратегічний провал? / Д. Гринів // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2011. – Вип. 73. – С. 180 – 184.
2. Федянін В. Пряник та батіг: деякі особливості афгано-американських відносин. “Укрінформ” - Спеціально для “Євроатлантичної України” / В. Федянін. 04.10.2006. – Режим доступу: http://www.eaua.info/main.php?parts_id=5&news_id=187&news_show_type=1
3. Каган Р. Про рай і владу: Америка і Європа у новому світовому порядку: Пер. з англ. — Львів, 2014. — 134 с.
4. Баєнкова Є.В. Еволюція взаємовідносин у трикутнику Індія – КНР – США в умовах глобалізації: автореф. дис.. на здобуття наук. ступеня канд.. політ. наук: спец. 23.00.04 «політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку» / Є.В. Баєнкова. – Київ, 2008. – 15 с.
5. Сотников В.И. «Исламская» бомба Пакистана и ее актуальность в связи с угрозами международных террористов / В.И. Сотников // Ислам на современном Востоке. Сб. статей. – М.: Крафт+, 2004. – С. 322-342.
6. Терина В. В. Наркобизнес: новое лицо афганской трагедии / В. В. Терина // Мировая экономика и международные отношения. – 2015. – №11. – С. 99–106.

*Цай Яо**

The Development Aid of Extra-regional countries in Central Asia and Its Comparison and Evaluation

In Central Asia, the United States, Russia, China, the European Union, Japan, and Turkey are influential Extra-regional Countries that provide Development Assistance to this region. However, due to different aid motives and different aid methods in various countries, their policy effects are other. Development Assistance

* The PhD student with major in International Regional Studies; Taras Shevchenko National University of Kyiv, the Institute of International Relations
Supervisor: Pavlo Ihnatiyev, Professor, Doctor of Political Science

is a hotspot issue in international relations research. The development assistance analysis towards Central Asia mainly focuses on an individual donor country's academic papers or recipient country [1].

National interest is the essential element of assistance. At present, researchers' consensus is bilateral donors provide development assistance principally for non-altruistic purposes [2]. At the same time, foreign aid goals are often subject to political constraints within the nation. The scale of foreign aid is affected by the public's perception of international affairs [3]. Development assistance also changes with changes in international forms, regional situations, and foreign relations priorities.

The U.S. and E.U.: Regional Security and Democratization. Maintaining regional security and curbing terrorism by promoting this region's economic and social development is the U.S.'s primary objective in this region. Since the 1990s, especially after the September 11 attacks, the U.S. paid more and more attention to Central Asia's geo-security. However, in recent years, the amount of aid received in Central Asia has declined [4]. The E.U.'s main objective is to ensure regional security, protect energy interests, and implement a democratic system based on European values. However, the specific regional situation makes the E.U.'s three goals conflict. The majority of Central Asian elites feel that the E.U. is unknown to the general public in Central Asia, and its strategic goals greater than its actual leverage and ability [5].

Russia: Rebuilding regional control capabilities through development assistance. Now Russia actively promotes that it has provided a large amount of aid to the five Central Asian countries and compares it with other countries' aid, especially the United States and the European Union. Russia claims that its assistance is "real" and "no strings", while others have the "explicated purpose". Russia's assistance to Kyrgyzstan far exceeds assistance to other Central Asian countries, reflecting the fierce competition with the United States in this region [6].

Japan and Turkey: Transition from political demands to pragmatic cooperation. Japan's official development assistance to Central Asia focuses on

cooperating with their development strategies. The Japanese government has proposed a series of policies, such as "Silk Road Diplomacy", "Central Asia + Japan dialogue", and "Arc of Freedom and Prosperity", but the Abe administration has shifted from vague ideological assumptions to reality [7]. The areas of assistance mainly focus on infrastructure construction, personnel training, and solving social problems. In the early days, Turkey tried to assist these "fraternal" countries to build "the Turkic Unity" with the advantages of history, culture, language and religion [8]. However, Central Asian countries are not interested in this. Turkey's investment and various assistance are far from enough for Central Asia's economic reform and development. Turkey's policy has transformed into exerting its influence on Central Asian countries through economic cooperation.

China: Regional Stability and Economic Development. China and Central Asia are geographically adjacent. In terms of security, Central Asia is of great significance to China's western borders' security. Central Asia is China's gateway and transit point for the European land corridor in terms of economy. As the core area of the "Belt and Road Initiative", Central Asia has great significance to China. China has always attached great importance to security and development issues in Central Asia, and Central Asia is also one of the critical areas for China's foreign aid.

Conclusion. Regional security is the fundamental motivation for Extra-regional Countries to carry out development assistance to Central Asia. Central Asia's independence and development often depend on the balance of neighbouring powers. Central Asian countries hope that development aid will bring economic development but worry about other powers excessive interference in their affairs. At present, the supply of international development assistance is becoming increasingly competitive, and the fragmentation of aid distribution is also more and more serious. Both donor countries and recipient countries bear high management costs. Therefore, there is an urgent need to build a suitable international development assistance coordination mechanism for governance.

References

1. *Fabienne Bossuyt*. The EU's and China's development assistance towards Central Asia: low versus contested impact // *Eurasian Geography and Economics*. -Feb. 26, 2019. ; *Timur Dadabaev*. Japanese and Chinese infrastructure development strategies in Central Asia // *Japanese Journal of Political Science*. -2018. -pp.1-20.
2. *Peter Blunt, Mark Turner, Jana Hertz*. The Meaning of Development Assistance // *Public Administration and Development*. -Dev. 31, 2011. -pp.172-187. ; *Thomas Davis*. Does Australia have an international development assistance policy? : National interest and foreign aid policy-making // *Refereed paper presented to the Second Oceanic Conference on International Studies. The University of Melbourne*. -July5-7, 2006.
3. *Pamela Paxton, Stephen Knack*. Individual and Country Level Factors Affecting Support for Foreign Aid // *World Bank Research Working Paper*. -2008. -№4714. -pp.18-20.
4. *Aigul Kasymova*. U.S. To Cut Aid to Central Asia // *The Central Asia-Caucasus Analyst*. -April 24, 2013.
5. *Murat Laumulin*. The E.U.'s Incomplete Strategy for Central Asia // *Carnegie Europe*. - December 03, 2019.
6. Сергей Масаулов. Российское Содействие Развитию Кыргызстана // IA-CENTR.RU. -29 червня 2016. – Режим доступу: <https://ia-centr.ru/experts/19546/>.
7. *Wang Sheng, Zhao Shiwei*. ODA Policy of the Abe Administration towards Central Asia:An Analysis // *Journal of Contemporary Asia-Pacific Studies*. -2017. -№5. -pp.51-76. (王生, 赵师苇: 《安倍政府的中亚ODA政策研究》, 载《当代亚太》, 2017年第5期, 第51-76页。)
8. *Thomas Wheeler*. Turkey's role and interests in Central Asia // *Saferworld*. -October,2013.

Налагодження відносин між Ізраїлем і ОАЕ: вплив на арабсько-палестинське мирне врегулювання

Близько півроку тому світ сколихнула новина про офіційне встановлення дипломатичних відносин між Бахрейн і ОАЕ, з одного боку, та Державою Ізраїль, з іншого за посередництва США. Домовленості між державами були зафіксовані в “Авраамових угодах”, що стали логічним підсумком тривалих таємних дипломатичних контактів між Ізраїлем і ОАЕ.

На національному рівні лідери двох держав по-різному трактували домовленості для власних аудиторій. Емірати підкреслили, що угода відкладе заплановану раніше Ізраїлем подальшу експансію та застосування суверенітету на Західному березі річки Йордан. Влада ОАЕ висловила переконання, що завдяки цьому статусу-кво буде забезпечена нормалізація ситуації щодо арабсько-палестинського мирного врегулювання та зрештою це буде відповідати підтримці палестинського народу. Водночас, керівництво Ізраїлю досягло прориву щодо визнання держави ще двома арабськими державами (до цього мирні угоди з Ізраїлем уклали Єгипет у 1979 році та Йорданія у 1994 році) і наголосило, що Авраамові угоди є історичним кроком, який може дати справжню надію регіону. Разом із цим, прем'єр-міністр Ізраїлю Б. Нетан'ягу використав цей прорив у зовнішній політиці для відвернення уваги від місцевих економічних та політичних проблем, і навіть як старт своєї передвиборчої кампанії.

Втім, керівництво Палестини вважає вчинок ОАЕ неприпустимим та не вірять у щирість Ізраїлю відмовитися від подальших планів щодо захоплення своїх територій. У знак протесту навіть Палестина відкликала свого посла з Абу-Дабі. Підтримку Палестині та різке засудження угодам висловили Іран і Туреччина.

* Асистент кафедри міжнародного регіонаознавства, к. політ. н.
Інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка

Згодом, Судан і Марокко знову за посередництва Сполучених Штатів також домовилися про визнання Ізраїлю та встановили між собою дипломатичні й економічні відносини. Головним інтересом нової влади Судану є прагнення скасувати санкції США та вийти з чорного списку держав, що підтримують тероризм. Натомість, Марокко досягло головної зовнішньополітичної мети останніх десятиліть, а саме – визнання США марокканського суверенітету над Західною Сахарою, що стало частиною домовленостей по визнанню Ізраїлю. Безумовно, що ці домовленості матимуть наслідки для відносин США з Алжиром і регіональної стабільності загалом [1, с. 1].

Отже, попередня парадигма Палестини й арабських країн, що діяла десятки років і передбачала цілковиту ізоляцію та невизнання Ізраїлю, зазнала невдачі. Керівним принципом політики ізоляції було те, що будь-яка досягнута угода між якою-небудь арабською державою та Ізраїлем відбувається за рахунок палестинського народу та палестинського питання. Палестинці традиційно наполягали на тому, що вони зберігають право вето на прогрес у відносинах між арабськими державами та Ізраїлем. Фактично, це означало, що Ізраїль мав прийняти всі палестинські умови, а в іншому випадку, залишився б і надалі у регіональній ізоляції [2].

Водночас, всі попередні ініціативи арабсько-палестинського мирного врегулювання виявились неефективними та зайшли в глухий кут. Зрештою, лідери Ізраїлю та Палестини Б. Нетан'ягу та М. Аббас публічно не зустрічалися з 2010 року.

Як бачимо, стара парадигма виявилась застарілою, позаяк базувалася на ідеї, що зближення інтересів між арабськими державами та Ізраїлем на Близькому Сході є неможливим. Безумовно, протягом останнього десятиліття відбувся збіг регіональних інтересів між сторонами через іранське питання. Не можна ігнорувати й успіх ізраїльських високих технологій, які цікавлять арабські держави для зменшення залежності від нафти.

Таким чином, ізраїльсько-еміратське примирення ознаменує появу нової парадигми арабсько-палестинського мирного врегулювання, що не буде базуватися на хибних твердженнях, які унеможливили вирішення конфлікту між Ізраїлем і Палестиною «раз і назавжди». Попри непримиренну та різку реакцію Палестинської адміністрації, Авраамові угоди можуть стати потенційним мостом для Палестини щодо відновлення переговорів з Ізраїлем. А досвід ОАЕ у врегулюванні конфліктів, набутий в Африці, може посприяти успішному вирішенню палестинського питання.

Список використаних джерел:

1. Morocco-Israel Normalization and U.S. Policy Change on Western Sahara // Congressional Research Service, CRS Insight, Prepared for Members and Committees of Congress, December 15, 2020. – 5 p.
2. Makovsky, David. Why the Israel-UAE Agreement Is Actually a Very Big Deal / David Makovsky // The Washington Institute for Near East Policy. – August 18, 2020. – Режим доступу: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/why-the-israel-uae-agreement-is-actually-a-very-big-deal>

СЕКЦІЯ “МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО”*Дейнеко Д.О.****Перспективи та правові механізми торгово-економічного
співробітництва
між Україною та Королівством Таїланд**

На кінець 1 кварталу 2021 року Королівство Таїланд залишається одним з ключових контрагентів України у торговельно-економічній сфері серед країн-членів АСЕАН. У 2017 році Кабінет Міністрів України схвалив Стратегію розвитку торгівлі України на 2017-2021 рр., згідно якої Таїланд визначається перспективним ринком для експорту українських товарів.[1] Підставою запровадження даної Стратегії стали достатньо високі показники товарообігу товарами та послугами, зокрема у 2016 році результат становив – 608 млн.дол США. Впродовж наступних років товарообіг теж відзначався високими показниками: у 2018 році – 456 млн.дол США та у 2019 році - 572 млн.дол США. Зокрема, об’єм експорту з України до Королівства Таїланд за результатами 2019 року посів 9 сходинку з-поміж 15 ринків до яких найбільше виріс експорт товарів з України. Через пандемію COVID-19 показник дещо зменшився та становив 366,9 мільйона доларів США. [2]. Однак, завдяки адресній роботі української економічної дипломатії з тайськими імпортерами зернової продукції Україна у 2020 році зберегла позиції одного з найбільших імпортерів зернових в Таїланд з часткою 17,69% ринку. Експорт становив 585 тис. тон зерна.

Згідно з національною стратегією розвитку Королівства Таїланд, протягом 2018-2037 рр. держава розвиватиме пріоритетні сфери економіки: аграрну промисловість, машинобудування, енергетичну промисловість та інші. [3] Важливу роль для економічного зростання Таїланду покликана здійснити стратегія розвитку «Таїланд 4.0». «Таїланд 4.0» спеціально розроблений для

*Аспірант 1 року навчання спеціальності «Міжнародне право»
Інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка. Посольство України в Королівстві Таїланд.
Науковий керівник: д.ю.н., проф. Мицик В.В.

підтримки інновацій, творчості, досліджень та розробок новітніх технологій виробництва. Мета - збільшити темпи економічного зростання на 5-6% протягом 5 років та збільшити дохід на душу населення до 15000 доларів США до 2032 року.

Нагадаємо, що у першій моделі «Таїланд 1.0» пріоритет надавався сільськогосподарському сектору. У «Таїланд 2.0» - легким галузям промисловості. У передостанній моделі «Таїланд 3.0» Уряд реалізував політику підтримки важких галузей промисловості, що мало результатом поступове економічне зростання.

Перелік чинних договорів між Україною та Королівством Таїланд у сфері торгово-економічної співпраці включає, як Міжурядові угоди, так і договори про співробітництво між діловими колами двох держав. Зокрема, між ТПП та Спілками промисловців та підприємців обох держав. Міжурядова торговельна угода між Україною та Таїландом набула чинності для України 05.10.2018.

Для створення механізмів системного співробітництва та просування інвестицій створюються комісії. Згідно ст.6 Міжурядової торговельної угоди між Україною та Королівством Таїланд, робота комісій покликана розглядати перспективні торговельні проекти, сприяти диверсифікації торговельно-економічних зносин між країнами-учасницями угоди.[4]

Якщо попередня угода визначає механізм міждержавного співробітництва за участю представників влади, то Меморандум про взаєморозуміння між ТПП Таїланду та України від 1998 року є основою для багатостороннього співробітництва і комунікації між представниками суб`єктів господарювання. Меморандум передбачає обговорення технічних питань експорту/імпорту товарів та слугує інформативно-комунікативним механізмом для підприємців. Оскільки організація економічно-торговельних комісій потребує ретельного узгодження порядку денного між сторонами та є тривалою за часом, виробникам перспективних товарів для експорту рекомендується самостійно виявляти зацікавленість до зовнішніх ринків використовуючи систему дипломатичних органів України, та зокрема, Раду експортерів та інвесторів при МЗС України.[5]

Міністр закордонних справ України неодноразово наголошував на необхідності та наявності механізмів збільшення об'ємів торгівлі з державами АСЕАН. [6] Основними позиціями експорту України до Таїланду залишаються: зернові культури, залишки харчової промисловості та чорні метали.

Встановлено, що структура тарифного режиму Королівства Таїланд залишається складною. [7] Тарифна ставка для режиму найбільшого сприяння зросла з 13,4 відсотків у 2014 р. до 14,5% у 2020 р. Усього 8 відсотків з частки тарифних ліній займає не адвалорне мито. Королівство Таїланд поширено використовує захисні заходи, включаючи антидемпінгові мита відповідно до Угоди СОТ про застосування Статті VI ГАТТ для захисту національного товаровиробника. Наприклад, у 2003, 2014, 2017 та 2020 роках вводилися антидемпінгові мита для гарячекатаного плоского прокату зокрема і проти України. Разом з тим, у 2017 та 2020 роках Комітетом було враховано позицію України, відповідно до якої Україна є країною, що розвивається та частка її імпорту до Таїланду не перевищує 3%. Таким чином, тайською стороною було прийнято рішення не застосовувати захисні заходи по відношенню до України

Варто пам'ятати, що економічна співпраця не виходить з того який на вулиці рік, а з того який реальний стан розвитку галузей економіки і як вони можуть взаємодіяти у довгостроковій перспективі. Без допомоги держави економічне співробітництво унеможлиблюється, правові механізми взаємодії між діловими колами та Урядом формують основу системи співробітництва.

Незважаючи на існуючу двосторонню договірну правову базу та інструменти СОТ, стан торговельно-економічних відносин не відповідає потенціалу України та Королівства Таїланд. У разі активізації двосторонніх заходів за ініціативою Урядів, а також приватного сектору обсяги двосторонньої торгівлі можуть суттєво зрости. Тайська сторона зацікавлена у співпраці в таких галузях, як промисловість, аграрно-промисловий комплекс, ІТ, українські інноваційні технології, авіаційна та космічна галузі. Обидві держави зацікавлені в іноземних інвестиціях та мають економічний план для диверсифікації експорту, наголошуючи на наукомістких товарах.

Список використаних джерел:

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 1017-р. Експортна стратегія України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1017-2017-%D1%80#Text>
2. «Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Таїландом». Веб-сайт Посольства України в Королівстві Таїланд [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://thailand.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/556-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-i-tajilandom>
3. National strategy of the Kingdom of Thailand during 2018-2037. Урядовий веб-сайт: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nscr.nesdb.go.th/wp-content/uploads/2019/10/National-Strategy-Eng-Final-25-OCT-2019.pdf>
4. Торговельна угода між Урядом України та Урядом Королівства Таїланд (Торговельну угоду ратифіковано Законом № 2532-VIII від 06.09.2018, ВВР, 2018, № 42) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/764_003-17#Text
5. Рада експортерів та інвесторів при МЗС України. Веб-сайт МЗС України – Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/pro-ministerstvo/struktura/rada-eksporteriv-ta-investoriv-pri-mzs-ukrayini>
6. Стаття: «Наша мета - 5 мільярдів товарообігу з країнами АСЕАН». Веб-сайт Кабінету Міністрів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/dmitro-kuleba-nasha-meta-5-milyardiv-tovaroobigu-z-krayinami-asean>
7. WTO trade review of Thailand [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/s400_sum_e.pdf?fbclid=IwAR1CRNKiZJDeXkYJFIJwrcuF4Izo9zqQY9CD9VzQ3YTUXIaQTc-0MILbsbY

Приватні космічні польоти: правове регулювання в США

Поява попиту на космічні подорожі, поява комерційних підприємств та туристичних агенцій в сфері космічної індустрії, розробка транспортних засобів, призначених винятково для перевезення туристів у космос – усе це свідчить про те, що космос незабаром може перетворитися з об'єкта наукового дослідження на звичайну дестинацію. Тому на сьогодні правове регулювання приватних космічних польотів є перспективним питанням, з огляду на те, що подібного законодавства в Україні нема. Ми звертаємося до аналізу законодавства Сполучених Штатів Америки, щоб оцінити, який масив нормативно-правового врегулювання нам доведеться опанувати, якщо ми забажаємо розвивати приватні космічні польоти і у себе.

Приватний космічний політ - це космічний політ або розвиток технології космічних польотів, який проводиться та оплачується суб'єктом господарювання, відмінним від державного органу. Також, дане поняття можна охарактеризувати як комерційну космічну діяльність.

У Національній космічній політиці Сполучених Штатів Америки, опублікованій 28 червня 2010 р., Президент США Барак Обама визначив "комерційну космічну діяльність" таким чином:

Термін "комерційний" для цілей цієї політики стосується космічних товарів, послуг або видів діяльності, що надаються підприємствами приватного сектору, які несуть розумну частину інвестиційного ризику та відповідають за свою діяльність, працюють відповідно до типових ринкових принципів, стимулюють контроль за витратами та оптимізують рентабельність інвестицій і мають правоздатність пропонувати ці товари чи послуги існуючим або потенційним неурядовим споживачам⁵.

*Аспірант спеціальності «Міжнародне право»
Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: к.ю.н., проф. Григоров О. М.

В залежності від мети, приватні космічні польоти поділяються на польоти з метою перевезення вантажів, та польоти в рамках космічного туризму.

Комерційна космічна політика США є частиною національної космічної політики протягом десятиліть. Президент Трамп підписав декілька Директив про космічну політику, Національну космічну стратегію та розпорядження про дослідження, видобуток та використання космічних ресурсів.

1. Директива про космічну політику - 1, 11 грудня 2017 року, замінює два речення Національної космічної політики 2010 року щодо програми космічних польотів НАСА, підкреслюючи важливість повернення людей на місячну поверхню як сходинку для дослідження людьми Марсу (замість астероїда, як планувала Адміністрація Обама).
2. Національна космічна стратегія, 23 березня 2018 р. визначає стратегію реалізації національної безпеки, комерційної та цивільної космічної політики.
3. Директива про космічну політику - 2, 24 травня 2018 р., перелічує заходи для визначення Міністерства торгівлі як “єдиного вікна” для комерційного регулювання космічної діяльності. В даний час три федеральні агенції відповідають за регулювання комерційної космічної діяльності: Управління комерційного космічного транспорту Федеральної авіаційної адміністрації (FAA/AST), яке регулює та сприяє комерційному запуску; Федеральна комісія зв'язку (FCC), яка визначає радіочастоти та видає ліцензії на комерційні супутникові системи; і Національне управління океану та атмосфери (NOAA), яке видає ліцензії на комерційні супутники дистанційного зондування. Після прийняття цієї Директиви міністр торгівлі Уїлбур Росс заявив, що хоче перенести Управління з питань комерційного дистанційного зондування та Управління космічної торгівлі у нову адміністрацію космічної політики, що сприятиме розвитку космічної політики (SPACE). Згодом ним стало Бюро космічної торгівлі. Підзаконні нормативні акти у цій сфері так і не були прийняті.

Якщо Україна хоче розвивати приватний космічний туризм, нам варто створити єдиний орган з цього питання (наприклад, Управління космічної приватної діяльності) та прийняти законодавство щодо приватного космічного руху, видобутку корисних копалин на Місяці та інших об'єктах та затвердити принципи космічної кібербезпеки.

Список використаних джерел

1. National Space Policy of the United States of America, 2010. URL: https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/national_space_policy_6-28-10.pdf>, accessed 9 September 2020
2. Commercial space transportation. URL: <https://www.britannica.com/science/space-exploration/Commercial-space-transportation>, accessed 9 September 2020
3. Private space industrialization is here, Mikhail Kokorich, URL: <https://techcrunch.com/2020/08/18/private-space-industrialization-is-here/>, accessed 9 September 2020
4. Vance, Ashlee (2015). Elon Musk : Tesla, SpaceX, and the Quest for a Fantastic Future. New York: HarperCollins. p. 15
5. "Circumlunar mission". Space Adventures. URL: <https://spaceadventures.com/experiences/circumlunar-mission/>, accessed 9 September 2020
6. Commercial space transportation. URL: <https://www.britannica.com/science/space-exploration/Commercial-space-transportation>, accessed 9 September 2020
7. Worldwide Commercial Space Launches. URL: <https://www.bts.gov/content/worldwide-commercial-space-launches>, accessed 9 September 2020

Значення санкціонування розслідування Палатою попереднього провадження в Афганістані для Міжнародного кримінального суду

Міжнародний кримінальний суд наразі є єдиною універсальною постійно діючою міжнародною судовою установою, призначеною для притягнення до відповідальності індивідів за вчинення міжнародних злочинів, а саме геноциду, злочинів проти людяності, воєнних злочинів та агресії. Завдання розслідувати зазначені злочини покладено на Офіс Прокурора, який функціонує в структурі Міжнародного кримінального суду.

Починаючи з 2006 року Офіс Прокурора проводив попереднє вивчення ситуації, тобто збройного конфлікту, в Афганістані *proprio motu*. Особливістю вивчення ситуації *proprio motu* є те, що для початку повноцінного розслідування необхідно отримати відповідний дозвіл Палати попереднього провадження, не дивлячись на те, що вивчення ситуації і розслідування проводяться на території держави-члена Міжнародного кримінального суду. Попереднє вивчення ситуації в Афганістані тривало більше 10 років до 2017 року, коли Прокурор Міжнародного кримінального суду подав запит до Палати попереднього провадження з проханням дозволити розпочати повноцінне розслідування [1]. Відповідно до статті 15.6 Римського статуту, Палата попереднього провадження приймає рішення про санкціонування розслідування та повідомляє про нього Прокурора, а також потерпілих і свідків, які надали свою інформацію після отримання повідомлення Прокурора. Рішення повинно бути вмотивованим [2]. Тим не менш, у випадку Афганістану Палата попереднього провадження відмовила у проведенні розслідування, пояснивши це тим, що розслідування не відповідатиме інтересам правосуддя, навіть не дивлячись на те, що потенційні справи задовольняють критерій допустимості. Невідповідність інтересам правосуддя Палата попереднього провадження обґрунтувала занадто тривалим попереднім вивченням ситуації і низькою вірогідністю того, що винні особи

* Аспірант спеціальності «Міжнародне право»

будуть знайдені й притягнуті до відповідальності. Також спостерігається низький рівень співпраці офіційних державних органів Афганістану з Офісом Прокурора Міжнародного кримінального суду, що також мінімізує імовірність успішного розслідування, що не відповідає інтересам правосуддя. Більш того, усе це разом означитиме неефективне використання ресурсів Міжнародного кримінального суду, як фінансових, так і людських [3].

Після цього Прокурор подав запит до Палати попереднього провадження щодо можливості оскаржити дане рішення на основі статті 82.1(d) Римського статуту, яка дозволяє оскаржувати рішення стосовно питання, що впливає на справедливе і швидке провадження [4]. 17 вересня 2019 року Палата постановила, що Прокурор вправі оскаржити в апеляції відмову у санкціонуванні розслідування [5]. Слухання в Апеляційній палаті відбулися 4-6 грудня 2019 року, за результатами чого Апеляційна палата санкціонувала розслідування, зазначивши, що при розгляді запиту Прокурора на санкціонування розслідування *proprio motu* Палата попереднього провадження повинна взагалі не враховувати критерій інтересів правосуддя, а лише фактичні підстави: чи було вчинено злочини і чи потенційні справи потрапляють під юрисдикцію Суду. Критерій інтересів правосуддя має перевірятися лише тоді, коли Прокурор відмовляється проводити розслідування ситуації, яка передається державою-членом або Радою Безпеки ООН [6].

Таким чином, ми бачимо, що рішення Апеляційної палати Міжнародного кримінального суду стосовно санкціонування розслідування в Афганістані має прецедентний характер, оскільки в ньому було чітко наголошено, що при розгляді питання санкціонування розслідування *proprio motu* Палата попереднього провадження не повинна аналізувати критерій інтересів правосуддя, а лише критерії юрисдикції та фактичні підстави, тобто чи було вчинено злочини.

Список використаних джерел:

1. Public redacted version of “Request for authorisation of an investigation pursuant to article 15”, 20 November 2017, ICC-02/17-7-Conf-Exp, ICC-02/17-7-Red, 20 November 2017, Office of the Prosecutor, Request.

2. Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17 липня 1998 року.

3. Decision Pursuant to Article 15 of the Rome Statute on the Authorisation of an Investigation into the Situation in the Islamic Republic of Afghanistan, ICC-02/17-33, 12 April 2019, Pre-Trial Chamber II, Decision, paras. 87-96.

4. Request for Leave to Appeal the “Decision Pursuant to Article 15 of the Rome Statute on the Authorisation of an Investigation into the Situation in the Islamic Republic of Afghanistan”, ICC-02/17-34, 07 June 2019, Office of the Prosecutor, Request.

5. Decision on the Prosecutor and Victims’ Requests for Leave to Appeal the ‘Decision Pursuant to Article 15 of the Rome Statute on the Authorisation of an Investigation into the Situation in the Islamic Republic of Afghanistan’, ICC-02/17-62, 17 September 2019, Pre-Trial Chamber II, Decision.

6. Situation in the Islamic Republic of Afghanistan, Judgment on the appeal against the decision on the authorisation of an investigation into the situation in the Islamic Republic of Afghanistan, ICC-02/17-138, 05 March 2020, Appeals Chamber, Decision, paras. 33, 46.

*Рашевська К.**

Вплив оновленого санкційного механізму ЄС на захист прав людини в Україні

7 грудня 2020 року міністри закордонних справ держав-членів ЄС відповідно до п. Е «Плану дій Європейського Союзу у сфері прав людини і демократії на 2021-2024 рр.» схвалили глобальний наскрізний режим санкцій [1]. Попри поширену у наукових і публіцистичних колах назву даного акту як аналогу «законів Магнітського», прийнятих у США, Великобританії та країнах Балтії (Естонії, Латвії, Литві), він не є реакцією на вбивство російського юриста в результаті катувань за антикорупційну діяльність, і спрямований не лише

* Аспірантка спеціальності «Міжнародне право» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри міжнародного права ІМВ КНУ Забара І.М.

проти Російської Федерації, про що, з-поміж іншого, свідчить відхилення пропозиції очільника комісії з підготовки Плану Жосепа Борреля закріпити в назві документу прізвище російського опозиціонера О. Навального [2].

Оновлення санкційного механізму не є випадковим, оскільки вже у попередніх «Планах дій» ЄС засвідчив, що захист прав людини є пріоритетом зовнішньої політики об'єднання. Це передбачає включення заохочення прав людини як у двосторонні та багатосторонні договори, предметом яких є торгівля (через «клаузулу про права людини»), інвестиції, технології та телекомунікації, енергетика, навколишнє середовище, соціальна відповідальність підприємств та розвиток, так і у свою спільну політику безпеки та оборони, в зовнішні виміри соціальної політики, політики зайнятості, простору свободи, безпеки та справедливості, включаючи антитерористичну діяльність [3]. ЄС посилюватиме свої зусилля у напрямку сприяння країнам-контрагентам у виконанні їхніх міжнародних зобов'язань у сфері прав людини, в тому числі займаючи жорстку позицію до індивідів, залучених до порушень таких прав.

Оновлений режим санкцій є глобальним, бо поширюється на осіб незалежно від громадянства і місця знаходження. Він також є тематичним, бо передбачає обмеження щодо тих, хто здійснював серйозні порушення прав людини або будь-які подібні зловживання у даній сфері. Перелік останніх включає, але не обмежується, геноцидом, злочинами проти людяності, катуваннями, рабством, позасудовими стратами, свавільними арештами або затриманнями, а також діями, що є масштабними, систематичними або мають інший маркер, що вказує на особливо серйозний характер порушень цілей спільної зовнішньої політики і політики безпеки, сформульованих у статті 21 Договору про ЄС [4].

Серед обмежувальних заходів, які передбачені глобальним санкційним механізмом – заборона на в'їзд на територію ЄС для фізичних осіб, заморожування активів як фізичних, так і юридичних осіб, заборона прямого і непрямого надання засобів зазначеним особам. При цьому такими особами можуть бути як окремі індивіди, так і організації та їх органи, включно з

державними і неурядовими суб'єктами, відповідальними за серйозні порушення прав людини [5]. Подібні адресні санкції дозволяють мінімізувати негативні наслідки для тих, хто не має нести відповідальність за діяння високопосадовців, які призвели до прийняття обмежувальних заходів, зокрема цивільне населення, що забезпечує відповідність зобов'язанням ЄС у сфері прав людини і нівелює простір для міжнародної критики об'єднання. Варто згадати, що найменш розвинені держави вже давно ведуть боротьбу в межах ООН щодо заборони контр-заходів, які не лише не досягають поставлених цілей, але й погіршують ситуацію.

У 2004 році Комітет з політики та безпеки Ради ЄС вперше прийняв базові принципи щодо оцінки необхідності, впровадження та контролю за впливом обмежувальних заходів. Базові принципи оновлювалися 5 разів (востаннє – у 2018 році), і на сьогодні містять широкий спектр гарантій від політизації та зловживань. Так, рішення щодо запровадження санкцій приймається постановою Ради ЄС за спільною пропозицією Високого представника Союзу з питань закордонних справ та політики безпеки і Комісії згідно зі статтею 215 Договору про функціонування ЄС [6]. При цьому повідомляється Європейський Парламент. Дана процедура обов'язкова для виконання і може бути піддана судовому контролю з боку Суду ЄС. Обмежувальні заходи можуть бути переглянуті в судовому порядку також на вимогу фізичних і юридичних осіб, проти яких вони були впроваджені [7].

Міністерство закордонних справ України привітало оновлення глобального санкційного механізму ЄС, що засвідчило лідерство об'єднання та посилило зусилля міжнародної спільноти у сфері захисту прав людини [8]. Однак, в контексті російської агресії, спрямованої проти територіальної цілісності і суверенітету України, прийняття подібного документу – лише перший крок. Наступним має стати наповнення санкційного списку конкретними особами. Саме цей процес несе в собі ризики, особливо що стосується тимчасової окупації Кримського півострова. Адже пропозиції щодо конкретних порушників будуть затверджуватися одноголосним рішенням Ради ЄС (попри зусилля очільниці Європейської комісії Урсули фон дер Ляйен щодо

скасування даної вимоги для прискорення й полегшення прийняття рішень, практика одноголосності – залишилася в оновленому механізмі [2]). Відповідно, такі держави, як Угорщина, зможуть використовувати дану практику для реалізації власних інтересів та тиску на Україну в так званому «національному питанні».

Отже, ЄС як потужний економічний та політичний суб'єкт міжнародних відносин все більше зосереджує свою діяльність на заохоченні та захисті прав людини у всьому світі. Ще з початку XXI століття він активно включає до своїх економічних та торговельних домовленостей положення, спрямовані на реалізацію даної мети. Доповнює подібну практику впровадження глобального наскрізного санкційного механізму, який дозволяє введення обмежувальних заходів щодо осіб, які здійснювали або були залучені до серйозних порушень прав людини. Вперше ЄС запровадив антиросійські санкції 31 липня 2014 року у зв'язку з тимчасовою окупацією Кримського півострова. Станом на 2021 р. санкційний список ЄС містить 190 фізичних та 47 юридичних осіб [9], що з погляду на заборону використання сили в міжнародному праві має вагомe значення та вплив на захист прав людини.

Список використаних джерел:

1. Annex to the Joint Communication to the European Parliament and the Council. EU Action Plan on Human Rights and Democracy 2020-2024. Brussels. 25.03.2020. URL: <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/10101/2020/EN/JOIN-2020-5-F1-EN-ANNEX-1-PART-1.PDF> (дата звернення 13.03.2021 р.).
2. L'UE se donne la capacité de punir les violations des droits de l'homme partout dans le monde. Le Figaro. 07.12.2020. URL: <https://www.lefigaro.fr/flash-actu/l-ue-se-donne-la-capacite-de-punir-les-violations-des-droits-de-l-homme-partout-dans-le-monde-20201207>.

3. Plan d'action de l'UE en faveur des droits de l'homme et de la démocratie. Conseil de l'Union européenne. Luxembourg: Office des publications de l'Union européenne. 2015. P.12.
4. Договір про Європейський Союз. Маастрихт. 07.02.1992. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029#Text.
5. L'UE adopte un régime mondial de sanctions en matière de droits de l'homme. Conseil de l'UE. Communiqué de presse. 07.12.2020. URL: <https://www.consilium.europa.eu/fr/press/press-releases/2020/12/07/eu-adopts-a-global-human-rights-sanctions-regime/>.
6. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text.
7. Lignes directrices relatives aux sanctions - mise à jour. Bruxelles. 04.05.2018. §7. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5664-2018-INIT/fr/pdf>.
8. Коментар МЗС щодо ухвалення ЄС нового універсального санкційного механізму у сфері прав людини. 07.12.2020. URL: <https://mfa.gov.ua/news/komentar-mzs-shchodo-uhvalennya-yes-novogo-universalnogo-sankcijnogo-mehanizmu-u-sferi-prav-lyudini>.
9. Consolidated list of persons, groups and entities subject to EU financial sanctions. Service for Foreign Policy Instruments. URL: <https://data.europa.eu/euodp/en/data/dataset/consolidated-list-of-persons-groups-and-entities-subject-to-eu-financial-sanctions>.

Особливості використання КНР гібридних супутників

Безпека космосу наразі є важливою тематикою занепокоєності світового співтовариства, зокрема лідерів держав, що не володіють достатніми ресурсами для ведення повноцінної космічної діяльності. У той же час, одні групи країн посилюють свою присутність шляхом ведення приватної та комерційної діяльності у космічному просторі, інші ж додають до цього ще й військову діяльність, тобто поєднують комерціалізацію та мілітаризацію космічного простору. Така військово-космічна діяльність наразі не регулюється жодним з п'яти міжнародних договорів, які є основою міжнародного космічного права, а саме: Договір про принципи діяльності держав з дослідження і використання космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла (1967 рік; ратифікувало 110 держав); Угода про рятування космонавтів, повернення космонавтів і повернення об'єктів, запущених у космічний простір (1968 рік; 98 держав); Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, завдану космічними об'єктами (1972 рік; 96 держав); Конвенція про реєстрацію об'єктів, що запускаються в космічний простір (1975 рік; 70 держав); Угода про діяльність держав на Місяці та інших небесних тілах (1979 рік; 18 держав). Проте ці договори сфокусовані загалом на мирному використанні та дослідженні космічного простору. Так, Договір про космос (1967 рік) не містить у собі норм, що забороняють військову діяльність у космосі, тобто його мілітаризацію, військові космічні сили (космічні війська), розміщення озброєння на борту супутника чи використання нового типу зброї у космосі, за винятком розміщення ядерної зброї або зброї масового знищення, а також створення військових баз, випробування зброї та проведення військових маневрів на небесних тілах. [1]

Однією з передових країн, що застосовує таку гібридну форму ведення космічної діяльності є Китайська Народна Республіка.

* аспірант спеціальності «Міжнародне право»

ІМВ КНУ ім. Тараса Шевченка

Науковий керівник: Григоров О.М., доктор юридичних наук, доцент

Космічна доктрина КНР базується на трьох опорах: національному розвитку, розширенні військових можливостей та конкуренції з великими державами. Перші два стовпи сприяли розвитку Китаю в космосі з самого початку програми, тоді як остання є характеристикою, яка особливо посилилася в останні кілька десятиліть.

За президента Сі Цзіньпіна, космічний простір повністю інтегрований у «мрію Китаю про велике омолодження китайської нації», завдяки чому космічний простір повинен зробити внесок у становлення КНР як «технологічної великої держави» до 2049 року.

Виходячи із такого заданого вектору, китайська комерційна космічна галузь має намір стимулювати інновації та створювати нові канали фінансування, проте слід звертати увагу на те, що Комуністична партія Китаю підтримує суворий контроль за аерокосмічною діяльністю. Лібералізація сектору досить обмежена, і приватні суб'єкти ледве конкурують з гігантськими державними конгломератами. Крім того, більшість нових китайських аерокосмічних підприємств походять із традиційних аерокосмічних галузей або з військових. [2]

Наразі Пекін стає дедалі активнішим на міжнародних форумах щодо космічного управління і вважається головною космічною державою у цьому напрямку і максимально використовує міжнародне космічне право задля досягнення своїх амбіцій щодо отримання «пальми першості» в обхід США.

Більша частка з усіх запусків космічних апаратів у світі припадає на комерційні супутники. Однак, такі супутники можуть виявитися супутниками подвійного призначення, тобто гібридними. Також слід зазначити, що розвідувальні супутники є апаратами із спостереження за Землею або апаратами, призначеними для потреб супутникового зв'язку, що використовуються для військових або розвідувальних програм. У цивільному аспекті це можуть бути різні види супутників за заявленою метою, зокрема супутниками дистанційного зондування Землі.

Так, 24 лютого з космодрому Цзюцюань у пустелі Гобі відбувся запуск на орбіту трьох китайських розвідувальних супутників «Яогань-31» за допомогою ракет-носіїв «Чанчжэн-4С».

За офіційними китайськими джерелами відомо, що ці три супутники із серії «Яогань» будуть використовуватися для електромагнітних досліджень навколишнього середовища та інших пов'язаних з цим технологічних випробувань. [3]

Проте, західні аналітики у запуску цієї серії супутників бачать військові цілі, які переслідують забезпечення потреб розвідувальної діяльності в інтересах Народно-визвольної армії Китаю. Крім того, кожен супутник містить детектори для отримання як звичайних знімків поверхні Землі, так і радіолокаційних зображень, тобто, на борту супутника наявні прилади оптичної, радіолокаційної та радіоелектронної розвідки. Також, орбіти супутників вказують на можливість використання апаратів для відслідковування іноземних морських суден та перехвату їх радіосигналів. [4]

Можна підсумувати, що багатьом космічним державам, однією з яких є КНР, не вигідно створювати нові міжнародні договори у рамках міжнародного космічного права з метою закриття правового вікна, що дозволяє реалізовувати військово-космічну діяльність та створювати ще більше нормативних пробілів для застосування нових видів розвідки та ведення військової діяльності у космічному просторі шляхом використання гібридних супутників та зброї на нових фізичних принципах.

Список використаних джерел:

1. Babak Shakouri Hassanabadi, Space Force and international space law. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.thespacereview.com/article/3543/1>

2. Marc Julienne, China's ambitions in space: The Sky's the Limit. [Електронний ресурс]. URL:

https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/julienne_china_ambitions_space_2021.pdf

3. China just launched three more Yaogan 31 reconnaissance satellites to orbit.

[Електронний ресурс]. URL: <https://www.space.com/china-launches-yaogan-31-03-military-satellites>

4. China has 3 new spy satellites in orbit after Long March 4C launch.

[Електронний ресурс]. URL: <https://www.space.com/china-yaogan-31-military-satellite-launch-march-2021>

*Череповський К.В.**

Походження справедливого та рівноправного режиму в міжнародному інвестиційному праві

Сучасну доктрину міжнародного права доволі красномовно характеризує той факт, що розвиток співробітництва між державами світу – не лише проходить одним з ключових лейтмотивів задекларованої на рівні статуту мети діяльності ООН, але й у широкому спрямовуючому контексті віддзеркалюється в національних законодавствах країн. Важлива роль у такому розвитку дісталась транскордонним інвестиційним проектам. Логічно припустити, що правовий режим іноземних інвестицій, який встановився, характеризується насамперед міжнародно-правовою, а не національно-правовою природою. Такий результат тривалого процесу розвитку міжнародного інвестиційного права, де серед важливих досягнень консенсус у тім, що іноземним капіталовкладенням має забезпечуватись мінімальний рівень захисту й належного відношення безвідносно до того, чи заохочує приймаюча держава іноземні інвестиції, як поводитьься з капіталовкладеннями власних громадян [1, с.89].

Основоположними етапами формування сучасної доктрини міжнародного інвестиційного права слід вважати певні досягнення наукової думки, а також здобутки судової та цікаві факти дипломатичної практики початку ХХ століття. І зокрема, монографії аргентинських дипломатів К.Кальво і Л.М.Драго, з яких

* Аспірант спеціальності «Міжнародне право»

Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
Науковий керівник: Мицик В.В., д.ю.н., завідуючий кафедрою, професор

витікає, що держава має надавати іноземцям такі ж права, як і власним громадянам, а державний борг не може стати причиною збройної інтервенції або окупації [2, с.35, 263]. Слід тут згадати і рішення судового органу Ліги Націй у справі *The Mavrommatis Palestine Concessions (Greece v. Britain)*, яким в 1924 році встановлено: *«елементарний принцип міжнародного права полягає у тому, що держава має право захищати своїх суб'єктів, що потерпають від дій, які суперечать міжнародному праву, – якщо ці дії вчинені іншою державою, від якої не вдалося отримати захист звичайними каналами»* [3]. А також – позицію генерального секретаря США К.Халла щодо адекватної компенсації, висловлену

при вирішенні питань щодо націоналізації у Мексиці в 1938 році [4, с.367].

Ключові моменти позиції К.Халла щодо умов експропріації майна повторює Декларація про невід'ємний суверенітет над природними ресурсами, яка стала результатом роботи Спеціальної комісії, створеної на XIII сесії Генеральної Асамблеї (ГА) ООН в 1958 році. Після тривалих дебатів, зокрема щодо іноземних інвестицій, включаючи адекватну компенсацію у разі націоналізації або експропріації майна, компроміс було знайдено, і відповідні вимоги стали зафіксованими Резолюцією ГА 1803 (XVII) 1962 року. Правовий же звичай, що склався на основі наукових доктрин К.Кальво та Л.М.Драго отримав свого нормативного закріплення не лише на рівні загальноприйнятих нині основних принципів міжнародного права, серед яких принципи мирного розв'язання міжнародних спорів, співробітництва держав та незастосування сили або загрози силою, але й на рівні спеціалізованих [5, с.46].

Важливу роль щодо формування принципів міжнародного права в інвестиційних відносинах зіграли Декларація про встановлення нового міжнародного економічного порядку та Хартія економічних прав і обов'язків держав, що були також прийняті у формі Резолюцій ГА ООН в 1974 році. Ці Резолюції, з одного боку, обґрунтовують, правомірність вилучення власності іноземного інвестора, а з іншого зміст п.«с» ст.2(2) Хартії зобов'язує держави надавати компенсацію при вилученні або передачі іноземного майна.

Завдяки зазначеним Резолюціям відбувся значний поштовх у розвитку національних законодавств, а робота по уніфікації міжнародно-правового режиму інвестиційних відносин набула загального характеру. Врешті чинні багатосторонні інвестиційні угоди представлені Вашингтонською конвенцією 1965 року та Сеульською конвенцією 1985 року, якими утворено спеціалізовані інституції ООН, що їх загальною задачею є стимулювання інвестицій.

Ключовий об'єкт регулювання Вашингтонської конвенції – процесуальні питання роботи Міжнародного центру з урегулювання інвестиційних спорів, що вирішує відповідні спори шляхом примирення сторін, або в якості арбітражу. Через ратифікацію Конвенції 1965 року відбувається виведення інвестиційних спорів з національної юрисдикції, а їх вирішення – згідно норм міжнародного права. На відміну від Вашингтонської, Сеульська конвенція «грає» на стороні інвестора, оскільки передбачає ряд гарантій щодо компенсації. Універсальної ж багатосторонньої міжнародної угоди про інвестиції не існує [6, с.262-265].

Саме неуніверсальність зазначених Конвенцій робить правовий режим ключовим параметром правого регулювання інвестиційних відносин, що стає чи не найважливішим компонентом двосторонніх інвестиційних договорів та їх багатосторонніх аналогів. Найчастіше зустрічається національний режим та режим найбільшого сприяння [7]. Окрему увагу на себе звертає справедливий та рівноправний режим – як найбільш гнучкий та багатозаровий.

Найцікавішим у походженні справедливого та рівноправного режиму є те, що угодою, яка вперше містила його найбільш поширене формулювання (*fair and equitable treatment*) стала Гаванська Хартія Міжнародної торговельної організації (МТО) 1948 року, котра чинності не набрала. Адже в ст.29(2) Гаванської Хартії надане застереження зокрема про «*імпорт продуктів, придбаних для державних цілей*». Інше зазначення, дещо ширше лексично (*just and equitable treatment*), дано у ст.11(2) цієї угоди щодо можливостей МТО по забезпеченню реалізації режиму до підприємств та деяких типів інвестицій [8].

Чинними ж багатосторонніми міжнародними договорами, що закріплюють вимогу забезпечувати інвестиціям і інвесторам справедливий та рівноправний режим, є – Північноамериканська угода про вільну торгівлю 1992 року, де у

ст.1105(1) також зазначено про «повний захист та безпеку» [9]. А також – Договір до Енергетичної Хартії 1994 року, ст.10(1) якого вводить зобов'язання надавати «справедливий і рівний режим» у будь-який час поряд з максимально постійним захистом та безпекою капіталовкладень [10].

В якості підсумку зазначимо, що справедливий та рівноправний режим, сутність якого полягає у поєднанні цілого ряду принципів, – є новою категорією міжнародного права, що її тлумачення постійно збагачується насамперед за рахунок рішень міжнародних інвестиційних арбітражів. Таким чином, задля ґрунтовного аналізу змісту та наповнення цього багатозарового юридичного засобу захисту інтересів міжнародних інвесторів слід перейти до детального розгляду відповідної договірної практики, а також арбітражних рішень.

Список використаних джерел:

1. Лабин Д.К., Боргояков А.С. Международное право и «равное отношение» к иностранным инвестициям / [Текст] // Московский журнал международного права. – 2016, №1(101). – С. 79-92.
2. M.Waibel. Sovereign Defaults before International Courts and Tribunals / [Text] // Lauterpacht Centre for International Law, University of Cambridge. – 2011, 421 p.
3. The Mavrommatis Palestine Concessions (Greece v. Britain), Judgment by Permanent Court of International Justice, para 21 [Electronic resource] – URL: http://www.worldcourts.com/pcij/eng/decisions/1924.08.30_mavrommatis.htm (Last accessed: 04.01.2021).
4. Горобець Н.Г. Деякі доктринальні підходи щодо механізму захисту права власності в сучасному міжнародному праві / [Текст] // Часопис Київського університету права. – 2015, №4, С. 365-370.
5. Мовчан А.П. Международный правопорядок [Текст]. – М.: Институт государства и права РАН, 1996. – 103 с.
6. Поєдинок В.В. Правове регулювання інвестиційної діяльності: теоретичні проблеми : монографія [Текст]/ Ніжин.: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013. – 480 с.

7. Фархутдинов І.З. Международное инвестиционное право и процесс: Учебник [Текст]/ Москва.: "Проспект", 2010. – 416 с.
8. Havana Charter for an International Trade Organization, including Annexes. – [Electronic resource] – URL: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/havana_e.pdf (Дата звернення: 14.01.2021).
9. North American Free Trade Agreement [Електронний ресурс] – URL: http://idatd.cepal.org/Normativas/TLCAN/Ingles/North_American_Free_Trade_Agreement-NAFTA.pdf (Дата звернення: 03.04.2021).
10. Договір до Енергетичної Хартії від 17.12.1994 рок та Заключний акт до неї [Електронний ресурс] – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_056#Text (Дата звернення: 20.02.2021).

*Чубінідзе О. О. **

Застосування універсальної юрисдикції Російською Федерацією проти українських високопасадовців

Концепція універсальної юрисдикції дозволяє державам або міжнародним організаціям висувати кримінальне обвинувачення особі незалежно від того, де був вчинений злочин, незважаючи на громадянство звинуваченої особи, її місцеперебування, або будь-які інші відносини з органом звинувачення [1,252]. Особливою її формою є універсальна юрисдикція *in absentia*, яка, за визначенням Л. Рейдамса, полягає у тому, що будь-яка держава може одноособово розпочати розслідування проти вищезгаданої особи у її відсутності [2,38].

18 червня 2014 Слідчий комітет Російської Федерації порушив кримінальну справу стосовно Арсена Авакова та голови Дніпропетровської обласної адміністрації Ігоря Коломойського, звинувативши їх в організації вбивств, застосуванні заборонених засобів і методів ведення війни,

* Аспірантка спеціальності «Міжнародне право» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: к.ю.н., доц. Кориневич А. О.

перешкоджанні професійній діяльності журналістів та викраденні людей в ході збройного протистояння на сході України [4]. А вже 9 липня Басманий районний суд міста Москви розглянув і задовольнив клопотання слідчого СК Росії про обрання щодо Міністра внутрішніх справ України Арсена Авакова заочного запобіжного заходу у вигляді взяття під варту за звинуваченнями у скоєнні злочинів передбачених ч. 3 ст. 33, п.п. «а», «б», «е», «ж», «л» ч. 2 ст. 105, ч. 3 ст. 33, ч. 1 ст. 356, ч. 3 ст. 33, ч. 3 ст. 144, ч. 3 ст. 33, п. «а» ч. 3 ст. 126 КК РФ (вбивство, застосування заборонених засобів і методів ведення війни, перешкоджання професійній діяльності журналістів, викрадення людини) [5]. Формально, Росія порушила норми власного законодавства, адже саме засудження за принципом універсальності передбачає наявність міжнародного збройного конфлікту.

Порушено ще 20 кримінальних справ щодо Міністра оборони України Степана Полторака, його заступників Олега Руснака, Івана Шевчука, Ігоря Павловського, Олександра Дубляни, начальника генерального штабу Віктора Муженко, а також його перших заступників і заступників Ігоря Колесника, Сергія Бесараба і Володимира Хіжего, посадових осіб, які здійснюють керівництво розвідкою, сухопутними військами і повітряними силами, в тому числі спеціальними операціями: Сергія Попко, Василя Бурби, Сергія Наєва, Анатолія Пушнякова, Михайла Забродського тощо. У їхніх діях СК вбачає не тільки ознаки злочинів, передбачених ст. 356, (застосування заборонених засобів і методів ведення війни), але й ст. 357 КК РФ (геноцид) [3].

У 2020 році слідством заочно пред'явлено звинувачення командирі 93-ої окремої механізованої бригади ЗСУ полковнику Дмитру Брижинському, 27 командирі 58 окремої мотопіхотної бригади Збройних сил України полковнику Дмитру Кащенко в організації застосування у збройному конфлікті засобів і методів, заборонених міжнародним договором Російської Федерації (ч. 3 ст. 33, ч. 1 ст. 356 КК РФ) [9] та іншим військовослужбовцям.

Як відомо, керівництво РФ заперечує наявність збройного конфлікту міжнародного характеру між Україною та Росією, так само як і санкціоноване урядом РФ направлення на територію України для участі в терористичних актах

військовослужбовців РФ, бойовиків і найманців. Тому основною версією є кваліфікація Головним слідчим управлінням Слідчого комітету РФ подій у Донецькій та Луганській областях як збройного конфлікту не міжнародного характеру. Такий підхід відповідає і коментарям російських експертів в галузі юриспруденції та міжнародного права.

Але слід зазначити, що Женевські конвенції від 1949 року та Додаткові протоколи до них не можуть бути застосовані до збройних конфліктів не міжнародного характеру [6,1]. Адже, відповідно до них, держави зобов'язані розшукувати і залучати до судової відповідальності тих, хто несе відповідальність за серйозні порушення та військові злочини. Однак ці зобов'язання виникають виключно у випадку збройного конфлікту міжнародного характеру. Порушення представниками Слідчого комітету РФ кримінальних справ проти українських військових в зоні ООС є протиправними діями, і такі випадки можна кваліфікувати як втручання у внутрішні справи України. Посилаючись на ст. 356 КК РФ, представники Слідчого комітету Росії виходять за межі своїх повноважень щодо порушення кримінальних справ проти українських військових за ознаками злочину, що ніби мають місце в період проведення Операції Об'єднаних Сил на території України. Це порушує основні принципи міжнародного права, а також суперечить правилам застосування універсальної кримінальної юрисдикції та положенням Женевських Конвенцій і Додаткових протоколів до них [7].

Згідно з Кримінальним кодексом України (стаття 8), кримінальна юрисдикція поширюється на будь-який злочин, щодо якого Україна має право чи обов'язок переслідування в судовому порядку за договором [8,32]. Не зважаючи на те, що досі не було жодного випадку, в якому б українські національні суди вдавалися до принципу універсальної юрисдикції, передбаченого у нашому законодавстві, настав час і для нашої держави нарешті засудити злочинців, що прикриваються іноземним громадянством.

Список використаних джерел:

1. Lyal S. Sunga. Individual Responsibility in International Law for Serious Human Rights Violations. 2001. Nijhoff. - P. 252.
2. Luc Reydams. Universal Jurisdiction: International and Municipal Legal Perspectives. 2003. Oxford, New York: Oxford University Press.
3. Возбуждены уголовные дела в отношении 20 высокопоставленных должностных лиц Министерства обороны Украины. Следственный комитет Российской Федерации. URL: <https://sledcom.ru/news/item/1162812/>. (дата звернения: 10.03.2021)
4. Возбуждено уголовное дело в отношении Игоря Коломойского и Арсена Авакова. Следственный комитет Российской Федерации. URL: <http://sledcom.ru/actual/405159/>. (дата звернения: 10.03.2021)
5. По ходатайству следствия суд заочно арестовал Арсена Авакова Следственный комитет Российской Федерации. URL: <http://www.sledcom.ru/actual/407107/>. (дата звернения: 10.03.2021)
6. Женевские конвенции от 12 августа 1949 года и дополнительные протоколы к ним. Междунар. ком. Красного Креста. М., 1994. 319 с.
7. Слідчим комітетом РФ порушено кримінальні справи проти українських військових. *espresso.tv*. URL: http://espresso.tv/article/2014/07/19/slidchym_komitetom_rf_porusheno_kryminalni_spravu_proty_ukrayinskykh_viyuskovykh. (дата звернения: 10.03.2021)
8. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України : У 3-х книгах. Книга 1: Загальна частина (статті 1-108). Ред. В.Г. Гончаренка, П.П. Андрушка. Київ: Форум, 2005. 324 с
9. Одному из командиров ВСУ заочно предъявлено обвинение в применении запрещенных средств и методов ведения войны. Следственный комитет Российской Федерации. URL: <https://sledcom.ru/news/item/1411061/> (дата звернения: 20.03.2021)

СЕКЦІЯ “МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО”

*Давидюк Х.В.**

Напрями вдосконалення національного законодавства у сфері допоміжних репродуктивних технологій

Перш за все необхідно зазначити, що в Україні не існує спеціального нормативно-правового акту, який б і регулював сферу застосування допоміжних репродуктивних технологій (далі – ДРТ) або регулював хоча б один із видів ДРТ, наприклад сурогатне материнство. Наявні лише окремі статті у Сімейному кодексі України та низка підзаконних актів. Тому цілком логічним є, що одним із пріоритетних напрямів розвитку міжнародного приватного права нині є розробка та удосконалення правового регулювання застосування допоміжних репродуктивних технологій.

У процесі застосування штучних методів репродукції людини, а також для лікування безпліддя штучне запліднення може бути здійснене різними шляхами: сурогатного материнства, репродуктивного донорства, клонування, посмертної інсемінації, редукції ембріонів, «лабораторних» програм, пов'язаних із використанням непотрібних ембріонів, стовбурових і статевих клітин тощо [1, с. 69].

Важливим питанням застосування ДРТ є визначення походження дитини, народженою за допомогою використання таких технологій. Відповідно до Роз'яснення Міністерства Юстиції України « Визначення походження дитини від батьків при державній реєстрації народження» підставами виникнення прав та обов'язків матері, батька і дитини є походження дитини від них, а це означає наявність кровного споріднення та реєстрація цього походження в порядку, визначеному законом.

Ч.2 ст. 123 СК України визначає, що у разі перенесення в організм іншої жінки ембріона людини, зачатого подружжям (чоловіком та жінкою) в

* Аспірант 4 року навчання, спеціальність - міжнародне приватне право
Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник к.ю.н., доцент Калакура Віктор Ярославович

результаті застосування допоміжних технологій, батьками дитини є подружжя. [2]. Відповідно до п. 11 Розділу 3 Правил державної реєстрації актів цивільного стану України у разі народження дитини жінкою, якій в організм було перенесено ембріон людини, зачатий подружжям у результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, державна реєстрація народження проводиться за заявою подружжя, яке дало згоду на таке перенесення. У цьому разі одночасно з документом, що підтверджує факт народження дитини цією жінкою, подається заява про її згоду на запис подружжя батьками дитини, справжність підпису на якій має бути нотаріально посвідчений, а також довідка про генетичну спорідненість батьків (матері чи батька) з плодом. При цьому в графі «Для відміток» актового запису про народження робиться такий запис: «Матір'ю дитини згідно з медичним свідоцтвом про народження є громадянка (прізвище, власне ім'я, по батькові)», а також зазначається найменування закладу, що видав довідку, дата її видачі та номер. Проаналізувавши ці положення, можна зробити висновок, що, на відміну від СК України, в Правилах державної реєстрації актів цивільного стану України передбачена додаткова вимога про згоду сурогатної матері на реєстрацію батьками подружжя та допускається можливість відмови сурогатної матері надати таку згоду і реєстрація дитини на своє ім'я [3, с.28].

В контексті вищезгаданого також слід зауважити, що непоодинокими є випадки, коли іноземні країни не визнають державну реєстрацію народжених дітей, що була проведена компетентними органами на території України. Відповідно до законодавства деяких юрисдикцій батьківство має бути підтверджено не тільки свідоцтвом про народження дитини, виданим органами державної реєстрації актів цивільного стану України, а й судовим органом [4, с. 228].

Також законодавчо неврегульованим залишається питання про правову підставу виникнення правовідносин під час застосування ДРТ. Тому необхідним є розроблення типової моделі договору про використання ДРТ, а особливо сурогатного материнства з подальшим його закріпленням в СК України.

Договір про сурогатне материнство є двостороннім правочином. Його сторонами є сурогатна мати та генетичні батьки. Для виконання договору про сурогатне материнство необхідним є укладення окремих договорів про надання медичних послуг, зокрема між лікувальним закладом і генетичними батьками та лікувальним закладом з сурогатною матір'ю. При цьому лікувальний заклад не виступатиме стороною договору про сурогатне материнство.

Більш детальний аналіз законодавчих вимог до сторін договору про сурогатне материнство дає змогу з'ясувати, що ст. 48 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» передбачає застосування штучного запліднення та імплантації ембріона згідно з умовами та порядком, встановленими центральним органом виконавчої влади у сфері охорони здоров'я, за медичними показаннями повнолітньої жінки, з якою проводиться така дія. Відповідно до п. 4 Розділу 7 Інструкції «Про порядок застосування допоміжних репродуктивних технологій» сурогатною матір'ю може бути повнолітня дієздатна жінка за умов наявності власної здорової дитини, її добровільної письмово оформленої згоди, а також за відсутності медичних протипоказань. Ці вимоги до сурогатної матері також потребують уточнення, зокрема можна виділити критерії, яким повинна відповідати сурогатна мати: віковий, медичний, соціальний та юридичний.

Тобто, як слушно зауважує Е. Костик, Суди, ухвалюючи рішення, керуються нормами низки Конвенцій, де врешті-решт враховуються інтереси дитини та її право на життя, а щодо питань, які стосуються правового регулювання права на проходження програми сурогатного материнства чи іншого виду ДРТ, регулюється законом тієї держави, де такий вид ДРТ дозволений, проте з метою запобігання виникненню правопорушень у країні, де інститут сурогатного материнства є кримінально караним, застосовується право останньої [1, с. 41].

Тож зважаючи на вищевикладене, варто зазначити, що питання вдосконалення національного законодавства у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій потребує негайного врегулювання та законодавчого закріплення.

Список використаних джерел:

1. Костик Е. Транскордонне сурогатне материнство: проблеми правового регулювання. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. №4. С. 37-41.
2. Сімейний кодекс України. 10 січня 2002 року// Відомості Верховної Ради України. – № 21-22
3. Верес І.Я. Проблеми правового регулювання сурогатного материнства/ І.Я. Верес // Адвокат: Наука і практика. – 2013. - № 3 (150). – С.27-31.
4. Гожій І.О., Тофан А.О. Деякі проблемні аспекти сурогатного материнства з іноземним елементом. *Право і суспільство*. 2020.№3. С. 224-230.

*Мартова Ю.О.**

Деривативні контракти, ускладнені іноземним елементом

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів» від 19.06.2020 року в новій редакції викладається Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок», а саме: Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» (далі – Закон), що набирає чинності з 1 липня 2021 року, за виключенням деяких спеціальних положень (п.1. Розділ XIII) [1]. Законом передбачається регулювання такого типу договору, як деривативний контракт (Розділ III) [1]. Значною мірою положення Закону відтворюють положення Директиви Європейського Союзу (далі – ЄС) від 15 травня 2014 року про ринки фінансових інструментів, відомої під назвою MIFID II [2]. Деривативні контракти, які є одночасно і договорами і фінансовими інструментами є новелами Закону. Деривативні контракти та деривативні цінні

* Аспірант спеціальності «Міжнародне право»

папери можуть розглядатися у світлі міжнародного приватного права за наступних характеристиках: 1) емісія здійснюється іноземним емітентом; 2) інвестором є іноземець чи іноземна юридична особа; 3) кваліфікованим інвестором є іноземна держава, її центральні банки, іноземні фінансові установи; 4) деривативний контракт допущено до торгів на ринку в іноземній державі; 5) умовами деривативного контракту передбачена можливість його укладення виключно на ринку в іноземній державі; 6) базовий актив деривативного контракту є емісійний цінний папір іноземного емітента; 7) іноземна юридична особа що має ліцензію на діяльність з торгівлі фінансовими інструментами [1].

Про деривативні фінансові інструменти говорять в світлі їх торгівлі на біржовому та позабіржовому (over-the-counter (OTC)) ринку, відповідно до Закону, мова йде про організований ринок капіталу та поза організований ринок капіталу. На сьогоднішній момент, ЄС є найважливішим регіоном в світовому ринку деривативів, відповідно, значною мірою інтегрований ринок деривативів ЄС – це і мета, і можливість ЄС. [3, С.12].

Деривативи, що торгуються на поза організованому ринку (OTC) та відповідна інфраструктура ринку деривативних контрактів регулюються в ЄС окремо на рівні Регламенту ЄС, відомого під назвою EMIR [4].

Говорячи про “global derivative market” вкрай важливо забезпечити наступні 3 (три) складові - передумови для ефективного функціонування ринку деривативів: 1) безпека; 2) ефективність; 3) інновації [5; С.92]. Саме ці складові можливо забезпечити та гарантувати шляхом якісного правового регулювання ринку деривативів та деривативних контрактів. Український законодавець заклав надійну основу для функціонування ринку деривативів, вводячи нові структурні та функціональні елементи для його функціонування, розширюючи можливості інвесторів через появу нових комплексів фінансових інструментів, забезпечуючи узгодженість с законодавством ЄС.

Ринок деривативів в світі швидко зростає в останні роки, та продовжує зростати, що беззаперечно вказує на переваги деривативних контрактів перед іншими фінансовими інструментами: зменшення та ефективна передача ризиків

[5; С.92]. Очевидно, що деривативні контракти, ускладнені іноземним елементом є складовою частиною вільного ринку деривативів, особливе правове регулювання яких допоможе захистити інтереси всіх учасників ринку деривативів. Саме завдяки своїм перевагам, деривативні контракти, очікується, знайдуть своє активне місце на фінансовому ринку України.

Таким чином, ринок деривативних фінансових інструментів є важливим і актуальним елементом фінансового ринку по всьому світу. Деривативні контракти, ускладнені іноземним елементом є не просто нормою часу, а необхідністю, зумовленою стиранням кордонів щодо торгівлі деривативними фінансовими інструментами. Вихід українського ринку деривативних фінансових інструментів на міжнародну арену, що стало можливим через зміну діючого правового регулювання в цій сфері, допоможе Україні більше інтегруватися в європейський економічний простір. В свою чергу, можливо говорити про глобальний ринок деривативних фінансових інструментів, що вимагає міждержавного, міжрегіонального діалогу та узгодження відповідного правового регулювання.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів: Закон України від 19.06.2020 № 738-IX // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20#Text> (дата звернення: 01.04.2021).

2. Directive 2014/65/EU of the European Parliament and of the Council of 15 May 2014 on markets in financial instruments and amending Directive 2002/92/EC and Directive 2011/61/EU. Official Journal of the European Union L 173/349. 12/06/2014. Volume 57. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32014L0065> (дата звернення: 01.04.2021).

3. The Global Derivatives Market An Introduction. White Paper. Deutsche Börse AG. 2008. URL: https://www.math.nyu.edu/faculty/avellane/global_derivatives_market.pdf (дата звернення: 01.04.2021).

4. Regulation (EU) No 648/2012 of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on OTC derivatives, central counterparties and trade repositories. Official Journal of the European Union L 201/1. Volume 55. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2012.201.01.0001.01.ENG&toc=OJ:L:2012:201:TOC (дата звернення: 01.04.2020)

5. A. Stankovska. Global Derivatives Market. 2016. DOI: 10.1515/seeur-2017-0006. С. 81 - 93. URL: https://www.researchgate.net/publication/317806564_Global_Derivatives_Market (дата звернення: 01.04.2021).

*Міліцина К.М.**

Аргумент китайської кімнати

як одна з перешкод для визначення правового статусу штучного інтелекту

Історично, з появою нових технологій питання їх правового статусу так гостро не поставало, як зараз зі штучним інтелектом (ШІ). Це пов'язано з тим, що міг змінюватися ступінь небезпеки (ризик) нових технологій, але при цьому їх природа залишалася незмінною – вони продовжували перебувати в статусі «інструмента», «помічника» людини.

З розвитком технологій штучного інтелекту ситуація перестала бути такою однозначною. В залежності від виконуваних функцій та ступеню втручання людини в них технології ШІ можуть як залишатися в цьому статусі, так і подолати цей поріг. Питання постають в такому: 1) які фактори свідчать про подолання цього порогу; та 2) якщо такий поріг подоланий, яким правовим статусом має бути наділений штучний інтелект. Відповідь на це питання може бути використана не тільки для технологій ШІ, а й для інших, які долатимуть цей поріг і відповідатимуть критеріям, які мають бути визначені в майбутньому

* Аспірантка спеціальності «Міжнародне право»

Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.ю.н., проф. Довгерт А.С.

з цією метою. Однією з перешкод, яка ускладнює пошук відповіді, є аргумент китайською кімнати, якому присвячені ці тези.

В 1950 році для відповіді на питання «Чи можуть машини думати?» Алан Тюрінг запропонував власний тест, використавши для цього імітаційну гру [1, с. 433]. Цей тест набув надзвичайну актуальність з розвитком штучного інтелекту. Під час проведення тесту учасники не бачать одне одного. Суддя-людина (*прим.* – «суддя» в розумінні цього тесту) ставить питання учаснику з іншої сторони, щоб по відповідях потім винести своє рішення, ким є цей учасник: людиною або машиною. Якщо весь це час суддя спілкувався з машиною, а за результатами цього тесту вказує, що іншим учасником є людина, або взагалі не може визначитися, вважається, що машина пройшла цей тест.

Однак, чи свідчить це про те, що така машина думає?

Аргумент китайської кімнати, який сформулював Джон Серль у 1980 році [2], заперечує це. Те, що машина дає відповіді на питання, не означає, що вона розуміє ці відповіді, усвідомлює їх [3, с. 276]. З аргументу китайської кімнати також випливає відсутність у машини здатності надавати значення чи оцінку (англ. – *to assign values or judgment*) символам, які вона обробляє [4, с. 531; 5].

Більш того, дослідження вказують на те, що люди, які виступають суддями, схильні до соліпсичного стилю опитування: судді в більшості випадків приймають рішення, що іншим учасником є людина, якщо учасник відповідає на їх питання, які в свою чергу сформульовані в такий спосіб, що відповіді на них засновуються на спеціальних знаннях [3, с. 275-276].

Повертаючись до технологій ШІ, тут варто зазначити, що наразі навчити штучний інтелект спеціальним знанням є досягнутою метою. Технології ШІ, які широко розповсюджені сьогодні, мають саме направленість на вирішення конкретних проблем. Навчити ШІ загальним знанням (англ. – *common sense knowledge*) – завдання, яке досі не вдалося вирішити. Це обумовлює те, що ми досі знаходимося на етапі слабого ШІ і не можемо перейти до сильного ШІ [6].

Таким чином, якщо людина набуває досвід з будь-яких джерел та здатна його застосовувати не тільки безпосередньо за таких же умов, а й за різного ступеню відхилень від них або навіть за кардинально інших умов, що є

можливим завдяки загальним знанням, аналогіям, інтуїції тощо, технологіям штучному інтелекту на сьогоднішній день це не підвладно, принаймні поки.

Перешкоди, які обумовлені всім вищезазначеним, полягають в такому.

Оскільки до характеристик сучасних технологій ШІ відносять автономність, яка полягає у і) можливості прийняття рішень самою технологією з мінімальним ступенем втручання людини або взагалі без нього та ii) можливості розвитку від середовища, в якому функціонує технологія, після її запуску, це сприяє активній дискусії з питання перетину штучним інтелектом порогу «помічника», «інструменту», що спричиняє необхідність визначення правового статусу цих технологій. Серед запропонованих варіантів: правосуб'єктність електронної особи, розробка права *sui generis*, реформування існуючого законодавчого регулювання з акцентом на визначення сфер, де такі технології несуть небезпеку і ризики, та на розподіл відповідальності за можливі негативні наслідки, тощо.

Разом з тим сучасний рівень розвитку технологій ШІ (слабкий ШІ) свідчить і) про обмеженість автономності ШІ рамками, заданими до його запуску, і ii) про те, що зміни у потужностях позначилися на кількісній характеристиці обробки, а не на якісній.

Все це ускладнює дискусію з визначення правового статусу ШІ:

- Якщо такі технології є «обмеженими» в тому розумінні, яке було зазначено в цих тезах, чи варто розробляти новий режим для них або ж можна використати існуючі механізми із застереженням про їх реформування для технологій ШІ?
- Чи є необхідними якісні зміни функціонування ШІ (набуття технологіями ШІ можливості усвідомлення та розуміння здійснюваних процесів) для того, щоб розглядати варіант правосуб'єктності технологій ШІ?
- Чи може кількісна характеристика функціонування ШІ (надвисокі обчислювальні потужності, потужності з генерації нових об'єктів і т.д.) слугувати достатньою підставою для розгляду варіантів

правосуб'єктності технологій ШІ, права sui generis або інших варіантів визначення правового статусу ШІ?

Це невиключний перелік питань. Важливість їх вирішення полягає у впливі на визначення правового статусу ШІ в майбутньому (який з режимів буде більш ефективним та безпечним, яким чином має наповнюватися зміст такого режиму і т.д.).

Список використаних джерел:

1. Turing A. M. Computing Machinery and Intelligence. *Mind*. 1950. Vol. LIX, Issue 236. P. 433–460. DOI: <https://doi.org/10.1093/mind/LIX.236.433> (accessed: 19.03.2021).
2. Cole D. The Chinese Room Argument. The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Winter 2020 Edition) / ed. E. N. Zalta. 2020. URL: <https://plato.stanford.edu/archives/win2020/entries/chinese-room/> (accessed: 19.03.2021).
3. Warwick K., Shah H. Assumption of Knowledge and the Chinese Room in Turing Test Interrogation. *AI Communications*. 2014. Vol. 27, No 3. P. 275-283. DOI: <https://doi.org/10.3233/AIC-140601> (accessed: 19.03.2021).
4. Wagner J. Rise of the Artificial Intelligence Author. *The Advocate (Vancouver)*. 2017. Vol. 75, No 4. P. 527-533.
5. Benasayag M., Meyran R. Humans, not machines, create meaning. *The UNESCO Courier*. 2018. Issue 2018-3. URL: <https://en.unesco.org/courier/2018-3/humans-not-machines-create-meaning> (accessed: 22.03.2021).
6. Darlington K. Common Sense Knowledge, Crucial for the Success of AI Systems. *OpenMind*. 2020. URL: <https://www.bbvaopenmind.com/en/technology/artificial-intelligence/common-sense-knowledge-crucial-for-the-success-of-ai-systems/> (accessed: 19.03.2021).

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФАКТИЧНИХ ШЛЮБНИХ ВІДНОСИН У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Динамічний розвиток сучасного світу останніми роками досить суттєво впливає на трансформацію правовідносин у суспільстві. Особливо цікавим у цьому процесі є ті метаморфози, які зараз відбуваються у низці країн у галузі сімейного права. Сімейне право, до останнього часу було одним із найбільш малодосліджених та незмінних складових приватного права, але тепер прийшов влучний час і для його переосмислення та оновлення. Серед досить значного масиву правовідносин, що охоплюється сімейним правом, найбільш актуальним наразі вбачається дослідження правового регулювання саме шлюбних відносин, як наріжного каменю цієї правової сфери. Суттєву роль у цьому процесі грає ознайомлення із зарубіжним досвідом провідних країн, яке може сприяти як удосконаленню національного законодавства, так і міжнародного приватного права в цілому. Особливий інтерес серед таких передових країн викликає Великобританія, яка зовсім нещодавно провела значну роботу щодо вдосконалення правового регулювання не тільки традиційного шлюбу, а й відносно нового об'єкту для сімейного права: так званих «фактичних шлюбних відносин».

У Сполученому Королівстві тривалий час на законодавчому рівні визнавались лише такі традиційні форми шлюбних відносин як релігійний шлюб та офіційний шлюб, що регулювались «Законом про шлюб» 1949 року (Marriage Act 1949), «Законами про шлюб британських підданих» 1915,1916 років (Marriage of British Subjects Acts 1915,1916), та деякими іншими нормативно-правовими актами. Однак 5 грудня 2005 року у Великобританії набрав чинності «Закон про цивільне партнерство» 2004 року (Civil Partnership Act 2004), який передбачає нову форму шлюбних відносин, а саме цивільне

* Аспірант спеціальності «Міжнародне право»

партнерство. Особливістю цього нормативно-правового акту є те, що він регулює цивільне партнерство виключно осіб однієї статті, зокрема, і трансгендерів. Тобто, даний закон залишав поза увагою пари, що складаються із осіб різної статті [1]. Загалом, «Закон про цивільне партнерство» 2004 року був досить прогресивним як для свого часу, та став одним із перших, що врегулював саме фактичні шлюбні відносини між партнерами однієї статті, зокрема, між трансгендерами. Згодом «Закон про цивільне партнерство» 2004 року знайшов своє продовження у «Законі про шлюб одностатевих пар» 2013 року (Marriage (Same Sex Couples) 2013), який розширив права цієї категорії осіб, даючи їм можливість на власний розсуд вибирати форму регулювання шлюбних відносин. Даний закон передбачає можливість укласти таким партнерам також офіційний та релігійний шлюб [2]. Ще одною особливістю цього нормативно-правового акту є те, що своєї дією він охоплює лише Англію та Уельс, але став каталізатором для розробки аналогічних законів у інших частинах Сполученого Королівства, а саме у Шотландії та Північній Ірландії.

Також, слід зазначити, що прийняття вищезазначеного закону, як і відсутність у «Законі про цивільне партнерство» механізму для впровадження цивільного партнерства для різностатевих пар, призвело до виникнення колізії у питанні правового регулювання фактичних шлюбних відносин у Великобританії. Це, в свою чергу, призвело до розгляду у 2018 році Верховним Судом Великобританії справи *Стейфілда-Кейдан (R (on the application of Steinfeld and Keidan) (Appellants) v Secretary of State for International Development (in substitution for the Home Secretary and the Education Secretary) [2018] UKSC 32)*, який в у своєму рішенні визнав дискримінаційним відсутність можливості укладання цивільного шлюбу для партнерів різної статті відповідно до чинного законодавства, та враховуючи статтю 8 (Право на повагу до приватного та сімейного життя) та статтю 14 (Заборона дискримінації) Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року [3].

Вищезгадане рішення Верховного Суду Великобританії було не тільки знаковим у вирішенні даних правовідносин, а й опосередковано вплинуло на

прийняття «Закону про цивільні партнерства, шлюби, реєстрації смерті (реєстрації та ін.)» 2019 року (Civil Partnerships, Marriages, Deaths (Registration etc.) Act 2019), який набрав чинності 26 травня 2019 року. Згідно з розділом 2 цього закону, право на укладання цивільного партнерства разом з одностатевими парами, отримують і різностатеві партнери [4]. Цей нормативно-правовий акт цікавий також тим, що не тільки передбачає поправки у сімейне законодавство Англії та Уельсу, а й зумовив подальше ухвалення таких нормативно-правових актів як «Положення про цивільне партнерство різностатевих пар» 2019 року (Civil Partnership (Opposite Sex Couples) Regulations 2019) у Англії та Уельсі, а також доповнень у «Закон Північної Ірландії (про виконавчі органи та ін.)» 2019 року (Northern Ireland (Executive Formation etc.) Act 2019), «Положення про шлюб одностатевих пар та цивільне партнерство різностатевих пар у Північній Ірландії» 2019 року (Marriage (Same Sex Couples) and Civil Partnership (Opposite Sex Couples) (Northern Ireland) Regulations 2019) у Північній Ірландії та «Біль про цивільне партнерство» 2020 року (Civil Partnership (Scotland) Bill 2020) у Шотландії.

Заслуговує на увагу, також, законопроект «Біль про права співмешканців» (Cohabitation Rights Bill), що знаходиться у британському Парламенті та пройшов вже перше читання у Палаті Лордів. Цей законопроект передбачає правове врегулювання такої форми фактичних шлюбних відносин як співжиття. Згідно з даним законопроектом, статус співмешканців зможуть оформлювати пари, які не перебувають у традиційному шлюбі чи цивільному партнерстві, ведуть спільне господарство понад 3 роки, або мають на утриманні спільних малолітніх дітей [5].

Загалом, правове регулювання шлюбних відносин у Сполученому Королівстві передбачає не тільки такі традиційні форми шлюбних відносин, як релігійний та офіційний шлюб, а і фактичні шлюбні відносини у таких формах як, цивільне партнерство та, у найближчому майбутньому, співжиття.

Вбачається, що досвід правового регулювання фактичних шлюбних відносин у Великобританії може бути цінним для подальшого правового

регулювання фактичних шлюбних правовідносин, як у рамках національного законодавства України, так і у рамках міжнародного приватного права.

Список використаних джерел :

1. Civil Partnership Act 2004. [Електронний ресурс].
<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2004/33/contents>
2. Marriage (Same Sex Couples) 2013. [Електронний ресурс].
<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2013/30/contents>
3. R (on the application of Steinfeld and Keidan) (Appellants) v Secretary of State for International Development (in substitution for the Home Secretary and the Education Secretary) [2018] UKSC 32. [Електронний ресурс].
<https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2017-0060-judgment.pdf>
4. Civil Partnerships, Marriages, Deaths (Registration etc.) Act 2019. [Електронний ресурс].
<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2019/12/section/2>
5. Cohabitation Rights Bill [HL]. [Електронний ресурс].
<https://publications.parliament.uk/pa/bills/lbill/58-01/097/5801097.pdf>

СЕКЦІЯ “МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО”*Савицький В. В.****Особливості залучення висококваліфікованої робочої сили з третіх країн
державами ЄС на прикладі Німеччини**

У країнах-членах ЄС відчувається нестача кваліфікованих працівників у окремих галузях. Так, за оцінками Комісії, вже зараз існує нестача робочої сили і ця тенденція далі буде тільки зростати і свого піку досягне в 2050 р., коли 25 млн. європейців звільняться з роботи і одна третина населення буде старше 65 років. Нестача висококваліфікованих кадрів зростає в країнах-членах ЄС на 3 відсотки в рік, і у цьому аспекті економічний розвиток держав немислимий без припливу мігрантів [1, с. 76-77]. Вирішення зазначених проблем ЄС вбачає у відкритті трудових ринків для висококваліфікованих працівників.

З метою полегшення доступу на ринки праці трудящих-мігрантів, які підпадають під категорію «висококваліфіковані працівники» ЄС було розроблено систему дозволів «блакитна картка» (англ. «Blue card»). Відповідна система була представлена ще у 2007 р. президентом Європейської Комісії Ж. М. Баррозу, а пізніше її було впроваджено у положеннях вторинного законодавства ЄС. Правове регулювання відповідного питання регламентоване Директивою 2009/50/ЄС від 25 травня 2009 р. «Про умови в'їзду та проживання громадян третіх країн для цілей висококваліфікованої зайнятості». Її положення передбачають основні вимоги до працівників та порядку видачі картки, зокрема: максимальний термін видачі картки (Директивою передбачено чотири роки, але держави на власний розсуд можуть його зменшити); професійні та кваліфікаційні вимоги до особи; орієнтований розмір заробітної плати (точний розмір встановлюється законодавством кожної держави-члена окремо, і, як правило, у 1.5 рази перевищує середню заробітну плату в цій державі); процедурні питання тощо [2].

* Аспірант спеціальності «Міжнародне право»

Однак, кожна держава-член у положеннях свого законодавства регламентує відповідне питання. Наприклад, у Німеччині положення щодо «блакитної картки» почали діяти із 2012 р. Термін її дії складає чотири роки. Поріг заробітної плати у Німеччині складає приблизно 44,800 євро в рік, однак для інженерів, лікарів, ІТ-спеціалістів та деяких інших професій, серед яких спостерігається дефіцит – від 35 000 євро в рік [3, с. 15]. Для отримання «блакитної картки» у Німеччині особа повинна відповідати наступним встановленим вимогам, зокрема: мати диплом про вищу освіту у відповідній галузі та досвід роботи у цій спеціальності не менше п'яти років; укласти договір із роботодавцем не менше ніж на однорічний термін; відповідати встановленому порогу річної заробітної плати. Наявність у іноземного працівника «блакитної картки» Німеччини надає можливість йому вільно перевезти із собою членів власної родини. Крім того, відповідний дозвіл надає можливість на вільні подорожі у межах ЄС.

Важливою перевагою для іноземних працівників, які отримали «блакитну картку» є можливість отримати дозвіл на проживання після трьох років працевлаштування у Німеччині, а у випадку, якщо особа володіє німецькою мовою – термін скорочується на два роки.

На нашу думку, відповідні пільги є перевагою для висококваліфікованих працівників, які працевлаштовуються у Німеччині, адже для отримання дозволу на проживання на території ЄС особа має безперервно на законних підставах прожити на території ЄС не менше п'яти років. У випадку ж німецького законодавства для осіб, які отримали «блакитну картку», такий термін скорочується для трьох/двох років, що може стати вагомою перевагою для працівників.

Крім того, німецька «блакитна картка» надає своєму власнику також низку інших переваг, до яких належить: можливість перебувати за кордоном протягом 12 місяців без втрати права на проживання (те саме стосується і членів сім'ї); можливість бути у пошуку роботи протягом 3 місяців без втрати права на проживання; можливість подати заявку на отримання «блакитної картки» в іншій державі-члені після 18 місяців роботи у Німеччині;

необмежений доступ до ринку праці для членів сім'ї без додаткового проходження тестування [3, с. 18]. Слід відзначити, що кількість карток, які видаються у Німеччині, щороку зростає. Так, у 2019 р. в Німеччині було зареєстровано 31220 «блакитних карток» проти 27241 у попередньому 2018 р. Загалом, статистика 2013-2019 рр., наведена Федеральним управлінням з питань міграції та біженців, виглядає наступним чином: 2013 р. – 11290; 2014 р. – 11848; 2015 р. – 14468; 2016 р. – 17362; 2017 р. – 21787; 2018 р. – 27241; 2019 р. – 31220 [4]. Офіційної статистики на 2020 р. поки немає, однак вважаємо, що цифри будуть значно нижчими. Проте, зменшення кількості виданих «блакитних карток», яке очікується у 2020 р., жодним чином не пов'язане із зменшенням інтересу до програми або обмеженнями Німеччини, а скоріше витікає із загальносвітової ситуації із карантинними заходами, пов'язаними із пандемією Covid-19. Спираючись на статистичні дані можна стверджувати, що залучення працівників за системою «блакитних карток» щороку набирає обертів та відіграє на користь як трудовим мігрантам, так і державі, яка їх залучає.

Таким чином, можемо констатувати, що Німеччина наразі має лояльні умови для іноземних висококваліфікованих працівників. По-перше, її законодавство передбачає максимальний дозволений Директивою від 2009 р. період чинності «блакитної картки» (чотири роки), що звільняє працівника від додаткових дій щодо її постійного поновлення та продовження. По-друге, надає можливість отримання дозволу на проживання після трирічного (дворічного) терміну проживання та працевлаштування. По-третє, регламентує суттєві переваги у питанні працевлаштування родини, перебування за кордоном та подачі заявки на роботу в іншій країні. В цілому, можна стверджувати, що держави-члени серйозно налаштовані на заохочення прибуття висококваліфікованої робочої сили на свою територію з метою забезпечення власних економічних потреб та потреб на ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Єлейко І. В. «Блакитна карта» як інструмент залучення висококваліфікованої робочої сили країнами-членами ЄС. Глобальні та національні проблеми економіки. 2014. Вип. 2. С. 76-80.
2. Council Directive 2009/50/EC of 25 May 2009 on the conditions of entry and residence of third-country nationals for the purposes of highly qualified employment . URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32009L0050> (дата звернення: 12.03.2021).
3. Bellini S. EU Blue Card: A promising tool among labour migration policies? A comparative analysis of selected countries. Berlin: Institute for International Political Economy, 2016. 39 p.
4. Zahlen zur Blauen Karte, 22.05.2019. Bundesamt für Migration und Flüchtlinge. URL: <https://www.bamf.de/DE/Themen/Statistik/BlaueKarteEU/blauekarteeu-node.html> (дата звернення: 12.03.2021).

*Синявський П.М. **

Європейський вектор цифровізації міграційних процесів в Україні

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 360 центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику у сферах міграції, у тому числі протидії нелегальній міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів визначено Державну міграційну службу України (ДМС). [1]

Впровадження цифрових технологій та використання ІТ-інструментів в ДМС сприяє як вдосконаленню внутрішніх робочих процесів, так і суттєво полегшує взаємодію між працівниками та іноземними громадянами під час надання адміністративних послуг. Для цього в ДМС використовується спеціальне програмне забезпечення. Насамперед, йдеться про Єдину

* Аспірант, спеціальності 293 – «Міжнародне право»

Кафедра Порівняльного та європейського права Інституту міжнародних відносин КНУ ім. Тараса Шевченка
Федорова А.Л., кандидат юридичних наук, доцент.

інформаційно-аналітичну систему управління міграційними процесами (ЄІАС УМП) та систему «Облік запитів про реадмісію та транзитне перевезення».

Ці системи реалізуються ДМС в рамках проекту «Підтримка управління міграцією та притулком в Україні», який фінансується ЄС та імplementується Представництвом Міжнародної організації з міграції в Україні. Вказаний проект має на меті приведення процесів управління міграційними процесами у відповідність до європейських та міжнародних стандартів, зокрема – шляхом посилення інституційної та технічної спроможності державних органів [2].

Повноцінне впровадження вказаних систем дозволить повністю відмовитись від паперового ведення особових справ, призведе до скорочення термінів оформлення документів та суттєво спростить отримання і підвищить якість надання адміністративних послуг іноземцям та особам без громадянства.

ДМС успішно завершено тестування системи «Облік запитів про реадмісію та транзитне перевезення» з компетентним органом Республіки Польща та наразі започатковано робочий процес щодо залучення до тестування системи з компетентними органами Королівства Бельгія та Республіки Австрія [3].

Концепцію створення ЄІАС УМП та визначення ДМС замовником робіт із її створення затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2012 року № 870-р [4]. З цього часу розпочато складний процес розроблення і прийняття відповідних законодавчих актів для забезпечення збирання, зберігання та використання інформації про іноземців та осіб без громадянства, а також нормативно-правових актів, які врегульовують застосування інформаційних технологій для забезпечення обміну інформацією з відповідними органами виконавчої влади.

Наразі ЄІАС УМП включає в себе підсистеми «Адміністративні правопорушення» і «Облік іноземців та біженців».

Засобами підсистеми «Адміністративні правопорушення» оформляються усі справи про адмінправопорушення, розгляд яких віднесено до компетенції ДМС. У червні 2020 року спільно з розробниками було проведено модернізацію підсистеми, наразі ж триває процес вдосконалення окремих її напрямів.

У свою чергу, з допомогою інформаційної підсистеми «Облік іноземців та біженців» здійснюється ефективний контроль за видачею документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус – для запобігання їх підробленню або незаконному використанню. Також у підсистемі, з метою оперативної перевірки поданих іноземцями та особами без громадянства документів, налагоджено інформаційну взаємодію з МЗС щодо перевірки виданих іноземним громадянам віз.

Слід зазначити, що підсистема «Облік іноземців та біженців» містить декілька важливих функціоналів, зокрема: «Легальний мігрант», «Захист в Україні», «Незаконні мігранти», «Пункт тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства» та «Пункт тимчасового розміщення біженців».

Так, завдяки функціоналу «Легальний мігрант» забезпечується документування іноземців та осіб без громадянства посвідками на постійне та тимчасове проживання. Протягом 2020 року оформлено 58 765 посвідок на тимчасове проживання та 19 251 посвідку на постійне проживання [5].

Функціонал «Захист в Україні» використовується для здійснення розгляду заяв та оформлення документів, необхідних для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, втрату, скасування і позбавлення цього статусу та інших процедурних дій, передбаченими Законом України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» (до прикладу, рішення про прийом заяви, рішення про оформлення документів, співбесіди, дактилоскопіювання та ін.).

У окремих функціоналах підсистеми запроваджено декілька пілотних проектів. Так, в рамках функціоналу «Незаконні мігранти» територіальними органами/підрозділами ДМС забезпечується підготовка, розгляд, погодження та затвердження матеріалів щодо добровільного повернення, примусового повернення, примусового видворення та заборони в'їзду в Україну стосовно іноземців та осіб без громадянства, які порушили законодавство про правовий статус іноземців та осіб без громадянства, або в'їзд яких в Україну є небажаним.

За допомогою функціоналу «Пункт тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства» здійснюється автоматизований облік іноземців та осіб без громадянства, які розміщуються територіальними органами/підрозділами ДМС в пунктах тимчасового перебування іноземців, у тому числі – щодо яких здійснюються заходи з метою їх примусового видворення та реадмісії.

Завдяки функціоналу «Пункт тимчасового розміщення біженців» здійснюється автоматизований облік шукачів захисту в Україні, які розміщуються в пунктах тимчасового розміщення біженців міжрегіональними підрозділами у справах біженців територіальних органів ДМС.

Таким чином, цифровізація міграційних процесів в Україні відбувається з урахуванням європейських стандартів у співпраці та за допомогою ЄС, сприяє зміцненню технічного потенціалу ДМС, підвищує її ефективність як органу, що формує та реалізує державну політику у міграційній сфері. Також, використання ДМС передових цифрових практик управління міграційними процесами суттєво підвищує якість надання іноземним громадянам адміністративних послуг, при цьому забезпечуючи належний рівень національної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Положення про Державну міграційну службу України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/360-2014-%D0%BF#Text>
2. Сайт МОМ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.iom.org.ua/ua/novyuy-proekt-yes-dopomozhe-ukrayini-vyvesty-upravlinnya-migraciyeyu-ta-prytulkom-na-riven>
3. Сайт ДМС. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dmsu.gov.ua/news/dms/9043.html>
4. Розпорядження КМУ від 07.11.2012 № 870-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/870-2012-%D1%80#Text>

5. Сайт ДМС. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dmsu.gov.ua/assets/files/statistic/year/2020_12.pdf

*Fokina N.V.**

Institutional Mechanism for State Aid in EU in the Context of COVID-19 Pandemic

State aid institute, being a part of EU competition law with its respective institutional framework for enforcing state aid rules and monitoring compliance with them was not immune from exposure to ramifications of COVID-19 pandemic. Unprecedented global developments and restrictions led to major game-changing trends in the role of government regulation of and intervention in economy.

The most prominent tendency in state aid during pandemic is very intensified cooperation between EU Commission and national competition authorities as well as decentralization of institutional mechanism under State Aid Temporary Framework given the need to remedy possible severe disturbance of the economy, especially small and medium enterprises. This trend is triggered by the need to provide response to requests from Member States as soon as possible and to ensure that no backlog of pending cases occurs given the very urgent nature of address expected by undertakings in need of state support in the times of COVID crisis. Therefore, it is worthwhile to mention that national competition authorities in some cases are allowed to take decisions measures without notifying the Commission and receiving its approval. However, this trend does not cover all the instances; there are categories of measures mandatorily requiring Commission's approval after notification thereto.

It is essential to take into account that there were precedents of such diversification of EU competition institutional mechanism before COVID-19 pandemic. Thus, given another EU enlargement in 2004, based on Council Regulation 1/2003 [1], national competition authorities were given broader powers in respect of competition rules enforcement. However, with the enlargement process the

* PhD student; 1st year, international law

shifts in institutional mechanism were not as fast-paced as in the case of state aid during the pandemic.

Before giving a more detailed account of differing powers of national competition authorities and European Commission, it is worthwhile to present a brief overview of institutional capacity at supranational level. Promptly after the COVID-19 outbreak, Directorate General on Competition set-up respective channels of communication, to provide assistance Member States with any questions that may arise in respect of measures falling within the Temporary Framework or as to the Recovery and Resilience Facility State aid guiding templates; moreover, DG Competition published State aid guiding templates to help Member States draft national plans pursuant to the Recovery and Resilience Facility. [2] This has demonstrated strong guidance in matters causing difficulties for Member States, streamlining and unifying to a reasonable extent possible notifications and reiterated the Commission's role in ensuring proper institutional capacity in times of crisis. Moreover, many practitioners and academia representatives have many times emphasized unprecedented efficiency of DG Competition in matters relating to state aid and drawing parallels with swiftness of work during 2008 financial crisis. [3]

In terms of decentralization of powers among authorities constituting institutional mechanism for state aid, the Temporary Framework outlined the measures that can be given green light to without notification to and approval of the European Commission. These measures cover financial support granted to consumers directly, those applicable to all companies and measures according to General Block Exemption Regulation. There is rationale behind such an approach is that financial support benefiting consumers directly is not state aid under Article 107 (1) of TFEU; measures applied to all companies cannot be qualified as state aid under Article 107 (1) of TFEU as there is no selective advantage conferred by them to undertakings; and, although measures covered by GBER constitute state aid, their nature is not such as to require full attention of the European Commission during the pandemic.

Therefore, although national competition authorities are given broader powers in terms of state aid rules enforcement compared to pre-pandemic framework, still they are not given full powers in terms of all types of measures that may constitute

state aid. There is a requirement to notify the Commission and get its approval for measures falling within Article 107(2)(b) of the TFEU – compensation for damages caused by natural disasters and exceptional occurrences, measures to remedy a serious disturbance in the economy of a Member State (Article 107(3)(b) of the TFEU), Rescue and restructuring aid (Article 107(3)(c) of the TFEU). These are more complex measures; therefore, they cannot be dealt with at national level only.

In terms of natural disasters, European Commission on numerous occasions approved state aid measures, even within 24 hours, when it established a direct causal link between exceptional occurrences and damages caused because of COVID-19 restrictions. However, in any cases the principle of proportionality and no overcompensation has to be met as it is the intrinsic feature of EU state aid and competition system as a whole unlike the concept of ‘troubled damages’ in US antitrust law.

As far as measures to remedy a serious disturbance in the economy of a Member State is concerned, it requires a more complex assessment on the part of Commission. These measures cover direct grants, repayable advances or tax advantages; guarantees on loans; subsidised interest rates for loans. [4] These measures are mostly aimed at small and medium enterprises and their viability.

As for courts of the Member States, General Court and the Court of Justice, more time is needed to see the impact of pandemic on case law as cases dealt with by the ECJ now cover developments in pre-COVID-19 period.

Therefore, institutional framework for enforcing state aid rules in the EU during pandemic saw a number of unprecedented developments. DG Competition has demonstrated the ability to address challenges in an extremely efficient manner, arrange overall business processes for notifying measures to the Commission and deal with cases falling within the scope of its powers. There has been decentralization of institutional mechanism as well as national competition authorities may now grant certain support measures without prior approval of the Commission. As for case law, it will take more time to assess the impact of the pandemic.

List of the sources used:

1. Council Regulation (EC) No 1/2003 of 16 December 2002 on the implementation of the rules on competition laid down in Articles 81 and 82 of the Treaty (Text with EEA relevance [electronic source] // The European Commission website. – access date 2 April 2021 – Access mode: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003R0001&from=en>
2. State aid rules and coronavirus // The European Commission website. – access date 2 April 2021 – Access mode: https://ec.europa.eu/competition/state_aid/what_is_new/covid_19.html
3. State aid rules in pandemic times: Flexing or bending? // DLA Piper website. – access date 2 April 2021 – Access mode: <https://www.dlapiper.com/en/us/insights/publications/2020/09/antitrust-matters-august-2020/state-aid-rules-in-pandemic-times/>
4. Communication from the Commission – Temporary Framework for State Aid Measures to Support the Economy in the Current Covid-19 Outbreak [electronic source] // The European Commission website. – access date 2 April 2021 – Access mode: https://ec.europa.eu/competition/state_aid/what_is_new/TF_informal_consolidated_version_as_amended_28_january_2021_en.pdf

*Футорянська К.П.**

Застосування Правила 39 Регламенту Європейського суду з прав людини у справі пана Навального: можливі наслідки та особливості виконання

Практика Європейського суду з прав людини (надалі – ЄСПЛ або Суд) вказує на щорічне систематичне зростання кількості запитів щодо застосування Правила 39 Регламенту Суду за індивідуальними заявами [1]. Однак ЄСПЛ

* Аспірантка спеціальності “Міжнародне право”,

Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: Федорова Алла Леонідівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри порівняльного і європейського права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

встановлює тимчасові заходи у виключних випадках, коли аналіз конкретних обставин, в яких перебуває заявник, вказує на існування статусу жертви та “ризиком заподіяння неминучої та не виправданої шкоди” [2]. Застосування Європейським судом з прав людини 16 лютого 2021 року тимчасових заходів у справі пана Навального (*application no. 4743/21*) відповідно до Правила 39 Регламенту Суду може стати своєрідним тригером подальшого збільшення кількості відповідних запитів, де, зокрема, заявники проситимуть ЄСПЛ встановити аналогічну міру – звільнення особи, яка перебуває в умовах несвободи. Питання наразі є актуальним та дискусійним для регіонального правозахисного порядку денного. У зв’язку із зазначеним, вбачається за доцільне проаналізувати наслідки призначення такого тимчасового заходу та відповідно виконання державою Правила 39 Регламенту Суду.

Запити до Європейського суду з прав людини із проханням призначення за Правилу 39 Регламенту Суду такого заходу як звільнення особи, що перебуває в умовах несвободи, не є чимось новим для практики ЄСПЛ (наприклад, *Savchenko v. Russia (application no. 50171/14)*, *Özakça v. Turkey (application no. 45940/17)*, *Gülmen v. Turkey (application no. 46171/17) та ін.*). У той же час, враховуючи всі обставини та умови, в яких перебували заявники, Європейський суд з прав людини уникав позитивного реагування на такі запити та застосування Правилу 39 Регламенту.

20 січня 2021 року представниця Олексія Навального звернулась до ЄСПЛ із запитом щодо встановлення у якості тимчасового заходу за Правилу 39 Регламенту Суду – негайного звільнення особи із під варти. Зазвичай Суд приймає рішення про (не)застосування тимчасових заходів у найкоротші терміни. Враховуючи складність ситуації та обставини пана Навального, ЄСПЛ звернувся до уряду Російської Федерації з проханням надати відповіді на запитання щодо умов перебування Олексія Навального під вартою. 26 січня 2021 року Європейський суд з прав людини отримав відповідь від Росії, а 16 лютого 2021 року Палата ЄСПЛ у складі із семи суддів в інтересах особи та задля належного провадження у справі вирішила призначити відповідно до Правилу 39 Регламенту Суду такий захід як звільнення особи з під варти. Більш

того, ЄСПЛ зазначив, що таке рішення має бути виконано негайно. Варто звернути увагу, що Суд пояснив застосування таких заходів тим, що врахував характер та ступінь ризику для життя пана Навального та діяв у світлі обставин перебування під вартою заявника [3]. Варто зазначити, що зазвичай ЄСПЛ не обґрунтовує (не)застосування Правила 39 Регламенту, чим залишає відкритим питання про більш конкретні критерії (не)прийняття ухвали про тимчасові заходи. У випадку пана Навального обґрунтування є дуже широким за змістом та вказує на виключність обставин. Такий підхід дає підставу вважати, що навряд чи у майбутній практиці Суд звертатиметься до такого заходу. У той же час розширення тимчасових заходів, що можуть бути застосовані Європейським судом з прав людини, відбулось.

Загальновідомо, що ЄСПЛ є незалежною – аполітичною - регіональною правозахисною судовою установою і всі рішення приймаються задля захисту прав та основних свобод людини. Питання так званої “червоної лінії”, яку ЄСПЛ не може перетинати, лежить в площині, зокрема, предметної юрисдикції Суду.

У відповідь на ухвалу про застосування Правила 39 у справі пана Навального Російська Федерація зазначила, що така вимога є явно політичною і завідомо невиконуваною, зокрема, через те, що “це явне втручання в діяльність судової влади суверенної країни” [4]. Таким чином, Росія чітко дала зрозуміти, що не виконуватиме призначені заходи, та, зокрема, за результатами судового засідання 20 лютого 2021 року пана Навального залишили під вартою [5]. У зв’язку з чим варто звернути увагу на наступне.

Практика Європейського суду з прав людини показує, що невиконання державами заходів за Правилем 39 Регламенту ЄСПЛ є поодинокими випадками, що обґрунтовуються існуванням більш вагомих обставин (наприклад, *case of Trabelsi v. Belgium (application no. 140/10)*, *case of Al Saadon and Mufdhi v. the United Kingdom (application no. 61498/08)*, та ін.). Однак, держави зазвичай визнають закріпленій у судовій практиці ЄСПЛ взаємозв’язок - Правило 39 Регламенту ЄСПЛ є обов’язковим в силу обов’язковості ст. 34 Конвенції про захист прав людини та основоположних

свобод 1950 року (*case of Mamatkulov and Askarov v. Turkey (application no. 46827/99)*, *case Olaechea Cahuas v. Spain (application no. 24668/03)*, *case Aoulmi v. France (application no. 50278/99)*, та ін.). У той же час, варто звернути увагу, що раніше у *справі Amirov v. Russia (application no. 51857/13)* Російська Федерація зазначала, що “юридично обов'язкова сила тимчасового заходу, призначеного відповідно до Правила 39 Регламенту Суду, не може впливати з обов'язковості ст. 34 Конвенції або з будь-яких інших положень Конвенції [Європейської конвенції з прав людини]” [6, п.62].

Таким чином, практика (не)виконання державами заходів, призначених ЄСПЛ за Правилем 39 Регламенту Суду, показує, що воля держави є фундаментом (не)виконання таких заходів. Закріплення юридично обов'язкової сили Правила 39, наприклад, шляхом прийняття Протоколу до Європейської конвенції з прав людини дозволило б уникнути вибірковості у виконанні таких заходів. У той же час відкритим питанням залишається наявність волі держав на прийняття відповідного Протоколу. Іншим шляхом реагування на вибірковість держав в питанні (не)виконання ухвали про Правило 39 Регламенту Суду може стати Комітет Міністрів Ради Європи, а також можливо Парламентська Асамблея Ради Європи (наприклад, через висвітлення питань у Резолюціях, як в інструменті м'якого права).

Список використаних джерел:

1. European Court of Human Rights. Rule 39 requests granted and refused in 2018, 2019 and 2020 by respondent State [Електронний ресурс] / European Court of Human Rights – Режим доступу до ресурсу: https://www.echr.coe.int/Documents/Stats_art_39_01_ENG.pdf (станом на 18 березня 2021 року).
2. European Court of Human Rights. Case of Mamatkulov and Askarov v. Turkey (applications nos. 46827/99 and 46951/99) [Електронний ресурс] / European Court of Human Rights – Режим доступу до ресурсу: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"appno":\["46827/99"\],"itemid":\["001-68183"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (станом на 18 березня 2021 року).

3. European Court of Human Rights. Case of Navalny v. Russia (application no. 4743/21) [Електронний ресурс] / European Court of Human Rights – Режим доступу до ресурсу: : <https://www.coe.int/en/web/portal/-/european-court-of-human-rights-asks-russia-to-release-aleksey-navalnyy> (станом на 27 березня 2021 року).
4. Приговор Навальному: у ЕСПЧ нет возможности надавить на Россию [Електронний ресурс] // DW. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.dw.com/ru/prigovor-navalnomu-u-espch-net-vozmozhnosti-nadavit-na-rossiju/a-56610400> (станом на 30 березня 2021 року).
5. Два последних слова [Електронний ресурс] // Навальный. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://navalny.com/p/6469/> (станом на 30 березня 2021 року).
6. European Court of Human Rights. Case of Amirov v. Russia (application no. 51857/13) [Електронний ресурс] / European Court of Human Rights. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: [https://hudoc.echr.coe.int/rus#{"fulltext":\["Amirov"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\],"itemid":\["001-148225"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/rus#{) (станом на 30 березня 2021 року).

*Шукюров Тархан Юсіф огли**

Особливості застосування практики Європейського суду з прав людини Конституційним Судом Азербайджану

Співпраця з Радою Європи та ратифікація Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (ЄКПЛ) були одними з основних векторів європейського демократичного розвитку Азербайджанської Республіки. Азербайджан набув повноправного членства у Раді Європи 25 січня 2001 року та вже через рік, 15 квітня 2002 року взяв на себе зобов'язання за Європейською конвенцією з прав людини. [1] З цієї дати ЄКПЛ набула статусу

* Аспірант спеціальності «Міжнародне право»,

Кафедра порівняльного і європейського права ІМВ КНУ ім. Т. Шевченка
науковий керівник: К.В. Смирнова, д.ю.н., проф. кафедри порівняльного і європейського права ІМВ КНУ ім. Т. Шевченка

частини національного законодавства, адже, як і Конституція України, Конституція Азербайджанської Республіки передбачає, що міжнародні договори, учасницею яких є Азербайджан, становить «невід'ємну складову частину системи національного законодавства».[2]

Важливе значення Європейській конвенції як основного документу у сфері захисту прав людини на європейському континенті неодноразово відзначав Конституційний Суд Азербайджану, причому, голова Суду, Ф. Абдуллаєв підкреслював, що розуміючи роль Європейської конвенції для впровадження єдиних стандартів прав людини, Конституційний Суд Азербайджану посилався на цей договір та практику ЄСПЛ ще навіть до її ратифікації.[3, 91]

Сьогодні, застосування Конвенції та практики ЄСПЛ як цілісного комплексу є поширеним явищем у Конституційному Суду Азербайджану, який, залежно від ситуації обирає різні способи застосування ЄКПЛ та її тлумачення Європейським судом з прав людини. Так, у рішенні від 14 лютого 2019 р. за скаргою Г. Джафарова [4] Конституційний Суд спочатку послався на цілу низку міжнародно-правових документів, у тому числі на статтю 6 ЄКПЛ підкреслюючи, що об'єктивний і справедливий захист судом прав і свобод людини визнається як невід'ємне право людини як на національному рівні, так і в міжнародному праві. Далі, Конституційний Суд застосував правову позицію ЄСПЛ, сформульовану у рішенні «Авотіньш проти Латвії» 2016 р. стосовно того, що клопотання про визнання і направлення на виконання рішення суду іноземної держави, з точки зору забезпечення справедливого судового розгляду не може бути задоволено без попереднього розгляду відповідного рішення, а обсяг таких перевірок має залежати від характеру справи. У цьому ж рішенні Конституційний Суд звернувшись і до рішень ЄСПЛ у справах Хорнсбі проти Греції 1997 р. та Стамова проти Болгарії 2017 р., підкресливши, що правове визнання виконання рішення, прийнятого тим чи іншим судом, є невід'ємною складовою частиною судового розгляду. Цю позицію Європейського суду Конституційний Суд Азербайджану неодноразово застосовував у своїй практиці і раніше. Застосування суддями не тільки статей Конвенції та надання переліку

рішень ЄСПЛ з відповідних питань, а посилання саме на правові позиції Європейського суду вважається найбільш повним та ефективним способом застосування конвенційних стандартів.

Разом з тим, інколи, як наприклад, у рішенні від 29 липня 2019 року при розгляді питання щодо меж обмежень прав і свобод людини Конституційний Суд послався на статтю 1 Протоколу 1 до Конвенції, не додаючи посилань на практику ЄСПЛ.[5] У даному випадку мова йде про застосування положення Конвенції не більш як додаткового способу аргументації для обґрунтування власної позиції, надаючи такому посиланню більш формальний декларативний характер.

Зростанню кількісних показників застосування ЄКПЛ та практики ЄСПЛ у цілому судами Азербайджану сприяють також активні навчальні та тренінгові програми для суддів, переклад довідників із застосування ЄКПЛ, матеріалів Суду азербайджанською мовою, запровадження спеціальних проектів Ради Європи з питань імплементації ЄКПЛ та практики ЄСПЛ в Азербайджані.

На належне застосування ЄКПЛ Конституційним Судом Азербайджану вплинуло також прийняття у 2002 році з метою приведення здійснення прав і свобод у відповідність до Європейської конвенції з прав людини окремого конституційного закону «Про регулювання здійснення прав і свобод людини в Азербайджанській Республіці».[6] Законом було закріплено право особи оскаржити до Конституційного суду рішення органів законодавчої, виконавчої та судової влади, муніципальні акти, що порушують права і свободи людини, та право судів звертатися щодо тлумачення Конституції та законів Азербайджану в зв'язку з питаннями здійснення прав і свобод людини.

Таким чином, незважаючи на відсутність окремого законодавчого положення про статус практики ЄСПЛ та визнання її джерелом права, як це було зроблено в Україні Законом «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», Конституційний Суд Азербайджану достатньо часто для обґрунтування власних позицій у справах та ухвалення рішень посилається не тільки на статті ЄКПЛ, протоколів до неї та рішення ЄСПЛ, але й на правові позиції та тлумачення, сформульовані

Європейським судом з прав людини. Новим поштовхом до подальшого належного застосування Конвенції Конституційним Судом може бути ратифікація Азербайджаном Протоколу 16 до ЄКПЛ та наділення його правом звертатися за консультативним висновком до ЄСПЛ у передбачених випадках. Це може сприяти як покращення імплементації конвенційних стандартів на національному рівні, так і зменшенню кількості заяв до Європейського суду з прав людини проти Азербайджану.

Список використаних джерел:

1. Azerbaijan. 47 States, one Europe. URL: <https://www.coe.int/en/web/portal/azerbaijan>
2. Конституция Азербайджанской Республики, 12 ноября 1995 года. // Офіційний сайт Президента Азербайджанської Республіки. URL: <https://ru.president.az/azerbaijan/constitution>
3. Абдуллаєв Ф. Вплив прецеденту Європейського суду на конституційне правосуддя в Азербайджані // Вісник конституційного Суду України. – № 6. – 2005. – С.90-91
4. Постановление Пленума Конституционного суда Азербайджанской Республики О проверке соответствия определения Гражданской коллегии Верховного суда Азербайджанской Республики от 4 декабря 2017 года Конституции и законам Азербайджанской Республики по жалобе Г.Джафарова от 14 февраля 2019 г. URL: <http://www.constcourt.gov.az/decisions>
5. Постановление Пленума Конституционного суда Азербайджанской Республики О толковании статьи 36.9 Семейного кодекса Азербайджанской Республики во взаимосвязи со статьей 377.1 Гражданского кодекса Азербайджанской Республики от 29 июля 2019 года. URL: <http://www.constcourt.gov.az/decisions>
6. Constitutional law of the Republic of Azerbaijan On regulating of implementation of human rights and liberties in the Republic of Azerbaijan. URL: <http://www.constcourt.gov.az/legislation/46>

СЕКЦІЯ “СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ”

*Жолос Т.О.**

Проблема гетерогенності досліджень в економічній літературі

Одним з головних питань в сучасній економічній науці є те, як тлумачити результати емпіричних досліджень та застосовувати їх висновки при розробці національної економічної політики. Це питання ускладнюється тим, що у різних дослідження одних і тих самих явищ можуть застосовуватися різні методології, що можуть призводити до діаметрально протилежних висновків. Саме ця гетерогенність досліджень є предметом цих тез.

Для оцінки порівнянності результатів різних статей, в економічній науці все частіше застосовується запозичена з доказової медицини I^2 статистика [1]. Ця статистика приймає значення у інтервалі від 0% до 100% і позначає, який відсоток варіації у розмірах емпіричних оцінок ефекту, що є предметом певної сукупності статей, виникає через методологічні відмінності у зазначених статтях, а не просту похибку вибірки.

В цих тезах робиться спроба оцінити гетерогенність економічних досліджень на прикладі літератури з синхронізації ділових циклів. Відповідна вибірка складається з 139 наукових праць, в тому числі — 92 опублікованих статей, 35 робочих статей, 5 тез, 1 презентації і 6 праць здобувачів різних наукових ступенів. Із зазначеної сукупності праць було зібрано емпіричні оцінки зв'язку між синхронністю ділових циклів та її різноманітними детермінантами. Далі, за допомогою методології аналізу статей з корельованими емпіричними оцінками Л. Хеджес, Є. Тіптон і М. Джонсон [2], було розраховано I^2 статистику тих комбінацій залежної та пояснювальних змінних, що найчастіше за все зустрічалися.

*Аспірант спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини

Інститут міжнародних відносин КНУ ім. Тарас Шевченка

Науковий керівник: д.е.н., проф. В.І. Мазуренко

Дані по максимальному, мінімальному та середньому значеннях емпіричних оцінок зв'язку між синхронністю ділових циклів (що визначається як кореляцію між діловими циклами двох країн) та її різними детермінантами, разом із I^2 статистикою для кожної такої комбінації, представлено у таблиці 1:

	Пояснювальна змінна	Макс.	Мін.	Просте середнє	I^2	Кількість праць
1	Сума індексів обмежень на рух капіталу	0,02	-0,22	-0,03	92,15%	4
2	Кореляція бюджетних дефіцитів	0,81	-0,43	0,15	76,94%	9
3	Кореляція темпів зростання грошового агрегату M2	1,22	-0,56	0,14	55,25%	5
4	Логарифм індексу інтенсивності двосторонньої торгівлі	0,92	-0,138	0,10	95,12%	19
5	Логарифм індексу інтенсивності двосторонньої торгівлі, зваженого на ВВП	5,77	-0,42	0,19	99,65%	15
6	Індекс внутрішньогалузевої торгівлі	5,73	-4,04	0,40	83,91%	13
7	Абсолютна різниця у індексах спеціалізації Кругмана	12,48	-5,74	-0,29	87,75%	22

Таблиця 1: Гетерогенність досліджень з тематики синхронізації ділових циклів.
Джерело: власні розрахунки автора.

Згідно з рекомендаціями Д. Дікс щодо тлумачення I^2 статистики [3], шість з семи наведених оцінок цієї статистики знаходяться у інтервалі від 75% до 100%, що засвідчує про високий рівень гетерогенності, а одна оцінка — 55,25% — засвідчує про помірний рівень гетерогенності. Отже, література з синхронізації ділових циклів характеризується помірно-високим рівнем гетерогенності. Це свідчить про те, що варіація у розмірах емпіричних оцінок зв'язку між синхронністю ділових циклів та її різноманітними детермінантами переважним чином виникає через методологічні відмінності у різних дослідженнях, а не через просту похибку вибірки.

Високий ступінь гетерогенності має практичні наслідки для проведення систематичного огляду літератури. Для синтезу сумарної оцінки ефекту, що досліджується в декількох статтях, існує два класи моделей: моделі з фіксованим ефектом та моделі з випадковими ефектами [4].

В моделях з фіксованим ефектом припускається, що ефект, що є предметом публікацій, що включаються до систематичного огляду, має єдине істинне значення. Застосування цього класу моделей є доречним у випадку гомогенності зазначених статей; така ситуація часто зустрічається в медичних науках, де клінічні випробування проводяться відповідно до стандартизованої методології.

В моделях з випадковими ефектами, з іншої сторони, припускається, що істинне значення ефекту має певний розподіл. Застосування цього класу моделей є доречним у випадку гетерогенності публікацій, що включаються до систематичного огляду; така ситуація зустрічається, коли існують суттєві відмінності між методологіями різних дослідників. Помірно-високе значення I^2 статистики для вибірки статей, що є предметом цих тез, наводить на думку про те, що, принаймні у випадку літератури з синхронізації ділових циклів, варто застосувати моделі з випадковими ефектами.

Іншим широкоживаним способом систематичного огляду гетерогенних статей є підгруповий аналіз, що передбачає розподілення зазначених публікацій на більш гомогенні підгрупи зі схожими методологіями [5].

Отже, за допомогою I^2 статистики, в цих тезах було виявлено, що література з синхронізації ділових циклів характеризується помірно-високим рівнем гетерогенності. Це може свідчити про те, що результати індивідуальних досліджень в цій галузі економічної науки варто тлумачити консервативно, оскільки вони можуть бути дійсними лише для окремого методу аналізу чи окремої групи країн. Проте цей висновок не варто екстраполювати на економічну науку в цілому, оскільки застосування методів систематичного огляду для аналізу економічної літератури є досить новою течією, і свідчення про наявність гетерогенності для більш загальної вибірки економічних статей поки залишаються обмеженими.

Список використаних джерел:

1. Higgins J.P., Measuring inconsistency in meta-analyses / J.P. Higgins, S.G. Thompson, J.J. Deeks, D. G. Altman // *BMJ (Clinical research ed.)*. – 2003. – Vol. 327, Issue 7414. – pp. 557–560. – URL: <https://doi.org/10.1136/bmj.327.7414.557>
2. Hedges L.V. Robust variance estimation in meta-regression with dependent effect size estimates / L.V. Hedges, E. Tipton, M.C. Johnson // *Res Synth Methods*. – 2010. – Vol. 1, Issue 1. – pp. 39-65. - URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/26056092/>
3. Deeks J.J., Higgins J.P., Altman D.G. Analysing Data and Undertaking Meta-Analyses. In J.P. Higgins and S. Green (Eds.), *Cochrane Handbook for Systematic Reviews of Interventions*. – Wiley Online Library, 2008. - URL: <https://doi.org/10.1002/9780470712184.ch9>
4. Borenstein M., Hedges L.V., Higgins J.P.T., Rothstein, H.R. Fixed-Effect Versus Random-Effects Models. In M. Borenstein, L.V. Hedges, J.P.T. Higgins, H.R. Rothstein (Eds.), *Introduction to Meta-Analysis*. – Wiley Online Library, 2009. – URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/9780470743386.ch13>

5. What are subgroup analyses? [електронний ресурс] // Cochrane Handbook for Systematic Reviews of Interventions. – version 5.1.0, 2011. - URL: https://handbook-5-1.cochrane.org/chapter_9/9_6_2_what_are_subgroup_analyses.htm

*А.В. Замятін**

Оцінка впливу пандемії коронавірусу на зовнішньоекономічні відносини (на прикладі Російської Федерації та Азербайджанської Республіки)

Експерти тривалий час прогнозували початок нової глобальної економічної кризи. Проте її спровокували не вихід Британії з ЄС чи торговельна війна США з Китаєм, а пандемія гострої респіраторної хвороби COVID-19.

Захворювання спричинило різкий обвал світових цін на сировину; трапилися збої в глобальних ланцюгах виробництва та постачання товарів; розпочався значний відтік капіталів з країн, що розвиваються. Окремі спалахи хвороби посилюють скорочення внутрішнього попиту, призводять до зниження економічної активності населення та до зростання безробіття.

У динаміці 2020 р., макроекономічна ситуація в Російській Федерації у цілому відповідала світовим трендам. Вже в другому кварталі російський ВВП серйозно скоротився, що стало результатом загального погіршення умов торгівлі. [1] Влітку, на фоні зменшення кількості випадків виявлення хвороби і пом'якшення обмежень, з'явилися ознаки поживлення економічної активності – почалося певне відновлення промислового виробництва і, в меншій мірі, сфери послуг. Проте наприкінці року, у зв'язку зі зростанням рівня захворюваності і поверненням санітарно-епідеміологічних обмежень негативна динаміка збереглася. [2]

Пандемія також призвела до глобального зниження попиту. У Росії скорочення обсягів споживання у різній мірі вплинуло на майже 90% категорій товарів та послуг. [3] Найбільш вразливими до пандемії виявилися готельний бізнес, туристичні послуги та пасажирські перевезення.

У свою чергу, економіка Азербайджанської Республіки серйозно постраждала не скільки від карантинних заходів, скільки від різкого падіння світових цін на енергоносії. Так, роль нафтового сектора у формуванні ВВП країни скоротилася майже на 5%, хоча в інших галузях економіки це скорочення не перевищувало 2%. [4]

Варто відзначити, що Російська Федерація та Азербайджанська Республіка є подібними не тільки ієрархічністю та централізованістю своїх політичних систем. Ці держави мають багато спільних рис і в моделі економічного розвитку, тому очікуваний внаслідок пандемії спад оцінюється схожим чином – до 4% ВВП як в одній, так і в іншій країні. [5]

Характерно, що влада в обох країнах вживає схожих заходів з метою подолання коронавірусу. Так, передбачається надання підтримки вразливим домогосподарствам і підприємствам (особливо тим, що здійснюють діяльність в особливо важливих секторах); збільшення витрат на охорону здоров'я; надання відстрочки по сплаті податків, кредитів або компенсацію витрат; розширення систем соціального захисту. [6]

У 2019 р. товарообіг між Азербайджаном і Росією склав понад 3 млрд. дол. Він стабільно збільшувався, починаючи з 2014 р., і навіть відповідні показники за січень і лютий 2020 р. демонстрували зростаючу динаміку. [7] Однак загальна несприятлива кон'юнктура, зниження пропозиції через логістичні проблеми (закриті кордони, необхідність проходження додаткових медичних перевірок) і загострення Нагірно-Карабаської кризи призвели до скорочення обсягу експортно-імпортних операцій (враховуючи грошові перекази трудових мігрантів) між двома державами більш ніж на 5% за дев'ять місяців 2020 р., порівняно з аналогічним періодом у 2019 р. [8]

Через загальне падіння попиту, взаємно скоротилися поставки продуктів, пов'язаних із нафтопереробною сферою, а також важкою промисловістю. Закриття кордонів також призвело до значного зниження кількості туристів –

тільки в Азербайджані кількість іноземних гостей скоротилася майже в чотири рази. [9]

Варто відзначити, що через політичні розбіжності постраждала товарна група-лідер азербайджанського експорту в РФ – продовольчі товари.

Не зважаючи на позитивну динаміку початку року, Росія почала купляти все менше продуктів сільського господарства з Азербайджана. А 10 грудня 2020 р. було заборонене ввезення в Росію томатів і яблук азербайджанського походження по причині виявлення в них південноамериканської томатної молі і східної плодожерки – заборонених в ЄвразЕС культур. [10] Раніше така тактика добре зарекомендувала себе в якості додаткового предмету для торгу в політичних суперечках з Україною та Грузією.

Висновки. Прямий вплив пандемії коронавірусу на економічні взаємовідносини між Росією та Азербайджаном виявився некритичним. Уряди та підприємства достатньо швидко адаптувалися до карантинних обмежень, що в цілому дозволило зберегти існуючу торгівельну динаміку. Більша частина доступних ресурсів спрямовується обома державами на пом'якшення соціально-економічних наслідків коронавірусної хвороби – як для населення, так і для бюджетоутворюючих галузей промисловості. Можливості подальшого економічного зростання залежать від доступу до вакцини та реструктуризації тих галузей економіки, які виявилися найбільш вразливими для впливу карантинних обмежень.

Економіки обох країн більше постраждали від світового спаду попиту та цін на енергоносії, а також, меншою мірою, від політичних розбіжностей. Пандемія вкотре продемонструвала небезпеку зав'язаності економіки на нафтодобувній галузі. У випадку Азербайджану, коронавірус також підкреслює ризик залежності від одного великого торгівельного партнера, особливо якщо це Російська Федерація.

Список використаних джерел:

- [1] Санги А. Россия: рецессия и рост во время пандемии / А. Санги, О. Емельянова. // Центр глобальной практики по вопросам макроэкономической, торговой и инвестиционной политики Группы Всемирного Банка. – 2020. – №43. – С. 16–18.
- [2] Санги А. Доклад об экономике России № 44 / А. Санги, О. Емельянова. // Центр глобальной практики по вопросам макроэкономической, торговой и инвестиционной политики Группы Всемирного Банка. – 2020. – №44. – С. 8–11.
- [3] COVID-19 – Срез потребительских настроений №1: Российские потребители – новая реальность [Электронный ресурс] // Boston Consulting Group (BCG). – 2020. – Режим доступа до ресурсу: <https://cutt.ly/vkwhoG7>
- [4] Реагирование на кризис, связанный с пандемией COVID-19, в странах Восточного партнерства. // Инициатива Европейского Союза по развитию предпринимательства EU4Business. – 2020. – №17. – С. 20–22.
- [5] Караваев А. Российско-азербайджанская синхронность [Электронный ресурс] / Александр Караваев // Haqqin.az. – 2021. – Режим доступа до ресурсу: <https://haqqin.az/comics/197679>.
- [6] Демиргюч-Кунт А. COVID-19 и человеческий капитал / Асла Демиргюч-Кунт. // Управление главного экономиста Группы Всемирного Банка. – 2020. – С. 14–22.
- [7] Рустамбеков Б. НОВОСТИ / ЭКОНОМИКА Россия и Азербайджан нарастили объем взаимной торговли [Электронный ресурс] / Б. Рустамбеков // Интерфакс-Азербайджан. – 2020. – Режим доступа до ресурсу: <http://interfax.az/view/799373>.
- [8] Товарооборот России с Азербайджаном [Электронный ресурс] // Внешняя Торговля России. – 2021. – Режим доступа до ресурсу: <https://russian-trade.com/reports-and-reviews/2020-11/vneshnyaya-torgovlya-rossii-s-azerbaydzhanom-za-9-mesyatsev-2020-g/>.

[9] Турпоток в Азербайджан в 2020 году упал в четыре раза [Електронний ресурс] // Интерфакс-Азербайджан. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://tourism.interfax.ru/ru/news/articles/76202/>.

[10] Россельхознадзор вводит временные ограничения на поставки томатов и яблок из Азербайджанской Республики на территорию Российской Федерации [Електронний ресурс] // Россельхознадзор – федеральная служба по ветеринарному и фитосанитарному надзору. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://fsvps.gov.ru/fsvps/news/38847.html>.

*Плющ Д. С.**

Эффекты та наслідки торговельної війни Росії проти України для євроінтеграційних процесів

Російська економічна гібридна війна характеризується розривом субрегіональних ланцюгів з українськими підприємствами промисловості та сільського господарства, посиленням банківського та фінансового контролю над українською економікою, збільшенням зовнішнього боргу України через високі ціни на газ. Попри це, відзначається певна закономірність між активізацією євроінтеграційних процесів в Україні та нарощуванням торговельної війни з Російською Федерацією.

Питання безпекового виміру співробітництва України та Європейського Союзу стало особливо актуальним на фоні гібридної війни зі сторони Російської Федерації. ЄС наразі є одним з головних партнерів України у питанні протистояння агресії зі сторони РФ. ЄС надає політичну та фінансову підтримку Україні, а також надає допомогу, впроваджуючи ряд санкцій щодо Російської Федерації для підтримки цілісності території України. До 2015 р. санкції мали реакційний, а не запобіжний характер, тобто країни ЄС

* аспірант кафедри світового господарства та міжнародних економічних відносин

відповідали новими санкціями у відповідь на заходи з ескалації конфлікту Російською Федерацією [1, с.177].

Після імплементації Угоди про асоціацію України з ЄС (починаючи з 1.09.2017 р.) російські делегати заявили, що Угода про асоціацію України з ЄС не суперечить законодавству СОТ. Протягом даного періоду Україною було продовжено дію постанови про ввізні мита на товари з Російської Федерації до 31.12.2018 р. та введено ембарго на ряд товарів з Росії, а з 31 березня 2018 р. заборонено імпорт ще й таких товарів як сульфат амонію, суміші нітрату амонію, поліетилен та полівінілхлорид [2]. Однак, вже у квітні 2019 р. Росія приймає рішення про заборону експорту нафти, нафтохімічної продукції та вугілля в Україну з червня 2019 р.

У відповідь з боку України було подовжено термін дії Постанови «Про заборону ввезення на митну територію України товарів, що походять з Російської Федерації» до 31.12.2021 р. Перелік продукції нині варіюється від кондитерських виробів до дрібних зернових культур, соєвого соусу, томатного соусу, свіжої та консервованої риби, рибної ікри, цементу, фанери тощо.

Загалом, спостерігається тенденція до збільшення кількості нетарифних заходів між Україною та Російською Федерацією. Індикатори нетарифних заходів протягом 2013–2019 рр. наведено нижче.

Таблиця.1. Індикатори нетарифних заходів між Україною та Російською Федерацією протягом 2013–2019 рр.

		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Кількість діючих антидемпінгових остаточних заходів по відношенню до торговельного партнера	UA	7	7	7	8	9	10	12
	RU	2	2	2	6	7	7	7
Кількість ініційованих антидемпінгових заходів щодо торговельного партнера	UA	1	1	2	1	2	2	3
	RU	1	2	1	1	0	1	0
Кількість впроваджених антидемпінгових заходів щодо торговельного партнера	UA	1	0	0	1	3	2	2
	RU	0	0	0	4	1	0	0

Кількість відкликаних антидемпінгових заходів щодо торговельного партнера	UA	1	1	0	0	2	1	0
	RU	1	0	0	0	0	0	0
Діючі компенсаційні мита щодо торговельного партнера, кількість	UA	0	0	0	1	1	1	1
	RU	0	0	0	0	0	0	0
Ініційовані компенсаційні мита щодо торговельного партнера, кількість	UA	0	1	0	0	0	0	0
	RU	0	1	0	0	0	0	0
Впроваджені компенсаційні мита щодо торговельного партнера, кількість	UA	0	0	0	1	0	0	0
	RU	0	0	0	1	0	0	0

Джерело: складено автором за [3].

Відтак, двосторонні обмежувальні дії стали причиною скорочення експортно-імпортних потоків між країнами. Український уряд приклав значні зусилля для поступового заміщення імпорту продукції з Росії завдяки нарощуванню об'ємів національного виробництва, а також завдяки експортній переорієнтації на національний ринок та диверсифікації напрямів поставок з інших країн, включаючи країни ЄС.

В результаті таких зусиль уряду значно змінилися зовнішньоторговельні показники України. Обсяг експорту продукції з України до Російської Федерації у 2020 р. впав на 16,6% до 2,7 млрд дол. США. Частина продукції Російської Федерації в загальній частці експорту із України впала до 5,5% в порівнянні із 7,7% у 2019 р. Частина продукції із Російської Федерації в загальній частці імпорту в Україну також плавно зменшується: імпорт продукції із Росії до України зменшився на 35% до 4,5 млрд дол. США в 2020 р. порівняно із 2019 р.

В той же час, вперше за декілька років зменшився експорт до ЄС в 2020 році – на 10,3%. Водночас саме з Європейським Союзом в Україні найнижче негативне торговельне сальдо – 4,8 млрд дол. США. Незважаючи на зменшення обсягів торгівлі з ЄС, в 2020 році ЄС залишається основним торговельним

партнером України - питома вага ЄС у загальному обсязі експорту товарів з України в 2020 році становить 37,8% [4].

Таким чином, торговельна війна Російської Федерації з Україною спричинила переорієнтацію на європейські ринки в умовах створення зони вільної торгівлі з ЄС. Також, на фоні погіршення відносин з Російською Федерацією можна спостерігати покращення стосунків з ЄС, підтвердженням чого є введення ряду економічних санкцій ЄС проти Росії у відповідь на дії проти України. Загалом, спостерігається поступове зближення відносин з ЄС: на сьогодні ЄС є основним торговельним партнером України.

Гібридна війна, що триває останні роки, серйозно впливає на економічну ситуацію обох держав. Для української сторони це, передусім, наслідки безпосередньо протистояння з Російською Федерацією. На ситуацію в Росії куди серйозніший негативний вплив створюють західні санкції, що були накладені міжнародними організаціями у зв'язку з неправомірними діями щодо української держави.

Список використаних джерел:

1. Міжнародні відносини та зовнішня політика України: підручник / [Ю. В. Пунда, І. П. Козинець, В. С. Клименко та ін.]. – К.: НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2020. – 328 с.

2. Постанова «Про заборону ввезення на митну територію України товарів, що походять з Російської Федерації» від 30.12.2012 р. № 1147 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1147-2015-%D0%BF>.

3. Офіційний сайт Світової організації торгівлі [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://data.wto.org>.

4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://ukrstat.org>.

Блакитна картка як один із способів працевлаштування висококваліфікованих працівників на території ЄС

Блакитна Карта ЄС – це програма Європейського Союзу, яка дає право на проживання та працевлаштування кваліфікованих кадрів з-за кордону на одній з країн ЄС (крім Данії та Ірландії). Головною метою Блакитної Карти ЄС є створення більш привабливої Європи більш для високоосвічених працівників за межами Європейського Союзу. Вона видається іноземцям, які шукають вільні вакансії в певній країні ЄС (наприклад, за професією, для якої не вистачає кваліфікованих працівників). Якщо у людини є Блакитна Карта, то вона може працювати лише в країні ЄС, яка видала Картку, і лише в цьому конкретному науково-дослідному інституті. Після того, як висококваліфікований працівник пропрацював в першій країні принаймні 18 місяців, він може подати заявку на роботу в іншій країні ЄС [1].

Максимальна тривалість Блакитної Картки ЄС - чотири роки, але в деяких країнах вона може змінюватися. Якщо робочий контракт складає менше чотирьох років, тоді Блакитна Картка ЄС буде видана на цей часовий період плюс три місяці. Ці три місяці передбачені для того, щоб працівник мав час знайти роботу в іншому місці [1]. Кількість отриманих Блакитних Карток можна переглянути на Рисунку 1.

Основні осередки висококваліфікованих фахівців є такі країни, як США, Канада та Австралія. За даними досліджень міграції співвідношення міграції висококваліфікованих та низькокваліфікованих працівників ЄС, порівняно зі США та Канадою, було більше на користь останніх двох країн. Коли мова йде про співвідношення міграції низькокваліфікованих працівників, то, як правило, в ЄС поселяються 85%, тоді як у Штатах цей відсоток дорівнює 5%. Від міграції висококваліфікованої робочої сили США отримують 55%, тоді як для

* Аспірантка кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник Стаканов Р.Д.

ЄС - лише 5% [2, с. 285]. Наразі можна відмітити ряд позитивних якостей Європейської ініціативи, які повинні зробити Європу більш привабливим місцем з точки зору міграції: хороші умови роботи, заробітня платня не гірша ніж у громадян ЄС (наприклад, у Німеччині мінімальна річна заробітня платня висококваліфікованого мігранта складає 46 400 євро [3, с. 18], у Франції – 52 725 євро [3, с. 19], Швеції – 41 093 євро [3, с. 22]), пересування по території Шенгенської зони, перспектива постійного місця проживання.

Щоб отримати Блакитну Картку, майбутньому мігранту потрібно подати заявку та відповідати основним вимогам: бути з країни, яка має право на Блакитну Картку ЄС; мати принаймні ступінь магістра або еквівалент, отриманий від навчального закладу в ЄС або визнаного за кордоном [4]; науково-дослідна установа, в якій мігрант буде працювати, затверджена національними органами влади для прийому науковців, які не є членами ЄС; мати принаймні 5 років досвіду роботи у своїй галузі; мати діючий контракт на роботу або офіційну пропозицію з працевлаштування в ЄС [5].

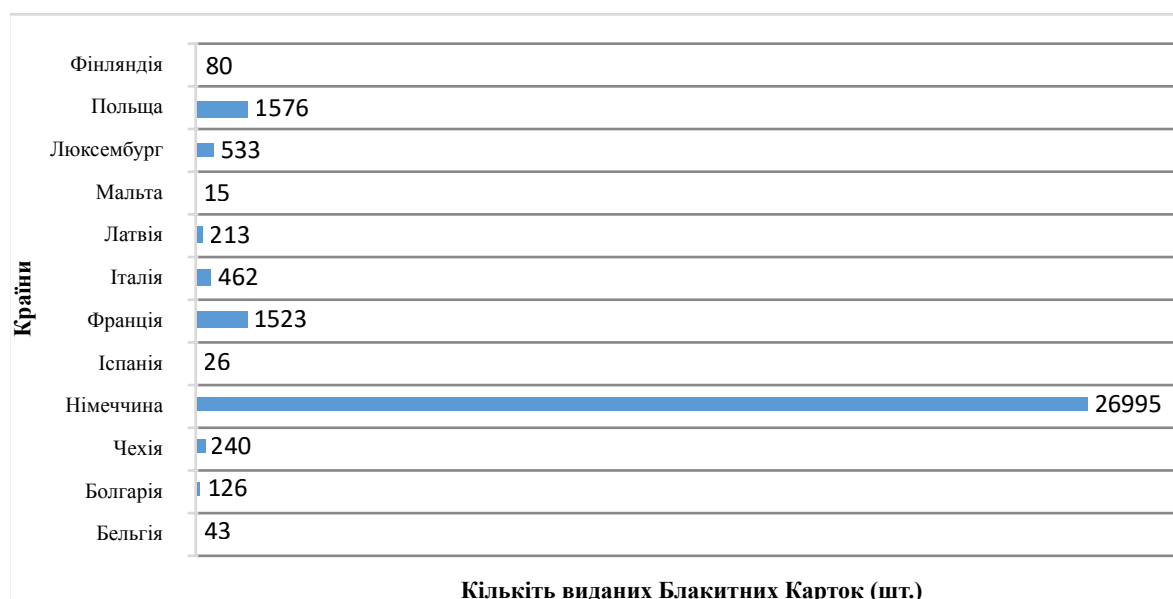

Рис. 1 Кількість отриманих Блакитних Карток мігрантами за період 2010-2018 р.

Роблячи висновки з Рисунку 1, можна твердо стверджувати, що країна-лідер по привабливості мігрантів – це Німеччина, друге і третє місце займають

Польща та Франція відповідно. Згідно статистики станом на 2012 рік Німеччина залучила лише 27 висококваліфікованих робітників-мігрантів, у 2014 році ця цифра зросла до 4000, 2018 рік – 26 995 чоловік [6, с. 3-4].

Приклад Німеччини доводить, що Директива про Блакитну Карту може бути успішною по залученню висококваліфікованих спеціалістів та може зменшити дефіцит робочої сили [7, с. 13, 17]. Дивлячись на те, що країнам ЄС потрібно багато докласти зусиль, хоча б щоб бути на рівні з Німеччиною, комплексний підхід може перетворити Блакитну карту ЄС на конкурентну систему Зеленої Карти США в майбутньому.

Я пропоную країнам ЄС приділяти більше уваги Директиві про Блакитну Картку ЄС, яка відображає потреби іноземних фахівців у перспективах кар'єри, оскільки це може суттєво допомогти в подальшому залученні іноземних талантів. Тобто, кращий баланс між інтересами професіоналів-мігрантів та приймаючими країнами може зробити Європу привабливішою. Директива Блакитної Картки повинна враховувати потреби бізнесу і бути заснованою на інтересах висококваліфікованих працівників – це б посилювало привабливість.

Таким чином, Картку можна розглядати як покращений національний дозвіл на проживання та роботу, який фактично збільшив геометрію міграційних потоків робочої сили в ЄС. Наразі ЄС не сприймається як єдиний ринок європейської робочої сили. Однак бачення такого ринку праці може бути реалізовано у найближчому майбутньому - і на це сприяння мобільності всередині ЄС відіграє фундаментальну роль.

Список використаних джерел:

1. EU Blue Cards by type of decision, occupation and citizenship. Eurostat : веб-сайт. URL: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_resbc1&lang=en

2. Wiesbrock A. European economic and social committee. Opinion on the proposal for a Council Directive on the conditions of entry and residence of third-country nationals for the purposes of highly qualified employment. 2011.

3. Eisele K. Why come here if I can go there? Assessing the 'Attractiveness' of the EU's Blue Card Directive for 'Highly Qualified' Immigrants. CEPS Paper. Liberty and Security. №60. 2013. С. 32.

4. Professional qualifications: documents for your recognition application. Your Europe European Union : веб-сайт. URL: https://europa.eu/youreurope/citizens/work/professional-qualifications/european-professional-card-documents/index_en.htm

5. Голубая Карта ЕС. Сеть Голубая Карта ЕС : веб-сайт. URL: <https://www.apply.eu/ru/BlueCard/>

6. Zagrebelnaia A. The EU Blue Card: Implementation and Experience of Member States. Studii Europene. №2, 2014100-104. С. 6. URL: <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-419005>

7. Bellini S. EU Blue Card: A promising tool among labour migration policies? A comparative analysis of selected countries. Hochschule für Wirtschaft und Recht Berlin, Institute for International Political Economy (IPE), Berlin, No. 76. 2016. С. 39.

СЕКЦІЯ “МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС”*Бех А.А.****Data Behaviourism as an Efficient Approach to Digital Media Business
Development**

Antoinette Rouvroy defines “data behaviourism” as “producing knowledge about future preferences attitudes, behaviours or events without considering the subject’s psychological motivations, speeches or narratives, but rather relying on data. The “real time operationality” of devices functioning on such algorithmic logic spares human actors the burden and responsibility to transcribe, interpret, and evaluate the events of the world. It spares them the meaning-making processes of transcription or representation, institutionalization, convention, and symbolization” [1, p. 143]. The present paper examines the successful adoption of data behaviourism by American Internet media, news, and entertainment company BuzzFeed.

BuzzFeed was founded in 2006, and its initial core product was a website providing entertaining content with a focus on virality. From the very beginning, according to Jonah Peretti, co-founder and CEO of BuzzFeed, its strategy was based on three pillars: data, learning, and dollars. BuzzFeed team published content to get data about it and then analysed the data to learn how to improve for the next post. Once its staff and machine had sorted out readers’ preferences, the company would be in place to convert that body of intelligence into money [2].

By 2012 BuzzFeed had its own frameworks for large-scale collection and processing of data, tools and APIs for obtaining and analysing data, ad-hoc data stores for analyses, and an A/B testing platform, which helped analysts outline topics with the high potential of shareability so that writers could work on them to meet the audience demands.

After Dao Nguyen joined BuzzFeed with the title of Vice President of Growth and Data, her team created the internal software in the dashboard format, that

* Аспірантка кафедри міжнародного бізнесу Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.е.н., доц. Приятельчук О.А.

accumulated dozens of indicators illustrating how a given BuzzFeed's post was performing. Nguyen's dashboard tabulated the total number of post impressions and visualised types of traffic sources, i.e., whether users came directly on the BuzzFeed website or came to the website from Google search engine, Facebook News Feed, or some other external source [3].

The proper processing of the unprecedented amount of data collected by BuzzFeed helped it understand the shareability of its content better. One of the proprietary technologies developed by BuzzFeed was called Pound, which stands for Process for Optimizing and Understanding Network Diffusion. BuzzFeed team valued social networks and promotions by their entire downstream cascade.

Besides retrospective and performance-review feedback, the dashboard was deployed for creating new content. When a writer was ready to release a post, she had to come up with as many as eight different possible headlines and several options for the accompanying visual material. Then each permutation of these inputs would be published by the software algorithm so that for a few minutes, a dozen or more iterations of the post would bounce around the Internet, each appearing to different users. Once the software collected a sufficient data sample on each version of the post's relative popularity, the computer would select the best-performing one and exclude the others.

Each piece of BuzzFeed's content represented a weighted decision based on empirical market insights. For example, when the team noticed that many smartphone readers shared articles over email, they enlarged the email icon on BuzzFeed's mobile displays. Within a week, the number of shares via mobile email doubled [4, p. 114].

The BuzzFeed writers worked on the topics with a track record of going viral (e.g., nostalgia posts or photos restoring faith in humanity) and formats that followed established templates. The well-tried and effective formats were lists (e.g., "The 30 Most Important Cats of 2010") and quizzes (e.g., "Which Billionaire Tycoon are You"). These formats proved so effective that even high-prestige publishers started mimicking them. For instance, by 2014, three of six most popular The New York Times' pieces were lists. Another two covered celebrity topic and the third one was an interactive quiz determining the user's regional dialect [4, p. 117].

The thorough implementation of data behaviourism was worth it. From 2011 to 2013, BuzzFeed's revenue skyrocketed:

- in FY 2011, BuzzFeed had \$4,127,935 in revenue;
- in FY 2012, it had \$20,333,560;
- in FY 2013, it had \$64,095,207 [5].

The obsessive measurement let BuzzFeed start new successful businesses, including news, video, and podcast production. In such a way, it succeeded in diversifying its revenue model during the last years.

In 2019, BuzzFeed posted revenue of \$320 million, up about 7% from 2018. Collectively, its new businesses generate over \$200 million in revenue, and they are growing at almost 40% year-over-year [6].

In conclusion, modern analytics and production technologies let companies mathematically determine the audience preferences and effectively monetise the deployment of data behaviourism. BuzzFeed serves as a bright example of the fact that digital media companies' systematic implementation ensures their competitive business development.

References:

1. The End(s) of Critique: Data Behaviourism Versus Due-Process. Chapter 6. In Hildebrandt, M., De Vries, K. (eds.). *Privacy, Due Process and the Computational Turn. The Philosophy of Law Meets the Philosophy of Technology* (pp. 143-167). New York: Routledge, 2013. 256 p.
2. Robischon, N. How BuzzFeed's Jonah Peretti Is Building A 100-Year Media Company. *Fast Company*. 2016. URL: <https://www.fastcompany.com/3056057/how-buzzfeeds-jonah-peretti-is-building-a-100-year-media-company> (accessed 1 Apr. 2021).
3. Nguyen, D., Harlin, K. How BuzzFeed Thinks About Data Science. *BuzzFeed*. 2014. URL: <https://www.buzzfeed.com/daozers/introducing-pound-process-for-optimizing-and-understanding-n> (accessed 1 Apr. 2021).
4. Abramson, J. *Merchants of Truth: The Business of Facts and The Future of News*. New York: Simon and Schuster, 2019. 544 p.

5. Trotter, J. K. BuzzFeed Consolidated Financial Statements. Gawker. 2015. URL: <http://documents.gawker.com/buzzfeed-consolidated-financial-statements-1709805537> (accessed 1 Apr. 2021).
6. Peretti, J. BuzzFeed In 2020. BuzzFeed. 2020. URL: <https://www.buzzfeed.com/jonah/buzzfeed-in-2020> (accessed 1 Apr. 2021).

СЕКЦІЯ “ МІЖНАРОДНА ІНФОРМАЦІЯ ТА КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ”

Фурсай О.*

Медіа-агент як базова ланка пропагандистської діяльності терористичних угруповань

На сьогоднішній день ми можемо спостерігати ефективне застосування тероризмом посилення інформаційної компоненти сучасного суспільства. Головним чинником впливу на масову свідомість виступає демонстрація жертв терористичних акцій. Події 11 вересня 2001 року переконали людство, що вся технологічна, військова та інтелектуальна міць держав не може протидіяти проявам тероризму. Скоріше навпаки, що всі комунікаційні та технологічні досягнення, такі як інтернет, телебачення та соціальні мережі можуть стати лише інструментами реалізації терористичних задумів. На думку Г. Г. Почепцова: *«Смерть біологічних тіл для тероризму є комунікацією, спрямованою на більш широке коло осіб, ніж безпосередні жертви теракту, чий розум зазнає шоківих трансформацій»* [1].

Коли в 2014 році Ісламська Держава захопила місто Мосул, що на півночі Іраку, вона прийняла рішення змінити стратегічну траєкторію інформаційного впливу. Завдяки ЗМК, вона працювала над тим, щоб агресивно вписатися в глобальний публічний дискурс і в свою чергу популяризувати свій бренд, поляризувати населення супротивників і поставити конкурентів по різні боки барикад в ідеологічному відношенні.

З чого ми робимо висновок, що бренд халіфату обраний не випадково. Підлаштовуючись під повідомлення мейнстримних західних медіа, він формується навколо трьох засад: послідовного наративу, який одночасно є позитивним до ісламського світу і альтернативним до західного; комплексних операцій з протидії західному інформаційному впливу, які категорично

* Аспірантка 1-го року навчання, спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: д. політ. наук, доц., Даниленко С. І.

заперечують всі наративи; і запуск випадкових, ретельно відкаліброваних медіа «меседжів». Ісламська Держава вважає ефективною зброєю ключові засоби масової інформації, які при правильному використанні мають «далекосяжну» силу, яка може бути сильнішою за найпотужніші бомби. Ісламська Держава стійко стимулює активізм, як серед власної команди, так і серед онлайн-добровольців, вважаючи свій спосіб введення інформаційної війни таким, що не має аналогів серед інших салафітсько-джихадистських акторів. Пропагандистська діяльність Ісламської Держави переважно вважається навіть більш важливою, ніж військовий джихад. Коктейль емоційних, богословських і ідеологічних апеляцій, поданих в їх меседжах, є потужним набором інформації про цінність Ісламської Держави, які здатні підтримувати зацікавленість добровольців в цю систему. Центральним фактором успіху інформаційно-пропагандистського процесу в Ісламському Державі є його опора, концентрація «медіа-агентом». Як свідчить британський дослідник Чарлі Вінтер у своїй роботі «Медіа-джихад: доктрина інформаційної війни Ісламської Держави», межа між офіційним і неофіційним активізмом свідомо розмита, що робить пропозицію до участі в роботі організації ще більш привабливою [2].

Отож, тероризм мігрував з фізичного простору в інформаційний, намагаючись досягти своїх цілей за допомогою нових комунікативних методів. В рамках інфодемії джихадисти почали активно закликати немусульман приймати іслам через пандемію COVID-19, адже як заявляють члени терористичних угруповань «Аль-Каїда» та «Ісламська Держава», пандемія коронавірусу була наслана на людство Аллахом, щоб покарати «невірних» і направити їх на шлях ісламу, тим самим закликаючи та провокуючи до нових терактів. COVID-19 «солдат Аллаха», ресурс «джихада» — одним словом, союзник джихадистів в боротьбі з «кафірами» [3, 4]. Сьогодні соціальні медіа стали основним каналом вербування терористів, а віртуальний простір відкриває для цього нові можливості.

Список використаних джерел:

1. Почепцов Г.Г. Дезинформация [Электронный ресурс] / Почепцов Г.Г. // Издатель ПАЛИВОДА А. В. Киев. – 2019. – Режим доступа до ресурсу: <http://csef.ru/media/articles/9072/11714.pdf>.
2. Charlie Winter. Media Jihad: The Islamic State's Doctrine for Information Warfare [Электронный ресурс] / Charlie Winter // Institute for strategic dialogue. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: https://capve.org/components/com_jshopping/files/demo_products/ICSR-Report-Media-Jihad-The-Islamic-State___s-Doctrine-for-Information-Warfare.pdf.
3. Comment l'État islamique utiliserait le Covid-19 pour sa propagande [Электронный ресурс] // Le Point international. – 2020. – Режим доступа до ресурсу: https://www.lepoint.fr/monde/comment-l-etat-islamique-utiliserait-le-covid-19-pour-sa-propagande-29-08-2020-2389523_24.php.
4. Covid-19: Le groupe Etat islamique reprend des forces [Электронный ресурс] // Deutsche Welle. – 2020. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.dw.com/fr/covid-19-le-groupe-etat-islamique-reprend-des-forces/av-53660723>.

СЕКЦІЯ “ МІЖНАРОДНІ МЕДІАКОМУНІКАЦІЇ ТА КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ”

*Бай Лу**

Іміджева комунікація Китаю в Україні в умовах пандемії та її вплив на відносини між двома країнами

Пандемію Covid-19 можна назвати найсерйознішою кризою, з якою зіткнувся світ з часів Другої світової війни. Спалах епідемій і суворі карантинні обмеження в різних країнах світу змінюють міжнародні відносини. Виникає більше проблем, пов'язаних з національною стійкістю, самодисципліною, психологічними особливостями, толерантністю і критичним спонукає велику увагу міжнародної спільноти до ситуації в Китаї та його трансформував його вплив на політичні, дипломатичні та процеси в світі. У контексті погіршення відносин між Китаєм і деякими західними країнами в напрямі технологій та інформації суперечки навколо вакцинації посилюють хаотизацію громадської думки. Ця криза не тільки підкреслює важливість посилення зовнішніх каналів інформаційного впливу, а й очікувано може посилити увагу уряду Китаю до зовнішньої комунікації..

На тлі пандемії комунікаційна робота Китаю в Україні була спрямована на формування образу Китаю не як джерела нового вірусу, а як країни, яка першою постраждала від нової хвороби, досить швидко перемогла її, а тепер ще й допомагає у її подолання іншим країнам. На цій основі має будуватися актуальний імідж Китаю у свідомості пересічного українського громадянина. Огляд коментарів експертів в таких галузях, як китайсько-українські відносини і міжнародна комунікація щодо формування іміджу Китаю серед громадян інших країн, показують, що під час цієї кризи іміджеві комунікації Китаю в Україні досягли відносно позитивних результатів [1, 2, 3, 4]. Однак, формування

* Аспірант спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: Даниленко С.І. (д. політ. наук, доцент, завідувач кафедри міжнародних медіакомунікацій і комунікативних технологій Інституту міжнародних відносин КНУ ім. Тараса Шевченка)

і поширення іміджу Китаю в Україні все ще перебуває лише на початковому етапі.

Слід зазначити, що актуалізації у медіа суперечок з приводу вакцини CoronaVac виробництва компанії Sinovac (Китай) і націоналізації «Мотор Січ» повідомлення китайських і українських ЗМІ ще раз продемонстрували важливість розвитку каналів для передачі інформації між Китаєм і Україною.

Дослідження повідомлень про ситуацію навколо «Мотор Січ» в провідних китайських ЗМІ, таких як "People's Daily", "Global Times", "Інформаційне агентство Xinhua News" і "Guancha Syndicate", китайська медіа-спільнота поставилося «об'єктивно» до бажання українського уряду щодо націоналізації компанії. Проблема полягає в тому, що конфліктом в своїх цілях може скористатися третя сторона - Російська Федерація, яка почала «актуалізувати» цю ситуацію в підконтрольних медіа [5, 6] і в такий спосіб атакувати україно-китайські відносини.

Далі «препарована» проросійським медіа інформація щодо «Мотор Січ» може цілеспрямовано або випадково тиражуватися в українських і китайських медіа. Це буде поганим фоном як для урядових відносин України і Китаю, так і негативно вплине на імідж Китаю у пересічних громадян. Ця ситуація може посилитися розгортанням пропаганди у світовому масштабі проти вакцини CoronaVac виробництва компанії Sinovac (Китай).

Отже, уряду Китаю і України потрібне посилення інформаційної роботи. Головне, щоб без посередництва третіх країн, перш за все Росії, яка не зацікавлена у формуванні союзницьких відносин України з будь-якою державою, особливо таким світовим лідером як Китай. Також це ставить питання і про роль США у процесах функціонування військово-промислового комплексу України.

Таким чином, до зазначених подій навколо «Мотор Січ» та спроб дискредитації вакцини CoronaVac, на тлі боротьби з пандемією зовнішні комунікації Китаю створили сприятливе середовище формування громадської думки для подальшої співпраці і обміну між Китаєм і Україною.

Однак, потрібно зазначити, що інформаційну присутність Китаю в Україні не охоплює повною мірою ті частини суспільства, які за наявності додаткових інформаційних ресурсів могли б стати новою цільовою аудиторією. Складається враження, що таке завдання ще не було поставлено перед тими комунікаційними структурами Китаю, які повинні виконувати функцію більшого залучення української аудиторії до розвитку україно-китайських відносин. Тому деякі стереотипи про Китай продовжують домінувати в колективній свідомості українських громадян.

Список використаних джерел:

- ① Гончарук А. Соціалізм із китайською специфікою в боротьбі з коронавірусом. *Журнал "Україна-Китай"*. 2020. №1(19). С.8-13.
- ② Як товаришувати з Пекіном під час пандемії, коли він свариться з Вашингтоном? *Новини Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3043595-ak-tovarisuvati-z-pekinom-pid-cas-pandemii-koli-vin-svaritsa-z-vasingtonom.html> (дата звернення: 11.06.2020).
- ③ Даниленко С., Фурсай О. Деструктивний інформаційний вплив на соціально-політичні процеси (на прикладі Франції). *Вісник КНУ Міжнародні відносини* 2020. №15. С. 25-30.
- ④ Про «нове вікно можливостей»: Посол Сергій КАМИШЕВ: Україна в останні роки зробила далеко не все, що могла б, задля розвитку своїх відносин з КНР. *Газета «День»*, URL: <https://m.day.kyiv.ua/uk/article/den-planety/pro-nove-vikno-mozhlyvostey> (дата звернення: 11.06.2020).
- ⑤ Украина решила вернуть «Мотор Сич» в собственность государства *Новости ВФМ*. URL: <https://www.bfm.ru/news/467065> (дата звернення: 12.03.2021).
- ⑥ Иск из-за «Мотор Сич» превратил Украину в место схватки США и КНР *Экономика сегодня*. URL: <https://rueconomics.ru/482957-isk-iz-za-motor-sich-prevratil-ukrainu-v-mesto-skhvatki-ssha-i-knr> (дата звернення: 07.12.2020).